

Лб 10
4763

Босанско-Херцеговачки

ИСТОЧНИК

Мјесечни духовни часопис за црквено-просвјетне
потребе српско-православног свештенства.

Власник и издаваоц:

АЕМ. Консисторија сарајевска.

Уредник:

ЂОРЂЕ ПЕТРОВИЋ,

протопрезвитер и консисторијални савјетник.

Година VI.

САРАЈЕВО.

Прва српска штампарија Ристе Ј. Савића.

1892.

ЈОЦЕ ВУЈИЋА

у Септи

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Садржај:

Окружнице, наредбе, опомене, објаве и препоруке.

	Страна		Страна
<i>Инсталицијона посланица</i> , којом јавља патријарх цариградски Неофит митрополитима, да је изабран и постављен за патријарха васељенског пријестола	2.	положен за митрополита и примио управу епархијску	449.
<i>Званична препорука</i> ерско-православном пречасном свештенству, црквеним општинама и учитељима у подручју Дабробосанске Митрополије, да набаве књигу велики Типик или Устав црквени од пароха пришког г. Василија Николајевића	44.	<i>Службена напомена</i> свештенству, општинама и народу Дабробосанске епархије, да духовна власт односно АЕ. М. Конзисторија неће у будуће узимати у обзир анонимна писма, жалбе, што јој буду долазили од ма које стране, ако не буде на њима име и презиме онога, који пише и одакле пише	477.
<i>Пословни ред</i> за источно-православну епархијску конзисторију архијепископа и митрополита сарајевског	213.	<i>Окружница</i> пречасном свештенству и славним црквено-школским општинама Дабробосанске епархије, којом се од стране духовне власти наређује, да најсавјесније врши вјероучитељску дужност у комуналним школама, а црквеним општинама препоручује се, да обрати вишу пажњу на рад својих учитеља у ерским и вјероисповједним школама; и како се у њима васпитавају и уче дјеца вјери и моралу	478.
<i>Званична препорука</i> свештенству Дабробосанске архидијецезе, да набави књигу „Бесједе“ блажено покојног владике пакрачког Никанора Грујића	385.	<i>Окружница</i> ерско-православном свештенству и парохијалним уредима Дабробосанске епархије, у којој се наређује: да су дужни и обвезани без одлагања издавати службено заискане документе (изводе), као: смртовнице, родовнице, крштена писма, вјенчанице и т. д.	479.
<i>О преустројству</i> ерско-православног богословског завода у Рељеву код Сарајева	—	<i>Службена опомена</i> свештенству Дабробосанске епархије, о држању свештеничких еједница у сваком протопрезвитерату	547.
<i>Наредба 53</i> земаљске владе за Босну и Херцеговину 30. јула 1892., број 60290 о претворењу источно православног свештеничког ејеменишта у Рељеву у источно-православно богословско училиште 389. и 390.	390.		
<i>Неофит</i> архијепископ константинопољски, новог Рима и васељенски Патријарх, јавља Николи Мандићу архимандриту, да је изабран и проглашен за митрополита зворничко-тузланске епархије, а уједно патријарх јавља и митрополиту Дабробосанском г. Ђорђу Николајевићу, позивајући га да са још два архијереја рукоположи кандидата Николу Мандића за митрополита речене епархије	431.	Чланци и дописи.	
<i>Телеграм</i> васељенском патријарху Неофиту, којим архијереји: Ђорђе Николајевић, Серафим Перовић и Мирон Николић јављају, да су рукоположили Николу Мандића за митрополита зворничко-тузланске епархије	448.	Апостолеки мужеви (Наставак из 11. и 12. свеске Источника 1891. год.) С руског превео Л. Богдановић, парох у Чешину Крено име а не Имен-дан. Ријеч за времена. Написао Васо Поповић прото у Градашцу	3. 7.
<i>Телеграм</i> васељенском патријарху Неофиту, којим јавља Никола Мандић да је рукоположен 12. јула 1892. за митрополита зворничко-тузланске епархије	448.	Шта још у својој старости доживљети нећемо	11.
<i>Окружница</i> митрополита Николе Мандића, којом јавља пречасном свештенству обожег реда и благочастивим ерско-православним општинама богоспасајеме митрополије зворничко-тузланске, да је руко-		Прилог цркви — задужбини Херцега Стефана код Горажда. Посвећено ускрестељима „Богумилства“. Написао Ст. Р. Делић, Требињцап	13.
		Како су православни Срби у селу Крњеуши добили за цркву земљиште у години 1874. Забиљежио К. Ковачевић свештеник	18.
		Освећење нове ерско-православне цркве у селу Лепеници код Прњавора, на Михољ-дан, — у недјељу 29. септембра	

1891. и повјест бивше цркве. Описао Борђе Н. Милић, мирјанин	21.
Главна садржина свештеничкога рада у сједницама српско-православног прото-презвитерата травничког. Прибиљежио поп Нико	29.
Духовно љекарство против злих помишљања	34.
Препоручена жена светој Богородици	35.
Не кушај божију правду	35.
Права српска имена	35.
Неколико имена из календара, које ми за српска сматрамо и понајвише имамо у народу, а оне су грчке, арапске, латинске и јеврејске ријечи	36.
Четврта заповијед црквена. Написао Гаврило Бољарић, свештеник и гим. вјероучитељ	49.
Појам о цркви	56.
Српски народни обичај на Божић у Бос. Крајини. На селу. Написао: Петар Ст. Иванчевић, српски учитељ	65.
Свечаност освећења нове цркве у парохији Факовићима, протопрезвитерата сребреничког, 6. октобра 1891. Описао Теодосије С. Поповић парох факовићки	71.
Одзив на чланак: „Прилог историји српске православне цркве и школе у Зеници“. Од Душана С. Поповића богословца II год.	79.
Нераспечаћено писмо	81.
Пут срећи и богатству	82.
Пут у живот. Написао Марко С. Поповић учитељ	83.
Христос воскрес!	90.
Без вјере и моралног живота не може се развијати и јачати научно богословско знање. Написао Лазар Т. Перовић, Херцеговац, студент академије	94.
Свештеничка трезвеност. Написао Мих. Јовичић, свештеник	103.
Још једна о цркви Херцега Стефана у Горажди. Од Ст. Р. Делића, Требињца	105.
Неколико ријечи у прилог уређења и поболшања свештеничког стања у Херцеговини. Од свештеника Херцеговца	112.
Из путничких црта. Од Мар. С. Поповића Св. Алексије човјек Божији. Забиљежио П. С. Иванчевић, српски учитељ	117.
Неколико ријечи о познавању себе. Прерадили: П. Б. Ч.	130. 187. 249. 480.
Стање православља у турској царевини од пада Цариграда, до најновијих времена. По руском превео: Сава Теодоровић, свештеник и професор у кр. вел. реалци у Земуну	133. 188.
Писма с Горњих Леденица. Од Дионисија Миковића. Браћи и господи Андру и Славомиру Ђурковићима	154.

Крсна слава из Босанске Крајине. Из збирке: С. С. Стојановића, српског свештеника	156.
Опис Рудога и његове околице. Саставио Михаило Ранковић, парох-синђел	157.
Из Ђлагаја на Тријебан. Црта с пута. Написао В. М. Ђуковић	159.
I. Рајска или „Адамова јабука“. II. О ливану, смирни и алоју. По грчком написао протосинђел Дионисије	175. 176.
Љубимо се!.. Браћи Србима поносне Босне и кршне Херцеговине. Од Родољуба Новоименовани Митрополит зворничко-тузлански у Босни	176. 178.
Уз чланак „Неколико ријечи у прилог уређења и поболшања свештеничког стања у Херцеговини“. Од попа Јована	202.
Заклада српско-православној народној школи у Варцар-Вакуфу Дабро-босанског митрополита Ђорђа Николајевића	209.
Св. бесребреници Кузман и Дамјан. Написао С. Т.	222.
Српска црквина у Устиколини. Црта с пута. Од Родољуба	224.
Неколико ријечи о калуђерима. Обзиром на материјално стање мирског свештества и парохијску оскудицу за нове свештеничке кандидате у Херцеговини Од Ненада	225.
Записник главне редовне скупштине „Крајцарског штедног друштва православних Српкиња у Сарајеву“	233.
Зворничко-тузланска српско-православна епархија и њени митрополити. Од протосинђела Дионисије	235.
Узајамни одношаји међу бићем и животом. Написао Л. Т. Перовић, Херцеговац, студент академије	251.
О свештеничком стању и потреби Конзисторије. Од једног свештеника	255.
Митрополити српско-православне херцеговачко-захумске Митрополије од 1766. год. Од протосинђела Дионисија	258.
Летимични преглед на источно-православне српске манастире Дабро-босанске епархије. Од Срб-Пец. Н. М.	259.
О светковању недјеље. Посвећено преступницима „Четврте божије заповијести“. Написао: Васа М. Ђуковић, учитељ	267.
Не куни се криво. Истинити догађај. Прибиљежио: Милан С. Пантелић свешт. зајечарски.	271.
Храмовска прослава у Рељеву. Описао Вид. Парезанин, богословац	274.
Једно питање стављано штованим читаоцима „Б. Х. Источника“. Шта значи ријеч „Покрижак“ и зашто се празнује. П. Д.	386.
О потреби исповиједања. Написао Љубо	

- Нер. Влачић свештеник 394.
- Мисли човјека Христјанина на сваки дан преко седмице. Преписао и доставио Јован Новаковић парох бистрички 396.
- Шта може урадити добар свештеник. Написао Милан С. Пантелић свештеник зајечарски 402.
- Са свештеничког збора у Чајничу. Написао П. Ј. Комадановић 406.
- О попрачци календара. Писмо митрополита српског Михаила патријарху васељенском Неофиту 410.
- Свечаност при освећењу звона парохије Црвице, протопрезвитерата сребреничког, на Петров дан 1892. год. Описао Т. С. П. парох факовићки 417.
- Све је најбоље како Бог хоће. Забљежио: Марко Р. Марковић учитељ 419.
- О кретоношама. Описао Јован Новаковић парох бистрички 419.
- Завјетина. Народни српски обичај. Саопштио Ђорђе Поповић, учитељ у манастиру Милешеву 420.
- Крсна слава. Преписао Јован Новаковић, парох бистрички 421.
- Опис бистричке парохије. Од Јована Новаковића, пароха бистричког 422.
- Нови митрополит зворничко-тузлански Никола Мандић 429.
- Царска диплома, цара и краља Франц Јосифа, о ваименовању митрополита зворничко-тузланске епархије 430.
- Никола Мандић (биографија), 433.
- Опис свечаности приликом дочека и посвећења госп. Николе Мандића за АЕ и Митрополита зворничко-тузланског. Описао и допунио Ј. Н. Ђ. П. 436.
- Допис из Д. Тузле. О посвећењу зворничко-тузланског Митрополита високопреосвећеног г. Николе Мандића. Од једног свештеника из Посавине 450.
- Живот и дјелање блаженопочившег епископа сентандрејског и будимског Арсенија Стојковића. Од свештеника на међи будимске епархије В. К. С. 455.
- Одговор на питање о „Покришку“. Од Васе С. Поповића, проте 461.
- Неузимајте се у сродству. Прибљежио Милан С. Пантелић, свешт. зајечарски 462.
- Освећење српско-православне цркве на „Гојаквцу“ у Церовици. У протопрезвитерату тешањском. Описао Ј. 463.
- Посвећење цркве у селу Јоховици (парохија Врело) у протопрезвитерату бихаћком. Доставио К. Н. 467.
- Неколико ријечи о свечаности при освећењу звона у парохији Височник, протопрезвитерата сребреничког. Од Т. С. П. п. ф. 468.
- Свештенички кандидат између школе и руположења. (Из перк. Вједомости). Превео В. Поповић, протојереј 483.
- Грађанске дужности свештеникове. Из Х. В. 489.
- Опис свечаности приликом трonoшења српско-православне цркве на Рудиштима, парохији цикотској, котара власеничког 15. августа 1892. године. Описао Један Србин Бирчанин 493.
- Извод свештеничких сједница протопрезвитерата бањалучког из главног записника, а додатак трећој редовној свештеничкој сједници у „Босанско-Херцеговачком Источнику“ к бр. 9 и 10 од год. 1890. стр. 346. 347. 348 и 349. Доставио Јован Новаковић, парох бистрички 506.
- Из парохије „Стапарски“ у Бос. Градишском протопрезвитерату (Освећање цркве 6. септембра 1892. године). Описао С. Бјелајац, свештеник 517.
- Писмо уредништву „Источника“. Од Милоша С. Анђковића, бачка академије кијевске 529.
- Одговор на питање стављено у 7 свесци „Босанско-Херцеговачког Источника“ од ове године: Шта је то „Покрижак“? Од К. Ковачевића, свештеника 532.
- Један дан на Кукању. Из путничких црта од Мар. С. Поповића-Родољуба 533.
- Српско православна црква у селу Колима и свечаност при освећењу звона. Саопштио: Петар Ст. Иванчевић, српски учитељ 538.
- Статистички преглед српско-православне архидијецезе Дабро-босанске за 1891. годину 540, 541.
- Крсна слава. Преписао Јован Новаковић, парох бистрички 542.
- Црквено бесједништво. Од Милана С. Пантелића, свештеника зајечарског 552.
- Поздрав црквеним пастирима на дан Рождества Христовог. Превео В. 555.
- Божићна прича. Од Шчедрива с руског. „Омладина“. 558.
- О манастиру Лишљу и његовом имену. Описао Јован Новаковић, парох бистрички 567.
- Икона светог Саве 572.
- Опис свечаности освећења новог црквеног звона у Имљанима. (Протопрезвитерат травнички). Описао Д. Г. Адамовић, свештеник 580.
- Божији промисао никог не оставља. Народна прича. Забљежио у Власеницама М. Р. Марковић 583.

Проповједи, бесједе, говори и поздрави.

- Св. Саво први архијепископ српски. Са кратким прегледом Историје српске цркве до XII. вијека. Говорио поп Јован Гргурић, на првој светосавској бесједи у Љубушком 14. јануара 1892. године 61. 99.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Ријеч при ступању на парохију, држана 14. јануара 1892. године у Босанској Градишкој цркви. Од С. Бјелајца, пароха	70.
Бесједа на Цвијети. Говорио у Фочи Мар. С. Поповић	110.
Бесједа на велики петак. Говорио у Баналуци В. Ковачевић, прото	112.
Говор при држању забаве на Видов дан вече 1891. у Сребреници у корист подизања споменика Сими Милутиновићу, Сарајлији. Од Теодосије С. Поповића, пароха факовичког	145.
Говор на св. Саву. Говорио у срп. правосл. школи у Дервенти Мита Ј. Николић, учитељ	147.
Бесједа на дан св. Ђорђа Кратовца. Говорио 11. фебруара 1892. у манастиру Житомишљићу Христифор Крстовић, јеромонах	149.
Ускршњи поздрав православног епископа далматинског и истријског г. Никодима Милаша, клиру и свему православном народу епархије његове	193.
Бесједа о „кретоношама“. Говорио 1890. год. у Потравњу Теодосије С. Поповић, помоћник протопрезвитера еребреничког	237.
Бесједа прве недјеље св. великог поста. Говорио у саборној цркви у Рисну 1892. год. свештеник Никола Миџор	263.
Ријеч на опшјелу свештеника Негославачког Бранка Познановића, изговорена у цркви Осјечкој 21. априла 1892. Од Лазара Богдановића, пароха у Чепину	264.
Бесједа о смрти. При погребу Јована Милојевића, писара свијазначког. Говорио М. С. Анђелковић, богословац	266.
Ријеч приликом освећења и подизања крета на цркви, у селу Стапарима. Говорио на Петров дан 1892. С. Бјелајца, свештеник	273.
Говор на парастосу блажено-почившег владике Будимскога Арсенија Стојковића. Говорио у Осјечкој цркви 9. маја 1892. Лазар Поповић, прото	400.
Бесједа коју је високопреосвештени госп. митрополит Никола Мандић говорио у Доњо-тузланској саборној цркви, приликом посвећења свога за митрополита зворничко-тузланског, дана 12. јула 1892. године	443.
Серафим митрополит херцеговачко-захумски поздравља парохијални клир и све православне Христијане своје Епархије на дан Рождества Христова	549.
Говор на св. Саву о школи. Саставио и говорио у Сребреници на светосавској бесједи 1891. Теодосије С. Поповић, парох факовићки	571.

Из пастирске праксе.

(Питања и одговори).

Да ли при крштењу мушког дјетета треба кум, а женског кума; или може кум и мушком и женском дјетету бити	74.
Кад се дијете на крштење донесе, а није названо, то треба ли га (одмах) само крстити, или треба пред крштењем назвати и давати имена извршити.	75.
Колико година смије бити особи, којој се свршава мало опшјело.	75.
Треба ли новобрачнике исповједити и причестити пред вјенчање.	75.
Може ли се вјенчавати послје подне или у вече и ноћу	76.
Може ли се причестити убица, пошто је издржао казан, коју му је грађански суд одредио	76.
Како се спремају свете часнице за причешће за болне	114.
У требнику стоји да свештеник назива главе новоневјестних. Чиме називају? Говори ли при том ишта? По колико свијећа треба дати у руке новоневјесним, и шта оне означавају.	115.
Кад се одузимају свијеће од новоневјесних и предају куму и старом свату.	116.
Како и кад се руке новоневјесних састављају	116.
Које је правило црквено на први дан воскреснија	116.
Како треба опојати лице коме се име не зна	530.

Старине.

Из једног старог требника. Доставио: протопоп Саво	17.
„Плач блажене Дивиде Марије“. Доставио: протопоп Саво	59.
Старинске књиге. Описао Д. Б. М. Ђ. Н.	168. 229.
Старинске књига назвањемо је: Велики псалтир. Описао Д. Б. М. Ђ. Н.	260.
Старо-српске књиге у горашкој цркви. Описао их З.	412. 522. 562.
Српске старине. Пише: Мар. С. Поповић-Родољуб	574.

Пјесме, изреке и искрице.

Моме завичају. Од Дионисије Миковића, јеромонаха	28.
Роду. Од Дионисије, игумана обитељи бањске.	29.
На растанку 1891. године. Посвећено епископу Герасиму Петрановићу. Од И. М. Д. Ђ.	20.
Здравца о слави крсног имена. Саставио и говорио Ђорђе Н. Милић уочи Лучиндана 1891., за вечером код свога побратима Луке Ј. Опачића, свештеника и надзиратеља протопрезвитерата прњаворског	77.
Штујмо слогу. Од С-в.	84.

Утјеха. Од С-в.	84.
Искрице. Од Јове Туге.	85.
Пролог. Говорио мали Марко Антонић, ученик IV. разреда српске основне школе о двадесетој св. савској свечаности у Пњавору. Саставио Ђорђе Н. Милић, мирјанин	151.
Мјесецу. Од Дионисија Миковића	153.
Спокојан човјек. Од Родољуба	"
Мудра изречења Сирахова. Приближејно: Васа М. Ђуквић, учитељ	274.
Поздрав Његовом Високопреосвештенству Николи Мандићу новом митрополиту епархије зворничке. Од — мир Мир —	454.
Пјесма захвалница. Митрополиту Добро-босанском господину Георгију Николајевићу. Од Јасчана	459.
Његовом Високопреосвештенству митрополиту зворничко-тузланском, господину Николи Мандићу поздрав. Од Данила Јакшића	528.
Поучне изреке	536.

Рукоположени.

Страна	122, 423, 429, 370. 583.
------------------	--------------------------

Произведени.

Страна	43, 423, 470.
------------------	---------------

Одликовани.

Страна	43, 179, 280. 583.
------------------	--------------------

Наименовани.

Страна	85.
------------------	-----

Премјештени.

Страна	424, 471.
------------------	-----------

Читуља.

Страна 88, 127, 128, 187, 245, 247, 248, 388, 428, 476. 588.
--

Натјечаји.

Страна	43, 125, 385, 394.
------------------	--------------------

Разно.

Родољубиви дар. — Провјетни биге за Босну и Херцеговину. — Нова доброчинства проте Стевана Анђелића. — Прилог цркви. — Антијохијски натријарх Спиридон. — Годишња главна скупштина српско-православног црквено-пјевачког друштва „Слоге“ у Сарајеву. — Светосавска прослава у српско-православном богословском заводу у Рељеву. 1892. год. — Један предлог. — Јавна благодарност. — Исказ добровољних прилога у корист подизања споменика српском пјеснику, књижевнику и борцу Сими Милутиновићу, Сарајлији у Сарајеву 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 47.
--

Допис из једног краја Херцеговине. — Јеромонах манастира Бање у Бокотворској епархији, преподобни отац Диони-

сије Миковић. — Српске Јавор-гусле. — Богословско друштво. — За споменик Сими Милутиновићу — Сарајлији. Школски фонд у Мостару. — Прилог цркви. — Поклон цркви 85, 86.

О васкршњем јајету. — Свето-савска прослава у манастиру Гомионици. — Смијели лекар живот неизљечимог болесника прекратити? — Чист и нечист восак. — Исправак. — Исказ добровољних прилога, скупљених о првој светосавској бесједи у корист српске школе у Љубушком, држаној 14. јануара 1892. године. — Јавна благодарност. 122, 123, 124, 125, 126.

О читању апостола са амвона. — Српска школа у Цариграду. — Српско-православна општина у Чикагу. — † Драго Памучина трговац у Тријесту. — Сиротињски добротвор. — Исказ добровољних прилога, скупљених о светосавској бесједи у корист српске школе у Бос. Градишци 14. јануара 1892. — Исправак. — Исправак. — Јавна захвалност. — Јавна благодарност. 179, 180, 181, 182, 183.

Свештеничко удружење. — Споменик Вука Караџића. — Велика недјеља и Ускрс у Грчкој. — Исправак. — Јавна благодарност 242, 243, 244.

О васпитању дјевојака. — Прилог цркви. — Читуља. — Поклон српско-православној црквено-школ. општини у Брчком. — Т. Лазар Богдановић парох у Чепину. — Добротворска српска књижевна заједница. — Народни добротвор Тома Зеквић. — Нови српски проналазак. — Дар цркви. — Парохијални домови у Добро-босанској епархији. — Новчана припомоћ српско-православним свештеницима Добро-босанске епархије. — Прешли у православну вјеру. — Свршени ученици српско-православног богословског завода у Рељеву. — Одговор непознатом дописнику „Ботњак“. — Грозна Божија казна. — Јерарси православне руске цркве 281, 282, 283, 284.

Посећење и инсталација Митрополита зворничко-тузланског. — Народни добротвор. — Прилози цркви и школи у Чајничу. — Разрјешен од дужности. — Фонд за српску школу. — Повраћање дављеника. — Колико има Јевреја на свијету. — Сажалница. — Како се живи за вријеме колере 424, 425, 426, 427.

Један предлог за исправак григоријанског календара. — Поклон српско-православној цркви у Зборишту кот. Бос. Крупа. — Јавна захвала. — Јавна благодарност. — Јавна захвала. — Јавна благодарност. — Јавна благодарност. — Примљени пи-

испријек за годину 1892. — Црквене бесјеле
 Никанора Трџића бившег православног епископа
 парчаџког. — Нове слике за очигледну наставу
 183, 184. — Књижевни радови Ничифора Ду-
 чича, архимандрита. — Поповиједине српске
 народине цркве од Теофана Кљивковића, право-
 славног епископа карловачког. — Извјештај о
 црквене општине за годину 1891. — Српске на-
 родне умотворине 244, 245. — Историја српскога
 народа за средње школе и више разреде народ-
 них школа. — Српски Гласник. — Извјештај о
 српској вишој дјеловајћој школи у Новом Саду
 за школску годину 1891/92. — Дубровник. —
 Опис путовања и хришћанских светиња на истоку
 у Палестини. — Две лажне записе. — Гласник
 земаљског музеја у Босни и Херцеговини. —
 — Тумачење јеванђеља са бесједама (књижевни
 ортаџ) 386, 387, 388. — Протојереја Петра
 Смирнова: Изложбење хришћанске православане
 вјере. — Извјештај о православаном богословском
 заводу у Задру за школску годину 1891/92.
 427, 428. — Трџић извјештај о српско-право-
 славном богословском училишту у Српским Кар-
 ловцима. Школска година 1891/92. — Стари
 Славкамен. — Соколин илустрирани календар за
 годину 1893. — Соколин илустрирани календар
 за годину 1893. — Пет нових илустрираних
 књижница за маљу дјецу. — Рад и именик "Ма-
 типе Српске" године 1891. — Преплатницима
 "Доброћора" — Велики Типик го јесте Устав
 црквени, који садржи правила сваке поједине
 епархије, пећка патријаршија и нови податци. —
 Извјештај управног и књажевног одбора "Ма-
 типе (српске)" о свом годишњем раду. — Нови
 Пребивић календар. — Читанка за други разред
 српских основних школа у Босни и Херцего-
 вини. — Просјета. — Иларион Ротановић, пр-
 ноторско-брски митрополит 347. — Извјештај
 српско православног богословског сјеменишта за
 Босну и Херцеговину у Ревелу код Сарајева за
 школску годину 1891/91. — Архиепископа пољска
 пресвитеру при дуклопокожењу. — О право-
 славној расколу браћу вељу. и о судском
 поступку у парници за раскид брака. — Глас-
 ник земаљског музеја у Босни и Херцеговини.
 — Гометрија у основној школи 378 388.

Томци у православног богословски заводу
 у Ревелу. — Кандидати за православног
 богословски заводу у Ревелу 471, 472, 473.
 Диван примјер. — Читанке апостола. —
 Оговор патријаршког патријарха: О по-
 правци православног календара. — Срп-
 ски народни црквени сабор. — † Герман
 Јовановић јеромонах и управитељ еконо-
 мисте при манастиру Мостаници. — Глас-
 стон добар Хришћанин. — Поп Никола
 Вучић. — Јавна благодарност. — Из-
 јавна. — Изјава. — Одборима светосав-
 ских бесједа 543, 544, 545, 546.
 Питање о старјешинству између свештен-
 ства монашког и свјетовног реда. — Шта
 је карактер. — Пропагандна свјета. — Све-
 штање темелног црквеног камена у Пр-
 бавицима. — Јавна благодарност. — Ка-
 бење соба сирћетом (оптом) 584, 585, 586, 587.
 Трџић годишњи извјештај учитељске и с
 ном спојене I. народне основне дјечаке школе
 као вјештачине у Сарајево. — Извјештај срп-
 ско-православног богословског заводу у Ревелу
 код Сарајева за школску годину 1890/91. — У
 спомен блаженопокојном насловитељу св. архан-
 гела Михаила архимандриту-митрофору јеро-
 теју Ковачевићу. — Стражилово. — Босанска
 Виза. — Нови Трбевит. — Поп Хаџи Миле
 А. Поповић. — Прехисторијска налазишта како
 се претражују и како се с њађеним предметима
 поступа с особитим обзиром на оосну и Херце-
 говину. — Гласник земаљског музеја у Босни
 и Херцеговини. — Бошњак. — Ценовник по-
 војског и баштеног семена и племенитих
 војска. — Дјело Спиридона Попчевића "Маке-
 донија и стара Србија. — Црквене бесједе бла-
 женопокојног епископа парчаџког Никанора Тр-
 јића 45, 46, 47. — Зборник молитава за право-
 славну српску маљку. — Кратки типик или
 црквено право 87. — Нови Васпитач. — Ше-
 матизам православане епархије Вококољевске, Ау-
 бровачке и спичанске за годину 1892. — По-
 славајников дјар. Велики типик или устав
 црквени. — Књижница за покајнике — Оговор
 Димитрија Руварића на чланак "Правда и суд"
 од С. М. Веселиновића 126, 127. — Божја ри-
 јеч. — Ускршњи поздрав православног епископа
 даматајинског и истријског Линолима. — Петар
 (Пелија) Поповић, српски јунак и ратоборац. —
 Шематизам православане епархије даматајинске и

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Свеска I.

Сарајево, јануар 1892.

Год. VI.

Власник: АЕМ. Консистоорија.

Уредник: Ђ. Петровић, свештеник.

Васељенски патријарх Неофит VIII.

Бр. протоц. 5690.
издато 3654.

Инсталацијона посланица Митрополитима Васељенског пријестола. Неофит милошћу Божијом Цариградски, Ново-Римски и Васељенски Патријарх.

Преосвештени Митрополите Босански и пречасни екзарше све Далмације у светоме Духу љубезни брате и саслужитељу наше смјерности господине Георгије, благодат била Вашем Преосвештенству и мир од Бога. У саучешћу срца налазимо се побуђеним милом нам Вашем Преосвештенству ову братску нашу посланицу да вам јавимо послније преселења ка Господу блаженога међу Патријарсима и предходника нашег господина Дионисија Једренског попунење обудовљеног свјатјејшег Апостолског Патријаршког Васељенског овог Пријестола и на нас изливено преблаго божје благодјејаније. Саопштавамо вам дакле, пошто је извршено све од светијех канона и постојећих прописа за то опредјељених, да је ради избора на највише правителство ове цркве сабрана народна скупштина у Христу браће святих архијереја и пресвијетлих и најблагороднијих првака и преставника народа, озревши се на нашу смјерност, позвала нас општим и једнодушним гласањем на кормило свеопштег овог умног брода, у којем се богодани непорочне нам вјере и предања њених залог од вијекова неповријеђен храни. Додуше је заплашило срце наше, који такво што никако не очекивасмо, тако испало гласовање клира и народа, и остави нас одважност поређујућ немоћ нашу са тешким бременом многопопечителне службе ове, са брзим унапређењем благостања, и са многим у овим неугодним приликама очекивањем (од) побожног (нам) испуњавања. Но имајући вјеровати, по преданој нам науци, да се у свему, што се по светој Христовој Цркви догађа, указује попут вође свише промисао

божанственог њеног жениха, и увидјевши у позивајућем нас гласу највишу Његову заповијест, послушно се покорисмо Господу „к њежи и њзкрљнии кѣхоль, предпрѣблени по предпрѣтѣи днѣш, дѣвоцаго кѣл хотѣишлѣ колѣи коѣл.“ Те падни пред Бога и сву своју надежду положивши у њега, прихватисмо кормило светог брода удостојивши се најприје превиншег признања и прогласења сијателњејшег и државњејшег нашега владоца и свијетлог му правителства, од којих смо благопаклони предусрет добили и благохотно одобрење. Тако дакле Богом помиловани и ово што се збило давајући на знање Вашем Преосвештенству, признајемо да, са надеждом на Бога и исказаним нам владалачким благоволењем, немамо придодати у управи општих црквених и народних послова, ван нашу искрену жељу, да се покажемо изабраним од Бога, и да чувамо неоскврњен повјерени нам свети залог, а и непритворну љубав према свима и најдубље поуздање на корист свеколиког освећеног братства и на богодухновену ревност цијеле хришћанске заједнице. Те у таквој нади и таквим средствима снабђевени за сретну пловидбу, мислимо да нам је неопходно нужно наредити, будућ да се црква божја састоји из скупа вјерних, те је заједничка дужност свију нас, да се бринемо непрестано и постојано, да се ревном вјером и љубављу у Христа, миром и јединством она наоколо одбрањује свагда од сваке спољашне лукаве навале, тако и од унутарње неслоге. А кад ми вама, који то знате јављамо, не треба да Вашем Преосвештенству потанко напомињемо све оно појединце, што вам

спада у дужност, па несумњиво се уздамо да, прије свега, неће она, која је утврђена на светим канонима и предањима, на која се устав богохраниме цркве ослања, и на древне њене правнице, које су по отачаственим благостима свечано и званично потврђене, благоутробно од сада владајућег и многоштованог владоца и од свију славних му предшественика, — престати и као Богу мила „борити се за вјеру једноч свецима подарену,“ те честољубиво продужавати своју ревност у сваком богољубивом дјелу „и чувати се — по божанственом апостола — да не изгубимо, што смо стекли, већ да пуцу награду добијемо,“ и поучавати вјернике „да чувају залог, избјегавајући скверно празнословје лажнога знања, које неки из свог интереса ширећи, о вјеру се огријешисе“. Исто тако уздајући се у будну вашу пажњу и у непрекидно лично испитивање епархијских вам потреба, надамо се да ћете ићи за тим, да потчињени вам свети клир водите к достојном држању свога звања и к чувању благочинија и реда у дому

божјем, и да ћете оно што се тиче хришћанског изображења или утјехе страдалника, на одређене опште васпитателне и човјекољубне заводе и свете манастире веома пазити, да се исти с дана у дан приводе ка достојном успјеху и напретку. Тако дакле дјелом и словом изводећи на спасителне стазе словесно вам стадо, и вазда настављајући га на синовно држање према црквеним заповијестима, на покорност према законима и државној власти и на вјерну оданост према народољубивом владоцу вашем, те испунивши (тако) наше жеље, увјеравамо вас да ћете и нас приправне наћи да се заузмемо одма за све ваше догађајуће се епархијске послове. А врх тога, напомињући Преосвештенству Вашем и прописани по светим правилима чин спомињања у свештенодјелствима имена нашег, још просимо Вама и свему стаду Вашему од Бога благодат и бесконачну Његову милост.

1891. новембра 12.

† Константинопољски у Христу љубећи брат.

АПОСТОЛСКИ МУЖЕВИ.

(Наставак види 11 и 12 свеску Источника 1891.)

(Свршетак.)

VI. Св. Игњатије Богоносац.

1. С именом св. Игњатија Богоносца преносимо се ми к древној цркви Сирској и њеној митрополији Антиохији, гдје је он био епископом. Тај чувени град царева Селевкидских, последице Рима највећи град у предјелима римске империје, по већој части насељен Грцима, знаменит је у историји хришћанске цркве по том, што су се овдје они од незнабожаца, који повјероваше у Еванђеље, први почели називати *Хришћанима*.

Св. Игњатије Богоносац бјеше родом из Сирије. О мјесту и времену његова рођења, о првом његовом васпитању као и даљним околностима његова живота до мученичке му смрти

— слабо се шта извјесно зна. Назив „Богосносац“, којим га други називаху, и који је и он сам о себи у посланицама употребљавао, по његовом властитом објашњењу „означавао је човјека „који има Христа у срцу“. Но у познијим животописима добио је он други смисао и послужило је поводом тврдњи: као да је Игњатије сâм био оно дијете, које је Господ посљедње године своје службе на земљи, ставио за примјер Апостолима, који су се свађали о првенству, говорећи: „*који се смири као дијете ово, тај је већи у царству небесном.*“ (Мат. XVII, 2.—5.) Но ваља примјетити, да св. Златоуст, који се васпитао и провео своју свештеничку службу у Антиохији, гдје је св. Игња-

тије епископствовао, у похвалном слову Игатију право каже, приводећи предање саме Цркве Антиохијске, да Игатије није виђео лица Исуса Христа у тијелу.

Св. Игатије васпитао се под руководством Апостола, и као што претпостављају, и постављен је он једним од њих, Апостолом Петром, за епископа Антиохијске цркве. О дјелању св. Игатија за вријеме 40 — годишњег управљања његова Антиохијском Црквом, предање врло мало говори. По ријечма Златоустовим, бјеше он обрасцем добродјетели и показао је у особи својој сва достојанства епископа. У доба гонења Домицијанових он је молитвом и постом, неуморним учењем, ревношћу духа дао отпора колебању, да не би ма ко од малодушних и невјештих потонуо. Кад минуше дани гонења, радовао се, што му је паства мирна, но сам бјеше невољан, што није достигао праве љубави према Исусу и савршеног достојанства ученика. Посећи Христа Бога у свом срцу, топло је жедио он, да своје исповједање засвједочи мученичком смрћу и да своју љубав прама Искупитељу потврди жртвом живота свога, како би се тјешње сјединио с Господом. Наступи вријеме и испуни се оно, за чим је тежила, о чем се молила света душа његова. О тим околностима живота св. Игатија сачувала су се доста потанка свједочанства у записима о његовој мученичкој смрти, које написахше очевидци, сапутници св. Игатија, који га пратише из Антиохије у Рим и који бијаху свједоци његовог посљедњег подвига.¹⁾

Император Трајан одржао је сјајне побједи над Скитима, Дацима и другим народима. Опијен својом војном срећом, ријеша се да уништи хришћанство, јер га је распрострањење хришћанства обеспокајавало, те изда указ, да и Хришћани приносе жртве боговима заједно са незнабошцима, грозећи смрћу онима, који би указ нарушили. То бијаше 106. год. по Хр. Међутим отишавши с војском у бој против Армена и Партјана, дође Трајан 107. год. у Антиохију, куда је допра и његова заповјест против Хришћана. И тада св. Игатије, као добар Христов војник, старајући се о цркви Антиохијској, драговољно се јави императору, не би ли га, ако је могуће, отклонио од гонења против Хришћана, или да умре као мученик за име Христово. Трајан га предуслете ријечима: „Ко си ти, зли душе, што на-

стојиш да нарушиш наше законе, те и друге убојењујеш у том, да и они логину несретно?“ „Нико, одговори Игатије, Богоноса не зове злим демоном (духом): зли дуси бјеже од слугу Божијих, но ако ти мене називаш злим духом према тим демонима, за то што сам им ја непријатељ, то се слажем“. — „А ко је тај Богоносац?“ — запита Трајан. „Онај, који има Христа у срцу свом“, одврати св. Игатије. „Зар ти мислиш, да ми у души немамо богова, који нам помажу против непријатеља?“ рече Трајан. „Ти из заблуде величаш незнабошке демоне као богове: но један је Бог, који је створио небо и земљу, и море и све, што је у њима, и један је Христос Исус, Јединац Син Божиј, у чије сам царство ја рад бити примљен.“ Трајан запита: „Ти говориш о Оном, који је распет при понтијском Пилату?“ „Јест о Њему“, одговори Игатије, „који је на крсту разапео мој грјех заједно са виновником његовим, и цијело демонско лукавство и сву злобу осудио и бадио под ноге онима, који Њега носе у срцу свом.“ „И тако, ти у срцу носиш распетога?“ запита Трајан. „Тако управо, јер је речено: уселићу се у њих и посјетићу“ биле су ријечи Игатијеве. Тада император изда заповјед да св. Игатија окована под војничком стражом одведу у Рим и да га тамо предаду звјеровима, да га у цирку ради забаве народне звјерови поједу.

Чувши смртну пресуду, св. исповједник, захвали Господу, радосно метне на се окове и у плачној молитви препоручивши Господу иза њега остављену паству, преда се војницима, којима бјеше наложено, да га одведу у Рим. Пут св. Игатија, кога су водили 10 војника, које је он због жестоког поступања с њим називао леопардима, био је пут славе и торжества хришћанске вјере и њених исповједника. У Селевкији — приморској луци — недалеко Антиохије, св. Игатије сједе на лађу, која је имала бродити уз обале мале Азије, и након опасног дугог путовања присце у Смирну. Користећи се слободом, коју је римски закон давао узницима, Игатије настане да се нађе с Поликарпом, епископом Смирнским, који је као и он, био учеником св. Апостола Јована Богослова. Тамо га је чекала депутација Хришћана малоазијских цркава, које желећи изразити своје уважање и љубав према славном епископу Антиохије, послаше му своје поздраве и даре преко својих епископа, презви-

¹⁾ Те записе саставише ђакони: Филон и Агатопад.

тера и ђакона. Ријечју и примјером утврђујући Хришћане у вјери, и опомињући их да се више свега чувају јереси, које се тада појављиваху и распростираху и да се строго придржавају апостолских предања, молио је св. Игњатије Поликарпа и у опште сву цркву, да помогну његовом мученичком подвигу својим молитвама, да би га Господ удостојио да буде храном звјеровâ и да се јави пред лицем Христовим. У име благодарности за указану му од њих љубав и ради свједочанства истинитог учења, које бјеше рад да крвљу засвједочи, св. Игњатије написа посланице к црквама, које га поздравиле. Страхујући, да му не би братека љубав Хришћанâ сметала у свршавању мученичког подвига, о којем се он сам ватрено молио а и друге молио, да се моле за њ', Игњатије је послао нарочиту посланицу к цркви Римској, камо је већ стигла вијест, да је он осуђен да га у римском цирку поједу звјерови. Да не би Хришћани у Риму с другима имали малодушну намјеру, да својима молбама отклоне смрт св. исповједника, св. Игњатије самим дирљивим (тронутим) опоменама моли Римске Хришћане, да му не сметају да се мученичким подвигом сједини с Христом. „Умољавам вас, пише он између осталог, не указивајте ми неумјесне љубави; пустите ме, да ме звјерови поједу и да помоћу њих достигнем Бога. Ја сам пшеница Божија. Нека ме скидају звјерски зуби, како би постао правим хљебом Божијим. Боље је да поласкате звјеровима, да они буду гробом мојим, и да ништа не оставе од тијела мога, да не би коме и после смрти своје био на терет. О, кад се не би само лишио за ме приправљених звјерова! Огањ и крет, чопори звјерова, сјеча, тргање, ломљава костију, резање удова, тргање цијелога тијела, љуте муке ђаволове нека дођу на мене, — само да достигнем Христа!“

Из Смирне приепје св. Игњатије у Троаду. Овђе чу радосну вијест, да је гонење у Антиохији утишано те да је цркви повраћен мир. У радосном расположењу написао је он посланице к Филадельфијцима и Смирнцима, побуђујући Хришћане, да приме живо учење у радосном догађају Антиохијске Цркве, а посебице писао је Поликарпу епископу Смирнеском, молећи га, да ма кога отпрати из Кипра у Антиохију да утјешит тамошњу цркву и препоручи му да пише и другим црквама, да и оне то учине. Свуда су Хри-

шћани срјетали св. Игњатија с пуно радости али уједно и с пуно тешке бригае.

Пошто је св. Игњатије стигао у Рим, буде одмах одведен у амфитеатер и предан гладнијем звјеровима, који га у часу растргаше и поједоше; од тијела његова осташе само најтврђи дијелови, које вијерни сакупише и превезоше из Рима у Антиохију. Мученичка смрт св. Игњатија догоди се 20. децембра 107. год. по Хр. У тај дан и светкује православна црква његову успомену.

2. Од св. Игњатија Богоносца остало је 12 посланица к Ефесцима, Магнежанима, Талијанцима, Римљанима, Филадельфијцима, Смирњанима Марији Косоволисти, Тарсијцима, Филибљанима, Антиохијцима, ђаконону Ирону, и к Поликарпу епископу Смирнеском.

Све посланице св. Игњатија, искључујући посланицу Римљанима, о садржају које је горе споменуто, управљене су против савремених му лажних учења, с једне стране *јудејствујућих*, који су Хришћанство представљали као допуну јудејству, и који су са слијепом приврженошћу к старозавјетному закону сједињавали понижавајући појам о лицу Исуса Христа и Његовог Еванђеља, а с друге стране *докетâ*, који су једнострано појимали Божанство Христа Спаситеља, који у Њему нису признавали ништа човјечанскога, него који одрицаше истинитост Његова ваплоћења, страдања и васкресења. По околностима, у којима се налазио Антиохијски епископ, кад је писао своје посланице, он не излаже и не опровргава толико те лажне науке, колико предхрањује од њих Хришћане и у краткима нунима духа и силе изражајима засвједочује и улијева Хришћанима примљену од Апостола вјеру своју у истинито Божанство и човјечанство Искупитељево.

Привешћемо неколика мјеста из посланицâ Богоношчевих :

„Некоји, пише он Ефесцима — имају обичај притворно носити име Христово, међутим чине дјела недостојна Бога. Ви од њих бјегајте као од дивљих звјерова: јер то су бјесни пси, који из потаје уједају. Клоните се од њих, јер они пате од болести, која се лако не да излјечити. Њима је потребан само један лијечник, тјелесни и духовни, рођен и нерођен, Бог у тијелу, у смрти прави Живот, од Марије и од Бога, с почетка подвржен, а за тим неподвржен страдању, Господ наш Исусе Христос. И тако нико

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

нека вас не вара: у осталом ви се и не дате варати, јер сте потпуно предани Богу. Јер кад се међу вама не породи никаква распра, која би вас растројити могла, то ви за цијело живите, ко што је Богу по вољи. Ја сам смет ваш и морам се очистити вашом, Ефесци, на вијеки знаменитом црквом. Тјелесни људи не могу чинити оно што је духовно, ни духовни оно што је тјелесно, тако као што и вјера не може чинити дијела својственијех невјерију, ни невјерије — дијелâ вјере. Но код вас је духовно и то, што чините по тијелу зато, што ви све чините у Исусу Христу. Сазнао сам, да су вам неки дошли са злом науком. Но ви нијесте дозволили, да се она међу вама сије, јер сте затворили уши своје, да не чују оно, што они сију, пошто сте ви право камење храма Очевога, приправљено за здање Бога Оца. (Ефес. II., 21.). Ви се подижете на висину оруђем Исуса Христа т. ј. крстом, средством цркве, св. Духа, вјера ваша вуче вас на висину, а љубав вам је пут, који уздиже к Богу. И тако сте ви сапутници један другом, Богоносци и Христоносци, светоносци, у свему украшени заповједима Исуса Христа. С тога се ја и радујем томе, што сам се удостојио да се писмено разговорим с вама и подијелим радост моју с вама, јер ви као што је својствено другом животу, ништа друго не љубите до ли Бога.“

У посланици к Магнежанима овако св. Игњатије оповргава оне, који бране јудејство (јудејствујуће): „Не дајте се варати страним наукама, ни старим баенама, које ништа не вриједе. (I. Тим. I., 4). Јер ако ми до сада још живимо по закону јудејском, то јавно признајемо, да нијесмо примили благодати. И божанствени пророци живјеше о Христу Исусу, с тога и трпљеше гонења. Задахнути благодаћу Његовом, они су увјерили невјернике, да је један Бог, који је Себе јавно у Исусу Христу Сину Свом, који је

Ријеч Његова вјечна, и који је у свему угодни Оцу, који Га је послао“.

„И тако, ако су се они, који су живјели у старом поретку дијелâ, приближавали новом удању и већ нису суботствовали, него су живјели животом Васкрсења, у којем је и нама кроз а њ живот засијао, кроз смрт Његову, премда ју неки и оповргавају, но кроз њезину тајну примили смо ми начело вјере, и ради ње трпимо, да би били ученицима Исуса Христа јединог учитеља нашег; то како можемо ми живјети без Њега. кад су и пророци, ученици Његови по духу, очекивали Њега као учитеља свога. По тому Он је Тај, Кога су они праведно очекивали, и Који је, кад је дошао на земљу, васкрсао их из мртвих.“ (Мат. XXVII., 52.).

Изричући своју недољиву жељу, да би пострадао за Христа, св. Игњатије пише к Римљанима: „Кнез вијека овога хоће да ме превари и да уништи моју жељу управљену к Богу. Нека му нико од вас не помогне. Боље је да budete моји т. ј. Божији. Не будите такви, који призивају Исуса Христа, а радије имају свијет. Завист да нема станка у вама. Жив вам пишем, а горим жељом да умрем. Љубав се моја распела, и у мени није огањ, који воли ствар — материју, но вода жива, која говори у мени, и довикује ми изнутра: „иди к Оцу.“ Ја не налазим сласти у храни тјелесној ни у задовољству тога живота. Хљеба Божијег желим, хљеба небесног, хљеба живота, који је тијело Исуса Христа Сина Божијег, који се је родио у последње вријеме из сјемена Давидова и Аврамова. И пића Божијег желим, — крви Његове, која је љубав непропадљива и живот вјечни.“

Чешин, 1891.

С руског превео:
Лазар Богдановић,
свештеник.

Крсно име, а не Имен-дан.

Ријеч за времена.

У најновије вријеме почео се је ерског народа у овим земљама лијепити један туђ и несрпски обичај, управ једна западничка повотарија, а то је: слављење *имен-дана*.

Прије десетак година није се код нас овдје ни знало шта је то имен-дан.

Па и сада маса простог народа незна за то, а свијесни опет неће да знају зато, него само они, који се одвајају од простог народа, и који примају и усвајају све што је туђе, те се тако одрађају од свога рода и народа.

Па и код ових, то се из више узрока, или управ на више начина увлачи.

Један прима и почиње славити имен-дан за то, што то види код других, па незнајући и непитајући, а и неразмишљајући: ваља ли то, и је ли то српски или није — он то чини по угледању на друге, (да боме на несрбе).

(По неки Срби чиновници славе имен-дан, а неславе креног имена. Жалосно!)

Други прима и слави имен-дан тако, што тог дана дођу му пријатељи (претпостављени или потчињени, или пак равни другови) да честитају, па њему буде мреко вратити их, особито претпостављене, и рећи им да он као Србин неслави имен-дан, него се приђути и прими честитке, те тако мало по мало у обичаји, па тако и даље остане.

Трећи видећи да имен-дан славе већином „господа“ (али друге народности), па за то још мисли да је слављење имен-дана само код избражених људи, те с тога и он да би изгледао у очима свијета изображен човјек, слави имен-дан.

Ето тако.

А можда има и још узрока услед којих се увлачи тај туђ обичај.

Најпосле, можда неко баш и хотимично ради и натура ту новотарију, слављење имен-дана само да се тиме као клин клином српски обичај креног имена као обиљежје српске народности изгуби и напусти.

Но ма какви узроци били услед којих се то увлачи и прима; то сви који то примају и незнају да је то код других народа на пр. Нијемаца усвојено у мјесто наших крених имена т. ј. они немају крених имена, па су ту празнину осјетили и са држањем имен-дана понунили.

А можда су они т. ј. други народи, који држе имен-дане, видели у Срба крена имена, па им се то као лијепо и добро допало, те они почели нешто налик на наша крена имена код себе уводити, па у мјесто наших крених имена испали и постали код њих имен-дани.

Можда су са српског језика погрешно превели ријеч крено име, мислећи да то значи крштено име т. ј. превели ријеч не по значењу већ по њеном корену, буквално, те од крено име дошло крштено име, а од крштено име постао имен-дан. Ето ти готов „Namens-tag“.

Ето тако су велим они можда наш лијепи српски народни обичај, који је и нашом црквом

усвојен и освештан, погрјешно примили и на имен-дан изопачили.

А сада, по неки наши Срби, који мајмунски све што је туђе без икаквог размишљања примају — узимају и тај изопачени обичај себи, а и незнају да га већ код себе у оригиналу имају.

То је баш тако, као кад би један Србин са њемачког језика преводио неко дјело, а и незнајући да је оно најпре у оригиналу на српском језику написано и изашло, по које је неки Њемац на свој сезик (само рђаво и погрешно) превео. И сада то дјело један Србин велим, са погрешног превода преводи, а и незна као што рекох, да га на српском језику има у оригиналу правилна.

Ова новост, овај обичај држање имен-дана дошао је нама скоро и то са запада.

Но да би се ова западна новотарија код нас могла укоријенити, за то је претходно, а можда нехотично (т. ј. не у тој намјери) Исток посијо сјеме, из кога је сјемена изникло стабло, на коме је се стаблу та новотарија лако могла накаламити, примити и омладити.

А ево како:

У старија српска времена Срби су имали само своја српска имена, као: Милутин, Милован, Драгутин, Љубомир, Владимир и т. д.

Српски свештеници нијесу за друга имена ни знали, па другчије нијесу ни давали. А ако су и знали, то су им туђа имена као неприродна чинила се, и за српско уво неприкладно звучала.

Али доцније (по пропасти српске патријаршије) нагрнуше са истока грчке владике и грчки свештеници, те почеше давати имена, која су њима позната и на која су они да боме од увијек навикли — дакле своја грчка имена.

Од тада се тек и почеше чешће чути имена: Прокосије, Антоније, Петар, Стефан, Спиридон, Пелагија, Софија, и т. д.

Од грчких владика и свештеника мало по мало уведе се нешто милом, а нешто силом, те и српски свештеници таква имена почеше српској дјеци давати, а и незнајућ какве ће у будућности од тога зле последице бити.

Грчке су владике да боме препоручивале, нуткале и управ натурале српским свештеницима да по „Мјесјаслову“ дају дјеци имена, јер су то, веде, светитељска имена, а ова наша, српска, то су нехришћанска, „јазическа“ и варварска, јер Грци говораху: „Ко није Јелин, тај је варварим“, а тако и све што није јелинско (грчко)

изгледало им је да боме варварско, па и наша имена.

А збиља и српски свештеници неимајући списка или прегледа свију српских имена, то при крштењу лакше су се служили готовим свештетељским именима у „Мјесловцу“. А многи од српских свештеника били су ђаци код грчких владика и свештеника, па су то од њих и примили и томе се прилагодили.

А да је збиља то давање грчких и других туђинских имена (јеврејских и латинских) дошло нама са Истока и највише натурено од грчких владика, ето нам доказа у Старој Србији, гђе је ближе Грцима и више на Исток, тамо је много горе, но код нас. Тамо су непрестано имена: Харитон, Јеротеј, Рафајил и т. д., каквих је код нас имена са свим ријетко чути.

А да су прије 100 година (дакле прије грчких владика) давана српској дјечи само српска имена, то се најбоље из српске историје видети и дознати може, али ево и још примјера као доказа за то:

У старим „читуљама“ (списак умрлих једне породице) видимо све српска имена, а у новијим читуљама већ су српска имена измјешана са туђинским т. ј. српска су имена уређала, а у најновијим читуљама са свим преовлађују туђинска имена,

То видимо још и по презименима породица. Данас су Јовановићи, Петровићи, Ристићи и т. д. А прије су од српских имена постајала и српска презимена.

У парохији мога оца и сада се налази старих фамилија са лијепим и милозвучним српским презименима, као: Вукмировићи, Гостимировићи, Драгомировићи, Дејановићи, Рељићи и т. д. Таквих имена сада нема тамо, него су се још задржала само презимена.

Ово све наведох да само речем да су са Истока Грци донијели нам грчка (а за тим су дошла и друга) имена, те тако је створена могућност имен-дана. А то наведох за то, да докажем да кад би код нас била само српска имена, то онда неби могло биши имен-дана, јер српско име нема свога имен-дана у календару.

Сјетимо се само оне приче, како је био један Србин Живко у пријатељству са неким Швабом својим комшијом, те кад би год оном Шваби био имен-дан, то би он позвао на част свога комшију Живка.

А једном упита Швабо, кад ће он код њега т. ј. Живка доћи? Живко му одговори: „*па дођи о светом Живку.*“

Швабо је од тада сваки дан загледао и надвиривао се над календар, али светог Живка никад.

И тако је остала она ријеч: „*о светом Живку*“, јер сада кад неко немисли нешто испунити, или платити, то обично са иронијом рече: „*платићу о светом Живку*, а то значи о светом никада.

Живко дакле није могао имати имен-дана, јер нема светог Живка, а то ће рећи: сваки Србин са правим српским именом неможе имати имен-дан.

Из овога се види и следује да је са свим лако остранили и избацити тај туђ обичај из српског народа. А остранили га могу из српске куће они, који су у праву давати дјечи имена, или управ, који су у праву одбацити и непримити предложено им и несрпско име — а то су српски свештеници.

За то, браћо српски свештеници, на вама је да ово чините. На вама је и до вас стоји да на овај лаки начин српском имену користите.

Ви кршћавате српску дјечу, ви им дајете имена; за то ви им од данас и дајите само српска имена. Јер кад му дате име Вељко, Бранко, или Радован, то заиста нити хоће, нити може да хоће славити имен дан. (Јер чули сте причу о Живку.¹⁾)

Наши су стари надјевали српска имена селима, градовима, ријекама и планинама, а ми њихови синови и потомци пресгали смо и својој српској дјечи давати српска имена.

Све се хвалимо да се за српско име боримо, а овамо нам се по имену и незна да ли смо Срби.

Научењаци испитују и истражују по именима мјеста, који је народ у којој земљи живио, а по нашим сада именима неби се могло закључити шта смо ми.

За то оне, који су по незнању почели падати у ту заблуду и уводити код нас ту новост,

¹⁾ Примјећујем да би требало, и да би добро било да се на једном листу општампа преглед свију српских имена, по азбучном реду, те да се тај лист изложи у цркви тамо, гђе је крстионица, и тако би при крштењу: свештеник, кум и породица дјетета, које се крштава, могли увијек загледати и пред очима имати преглед свију српских имена.
Писац.

обавјешћујте, ви ерпски свештеници, разлажите и доказујте штету од тога неерпског обичаја.

И заиста у којима није још изгубљен и умро ерпски дух, и који још знају и осјећају што је ерпско име, поправиће се, повратиће се.

Ето дакле начина да сачувамо ерпско име, и да зауставимо шућ обичај слављење имен-дана.

Имен-дан није ерпски обичај, па зашто на ерпско стабло накаламљавати оно, што је Србину туђе и неприродно, јер све што је неприродно, то је и грешно чинити.

Зашто да дозволимо имен-дане, кад ми имамо крено име, које је љепше, и које нам је као аманет остало и на чување предато од наших праотаца.

За обоје (за крено име и за имен-дан) мјеста немамо. А кад се мора своје изоставити, то је боље туђе не примати.

Крено име слави цијела једна породица заједно, и само један пут и години, а имен-дана би преко године било толико, колико је у кући душа. Јер кад један брат у кући слави и држи имен-дан, онда је право да и други брат свој имен-дан слави, а када сви почну, онда је очевидна кућевна и материјална пропаст.

Дакле и са тога економног гледишта, боље је крено име, него имен-дан.

Крено име не смијемо оставити ако поштујемо заклетву и аманете наших отаца; али примајући имен-дан, изгубићемо крено име, јер и сада многи, који су заборавили на своје Српство, славећи имен-дан престали су славити крено име, те тако би и даље непрестано ишло.

Многи особито варошани изоставили су и не врше оне лијепе ерпске обичаје о креном имену, него га просто славе као и имен-дан, те због тога им и изгледа свеједно — ово или оно.

Који год почну славити имен-дан, они ће престати крено име, или баш ако га и непрестану, а они ће га површно и гадно славити, те ће тако мало по мало и нестати тога светог, тога лијепог ерпско-народног обичаја, те особине са којом се Срби баш и разликују, не само од осталих Хришћана, него и од осталих славенских народа.

Сјетимо се само Старе Србије и Македоније, и високо-ученог господина Гопчевића, који путујући и проучавајући Македонију, само тако је и разликовао Србина од Бугарина, што Србин слави крену славу (кренн име) а Бугарин не.

По томе се дакле међу Славенима и познаје Србин.

Који слави крено име, крену славу, то је Србин.

За то се и каже: „*ефе је слава, шу је Србин*“. т. ј. који слави крено име, тај и јест Србин, а који је престао славити крено име, престаће и Србин бити.

Какви је оно вајни Србин, који прима и држи имен-дан тај туђински обичај, а површно и како било слави, или чак и изоставља своје свето крено име тај лијепи ерпски обичај, који и наша света црква прима, освештава и благосиља са црквеним пјеснама, молитвама, преливањем кољива и ломљењем креног колача, о чему су у нашој ерпској цркви прописани читави обреди.

Сјетимо се овдје само оног обичаја и реда у ерпској кући при креном имену; сјетимо се крене свијеће воштанице; сјетимо се још и оне лијепе од народа самог измишљене молитве, тако зване „*Славе*“ или „*Ваславе*“, коју на креном имену говори домаћин куће, или најстарији човек за софром. Па се сјетимо и оних дивних народних здравица при креном имену.

То је све пуно смисла и садржине.

Ту се излива права ерпска мисао. То су ријечи народне, а не из уста каквог научењака.

Па зар то све тако лијепо, тако китњасто и језгровито, које правим ерпским духом мирише оставити, побацати и заборавити, а примити туђи сувопарни и меланхолични имен-дан? Не и никако не. Јер изгубити крено име значи изгубити један доказ да смо Срби, и једну свједоцбу ерпске свијести.

Срби држе и чувају овај народни обичај од како их је. У томе нијесу хтјели попустити ни пред Хришћанском вјером. И ту племенску особину ерпског народа није могло ни петогодишњетно ропство поништити.

Срби су славили своје крено име и у слави и у сили, и у ропству и у сужањству.

То је ерпски народ дивно опјевао у својим народним пјесмама.

Једна нам пјесма прича, како је силни цар Стјепан славио крено име светог Аранђела, те на ногама стајао и сам собом госте служио.

„Ал бесједе господа хришћанска:

„Цар честити огријано сунце“

„Подај слугам нека вино служе“
 „А ти е нама сједи за трпезу“.
 Превари се српски цар Стјепане,
 Те он сједе с њима за трпезу,
 А још није ни славе напио,
 А замета ни метанисао.
 Слугам даде, да му вино служе,
 Да му слуге крено име служе,
 Не послужи крено име своје
 Један данак како један часак.
 Док цар Стјепан на ноге стајаше,
 Стајаше му свети Аранђеле,
 Стајаше му на десном рамену,
 Милује га крилом по образу:
 Кад цар Стјепан сједе за трпезу
 Раерди се свети Аранђеле
 Уд’ри цара крилом по образу,
 Па отиде из царева двора“.

Пјесма вели да то није нико видио, „Само један калуђер стар“¹⁾. И кад је он то цару казао, „онда царе на ноге усташа“ те се је три дана и три ноћи молио Богу и светом Аранђелу, па му је светитељ гријехе опростио што је за трпезу сјео.

Народ хоће да с тим рекне да и највећи силници требају и морају своје крено име са покорношћу служити, славити и највеће поштовање и уважење му одавати.

У другој пјесми вели се да Краљевих Марко није хтјео на своје крено име светог Борђија ни оружја посити, јер се је бојао да неће на своје крено име са оружјем заметнути кавгу, а и мати му је говорила:

„Немој носит ништа од оружја“
 „Учинићеш крвцу о празнику“.

За то га и јест на дан његовог креног имена, таког распојаса (без оружја) Ђемо Брђанин, (пјесма вели да је Ђемо брат Мусе Кесеџије), ухватио и свезао, али му је његов патрон и светитељ у помоћи био, те се је од Ђема Брђанина ослободио.

Ето како су велим чак и силници српски поштовали своје свето крено име.

Но чујмо даље како Срби чак и у ропству и у сужањству нијесу своју славу хтјели изоставити и заборавити.

Једна пјесма нам прича како је војвода од Задра Тодоре у сужањству у Латинској тавници Петра Мркоњића (у граду „Соколу“ код Јадранског мора неће) славно своје крено име.

Почујмо само како пјесма лијепо везе:

„Што прогужи рано у неђељу,
 У неђељу прије јарког сунца,
 У Соколу граду бијеломе
 У тамници Петра Мркоњића
 Огласује да је соко сиви,
 По истини војвода Тодоре.
 Ако тужи за невољу му је
 Сутра му је крено име свето
 Крено име свети Ђеорђије
 А нема га чиме прославити“.

Тодор је имао само један позлаћени ножић. Њега је продао за четири дуката, па за три дуката купио љеба, вина, сваке ђаконије „и убаве оне јасне свјеће“.

„А четврти дукат оставио
 Да дарује сузњице по тамници
 Ради Бога и креног имена“.

Таман је Тодор сузњицама вечеру поставио, те устао и у славу светог Ђорђа чашу подигао, са ријечима:

„О убава дјена славо божја!
 „Свети Ђорђе крено име моје!
 „Опрости ме тамнице проклето!“

У то доба закуца на вратима јунак на коњу зеленку, па вели Тодору: „тавница је отворена, ајде кући својој.“

„Ал неиди покрај мора сиња,
 Јер су честе у Латина страже,
 Пак се бојим да те неувате
 Већ ти иди преко горе чарне“.

Тај јунак био је свети Ђорђе. И ето: „Ко крено име слави, ономе и помаже“.

Српство је по свима српским крајевима, ако не ничим, а оно креним именом уједињено.¹⁾

У почетку је речено да се слављење имендана као новост и као туђ обичај почео од скора лијенити српског народа у овим крајевима.

Но не треба опет нико са стране да помисли да је овдје народ прихватио за то „као слијеп за штап“. Не и не дао Бог. То су само прихватили и почели по неки наши пузавци, за које можемо по оној Мухамедовој рећи: „ни ваш ни наш“.

Народ прича, како су Христос и Мухамед дијелили између себе Хришћане и Мухамеданце.

¹⁾ У народу нашем уводе се поред крених имена и још неке „прислуге“ „прислужбе“, које гатари народу на врате товаре и завјетују их овоме или ономе светитељу те да и њега поред креног имена слави. То неваља, јер ништа не треба са важношћу креног имена поредити и срањавати Исаиц.

Исус узима себи Хришћане, а Мухамед Мухамеданце, те тако дијелећи дође ред на једног потурчењака, који је био Хришћанин па прешао у мухамеданство. Христос држећи потурчењака за једну руку вели Мухамеду: шта ћемо и куд ћемо с овим, и чији ће он бити? Мухамед држећи потурчењака за другу руку одговара на то Исусу и вели: „*Ни ваш ни наш, у језеро с њиме.*“ И како су га држали за руке баце га у језеро.

Ето тако треба и са тима, који своје остављају, а туђе примају.

То су дакле само по неки за које и ми можемо рећи: „*ни ваши ни наши*“.

Маса народа као што рекох за ту новост, за ту туђинштину нити зна, нити хоће да зна.

Али опет боље је прије и раније рећи против тога, јер бојати се је да се то као болест не рашири. Јер и ово је као једна болест, као једна зараза која нама као по вјетру са другим новостима долази.

Па према ономе: „*Боље је болести стигнути, него их лијечити*“, и ја ово рекох. А и у светом писму вели: „*Дјелјаше дондеже свјет имаше*“.

У Градацу на светог Саву 1892.

В. Поповић.
прото.

Шта још у својој старости доживљет нећемо?!

Један пријатељ нашег листа боравећи недавно у Загребу писао нам је, како је недавно у „Србобрану“ (71 број) изашао допис, тобоже из Сарајева, у којему се међу осталим вели: докле из травањског римокатоличког семинаријума излазе најбољи поборници римске и хрватке пропаганде, дотле из рељевске богословије „сами мамелуци, који не смију ни зуба да обијеле у обрану своје вјере и свога народа.“ Неда нам се да се овђе бавимо о ономе што се по новинама пише о смјеровима римских богослова но ми држимо за моралну своју дужност, из љубави према рељевским богословима, цијенећи њихов рад и понашање у народу, рећи: да је то дописник са свим криво рекао или слагао, у којој пак намјери не знамо, но ипак се надамо да ћемо погодити. Да овдје не износимо никаквих докумената и ако их доста имамо, и да од један пут свима оваквим брбљавцима уста зачепимо, молимо народ и праве народне пријатеље, нека они своја мишљење о овима људма изнесу, те нека оправдају своје младе учитеље и свештенике. Ми смо потпуно увјерени: да су рељевски богослови већином врло ваљани и честити људи, а ако међу њима по који и шугав има, као што то мора бити, јер шенице нема без кукоља, то још не треба мане и гријех једнога или неколицине пренијети на све младиће, те убијати у њима вољу за рад — кудећи их и хулећи, мјесто да их хвалимо и на посао бодримо, као што то чини дописник „Србобрана“, који како нам се чини шврља без икаквога здравога суђења и мишљења.

Даље у сравнењу дописник прелази на сво наше свештенство у Босни и Херцеговини и каже: „Запета српско-православно свештенство у Босни и Херцеговини постало је данас једно од оних највећих невоља, које притискују овај народ“ (!!!) Ове ријечи јасно нам показују тенденцију, којом је читав допис написан, ушљед које је дописник почевши с нижега на више, морао најприје рељевске богослове опрнити, па онда редом све чланове црквене јерархије, док је оваку жалосну и ни на чем неосновану пресуду о свему свештенству изрекао. Има ли који српско-православни свештеник у нас у Босни и Херцеговини, који се згрозити неће, кад помисли, шта о њему ни криву ни дужну којекакви женијални усрећитељи говоре. Ако који има тако хладан, да га се ни овака морална уврједа много не тиче, онда треба тога подврћи суду опћега презрења људскога и народнога, и таке треба и јавно и тајно опомињати и њихове гријехе на јавност износити, али не преносити их на сво свештенство ни за жива Бога, јер много је речено, кад се једно друштво читаво онако оштро због неколицине или једнога осуди. Ми нисмо оптимисте, па да кажемо, да су сви свештеници босанско-херцеговачки лаворова вијенца заслужни, јер знамо да су свештеници не само свештеници, него и људи, а као људи не могу бити без гријеха — но ипак знамо и то да је: данас у нас у Босни са свим неприродно стање т. ј. са свим неправилно, јер је од један пут почела нагла просвјета, ту се налази свештеника и још највећи

број без икаквих на свијету школа, мањи број су богослови и то: бањалучки, биоградски, (заварски) и сад рељевски. Све су ово људи различитога знања — спреме, која данашњим приликама потпуно не може одговорити, ушљед чега се сваки час код појединога свештеника недостатак осјећа, али то су случајно историјске прилике донијеле, због којих се не може кривица обарати на свештенство, као што то чине поједине песимисте, који би ваљда хтјели да од један пут сво ово наше старо свештенство униште, те да створе нешто, што они мисле да је боље, што је иначе немогуће. Ми врло добро знамо да наш народ поштује и љуби своју вјеру и свештенство, и ко то добро познаје не може онакога шта ни цјан брбљати, као што је дописник поменутога листа то чинио. Због тога ми мислимо, да је онај чланак са свим тенденцијозно написан и да се у њему крије по прилици ово:

Код православних Срба је непобедимо оруђе за очување народности вјера; вјерски оружници су свештеници и докле се год народ са свештенством не завади, докле неће бити никаква успјеха од пропаганде него деде да се ми обучемо у пријатељско руво, те да како гођ завадимо народ и свештенство — и кад свештенство изгуби углед код народа и кад ове овчице без пастира остану, ето онда великога поља за пропаганду. Овако се може успјети, иначе никако. Ми овако тумачимо и разумијемо намјеру дописникову, јер не можемо у себи замислити да има православни Србин и један, који би таковога што подписао, или ако је се и таква кукавица у српском православљу нашла, онда не мислимо, да је то и шта друго, неко некаква усијана глава, која се је нешто на једног попа разљутила, па хоће у својој хитрини од једнога све да понизи или је то — што мора бити — незналица српске прошлости — српске историје, која не само да каже, него оном, који има очи, па види, и има уши, те хоће да чује, довикује: да вјера и то света православна вјера, којој већи дио српскога народа припада, са својим свештенством и манастирима била једина и права кроз 500вјековно ропство неуморна чуварка српских народних светиња — народне свијести и сјећања, на некадању самосталност српску. Света православна црква под својим окриљем очувала је народни српски понос, који се у деветнајестом вијеку иза дугога сна опет до самосталности своје подиже.

Онај, који зна: да су српски патријарси и манастири увијек били центрум буна и устанака, да је српски попа за времена устанака носио у једној руци часни крет а у другој Ђорду —, да су Аџи Ђеро и Аџи Рувим знали растапати злато, те са њиме ситне књиге писат' и дахије цару опадати, да је прота Ненадовић био не разлучиви друг кнеза Милоша, да је наш прото Богдан Зимоњић осим осталих попова био први усташки војвода — тај зна врло, да народ мора већ по прошлости својој навикнут, слушати глас свештеника српског као чувара не само душе него и тијела, и наравно такво свештенство да мора уживати углед, те је тешко ш њиме ратовати не оборивши му углед и не завадивши га с народом — с тога то по плану не само овога него и још неколицине других *народних за грош пријатеља*, треба сатрти свештенство, те ће тако непријатељи српског православља моћи чинити, што им је драго. Један прави пријатељ Српства неће никад напасти без основа ни на једнога свештеника, а камо ли на сво свештенство, а још најмање на такву душу, као што је наш старац — митрополит, који својих 85 година ради ништа за се, а све за Српство, па се безобразни дописник усудио и против њега роптати. На пошљетку дописник вели: „А у овој ојађеној земљи и онако је бивало свега и свачега, па ето сад нам не фали ни попа — без браде“!! Овим ријечма сам нам посвједочава, какав је његов попа, и коме се он клања — јасно нам каже да смо добро његову мисао погодили. Овим се писац издаје или да занета служи код попа без браде, или га његов попа није у свему послушао као што он мисли да мора, те вели ако ти нећеш, хоће онај без браде!! Грозно и жалосно!!! Не само да се чудимо зломе духу, који је написао, него се и то озбиљски чудимо нашим српском озбиљном новинару, који је се таког тричавог дописа примио, па га још и штампао без икаквих даљих разлога. Не дао Бог не мислимо да је наше свештенство непогрешиво; не мислимо ни да је дорасло потпуно своме позиву у оваком још не уређеном положају, али мислимо и вјерујемо, да је наше босанско-херцеговачко свештенство узев у обзир абнормалне прилике, у којима се налази, прије боље него ли горе од ма кога другог свештенства у ма ком другом српском крају — и више ћете наћи свештеника у Босни и Херцеговини, који служе Богу и на-

роду, него ли у ком другом српском крају. С тога ако који има недостојан свога позива, треба га жигосати и упријети претом у њега, а не одмах „с једне клете све проклето,“ јер боље назови пријатељу или непријатељу тако не ћемо далеко отићи, ради чега ти опет велимо, ако си пријатељ српскога народа, да боље просудиш и зло жигошеш, па изнеси зла лица и њихова дјела на свиједу и ми ћемо ти помоћи осуђивати оно, што не ваља, иначе ми у теби сматрамо или незналицу, или каквога шарлатана или чак нешто

треће, а то је наш српско-православни непријатељ у Бог зна каквоме одијелу! те се чудимо шта је наша озбиљна српска штампа дала на јавност и велимо: шта још у својој старости доживљет нећемо!!!

Пред иконом светога Саве, молећи се њему и Богу да нам очува наше српске старе попове и свету нашу прађедовску вјеру празославну, коју су нам наши прађедови у аманет предали.

У Крајини на светог Николу 1891.

Нас седам српских стараца.

Прилог цркви — задужбини херцега Стефана код Горажде.

Посвећено ускрсишљима „богу милости.“

Чланком у I. књ. „Глас. зем. муз.“ у Босни и Херцеговини од год. 1889. у „Епиграфским прџицама“, стр. 65.—77., а у одејеку I. под: „Натпис Херцега Стефана на цркви у Горажду“, стр. 65.—72., којим је хтио г. Др. Ћ. Трухелка доказати, да је крив и лажан натпис поменуте цркве, нанизао се лијепи број расправа и чланака, гдје се њима љути бој отпочео око задужбине славнога херцега Стефана, у коме је г. Др. Трухелка са својим тенденциозним чланком подлегао истини наших научењака и књижевника. У свим тим чланцима и расправама у обрану херцегове цркве спомиње се и негда славни и јуначки град породице Хранића — тврди Самобор уз лијеву обалу Јањине, а једно 20—30 минута од десног брџега Дрине, те у правој линији к истоку од Горажде 2 и по сата удаљен (од Горажде до села Жужеља $\frac{3}{4}$ сата; од Жужеља до села Копача опет $\frac{3}{4}$ сата; од Копача на Самобор више од 1 сат), на стрменитој литици (778 м.) обронка планине Гостиља (1209 м.). О томе граду овдје не могу подуље говорити, то сам учинио у чланку: „Самобор код Дрине и Павловац код Праче,“ што сам га послао цијењеном „Глас. зем. муз.“, но ћу навести да је био у средњем вијеку знаменит, а особито за владе јуначке породице Хранића: Сандаља (1398.—1435.) и херцега Стефана (1435.—1466.), те га г. Др. К. Ј. Јиречек у својој оглашеној историчко-географској штудији „Die Handelsstraßen und Bergwerke von Serbien und Bosnien während des Mittelalters“, Prag 1879. на стр. 33, 40, 41, 60, 76, 86, спомиње и то на стр. 33. овако:

„Unter der grossen Burg Samobor, einer der Residenzen des Vojvoden Sandalj und seines Neffen, des Herzogs Stipan Vukčić, deren Ruinen an rechten Drinaufer stehen.“ Исто тако и на стр. 86. Von Prača erreichte man die Drina bei dem belebten Marktplatze Goražda, in dessen Nähe Samobor, die berühmte Burg Sandalj's, stand.“ Па даље на стр. 40. спомињу се у год. 1430. посланици код Сандаља на Самобору, и то: од 23. маја до 10. јуна, као и 19. јула; а на стр. 33. „повеља“ на „Megjurčeviću pod Samoborom“ (!!), коју је год. 1461. издао Херцег Стефан. — По томе се види. како је био важан град Самобор за породице Хранића! . .

Сопотница је у средини међу Гораждем и Звечајем (све на лијевој обали Дрине), а даље (к југо-истоку) један сат од Звечаја прешавши на десну обалу Дрине, диже се Самобор. На њему сам био два пута: с прољећа 1890. и 1891. год., те га добро испитао, проучио, покупио по околним селима о њему предања, сложио у поменути чланак и „Гласнику“ послао. У томе је чланку опширан говор о Самобору; ту има свега, а на једном је мјесту говор и о „самоборској цамији“, односно „цркви херцега Стефана,“ која иде у прилог овој у Сопотници, и која ме баш навела, да ово замрчим, као и чланак у циј. „Бос. Вили,“ год. 1890. стр. 305.—306. од г. В. В. Вукасовића, као и госп. М. С. Косановића у истом листу од год. 1891. стр. 11., гдје и они спомињу цркве — задужбине Херцега Стефана.

Црква самоборска, а сада цамија султана Бајезита II. (1481.—1512.) диже се у унутрашњем

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

или правом граду, гдје само — по народном предању — улазаше и стајаше сâм Херцег Стефан е породицом и највећим пријатељима. Њезина величина сада не може се тачно опредијелити, јер је рушена и пограђивана, гдје је год. 1763. за босанскога валије Мандован-наше, или како га историја биљежи Малован Али-паше окренута душином по ширини негдашње цркве, те јој је сада дужина 7 м. (е тријемом 10 м.), ширина 5 м, а висина зависи о стрмини мјеста. Та дужина садање џамија, била је ширина херцегове цркве, гдје се у размаку од 2.50 м од источног зида познаје дио лука од олтара, а од предњег (западног) зида лежи громила камења под џамијом.¹⁾ По томе је црква била истоку окренута, те православног типа, што и народ тврди. Натписа данас нема никаква, а и ако је био, он се рушењем загубио и пропао.

Кад је Самобор пао, а веде да га је заузео султан Бајезид II. (у почетку своје владавине око год. 1481.—1483.), одма је окренуо „херцегову цркву“ у џамију, те се и данданае зове „Бајезидова џамија“, или „џамија султана Бајезида II.“ Свештеника херцегове цркве потурчи, да му повластице над џаминском земљом и „имамски берат“, да служи тој џамији. У тој се породици очувало имамство до данас, а с новим имамом добивао се и нови „имамски берат“, да их је данас код садањег старца имама, Мула-Османа равно „шеснајест“ (најстарији Бајезида II.) а та се породица зове „Имамвићи“, што би код нас значило — „Поповићи“. Нови садањи имам, син ихтијара Мула-Османа, а то Мула-Абаз нема „имамског берата“ — он је прекинут окупацијом!

По томе се види, колике је важности „херцегова црква“, а кашње „Бајезида II. џамија“ на Самобору, о којој сам ја у наведеном чланку опширно проговорио, гдје су и сами султани у Цариграду за њу знали и „берате“ издавали. Она је и сада узгор; једина је, која се бијели међу рушевинама великог, пријестоног и најславнијег града јуначких војвода: Сандала и Стефана. Она је читава; стрши и данас у самоћи и пустињи, удаљена од села врх клисура и врлети, те ће стршити још дуго и дуго и казивати

¹⁾ Ово нека послужи г. Ђ. п. Стратимировићу, гдје вели: „Росет је на истој страни обронак, а на западној затаванак, то су врата могла бити тек са запада“ (sic!) — „Глас. зем. муз.“ 1891. П. стр. 130. Овдје је обратво: раванак је је са истока а стрмина (и још каква, што је и узрок, да се црква оборила!) са запада, па су ипак врата од запада, а олтар од истока, јер је тако тип правосл. цркве изискивао!..

читавом свијету, коју вјеру исповиједаху стари господари јуначког Самобора — породица Хранића!. Она нам свједочи чија је црква код Горажде; она нам јасно тврди истину натписа, па е тога ћу о њој и престати, а прећи на друге двије херцегове цркве — још два прилога.

Већ сам споменуо госп. В. В. Вукасовића, да и он једну цркву наводи, а опет у славном граду породице Хранића — „кланцу јадиковцу Вратару“ у Сутјески између Гацка и Фоче („Бос. Вила.“ 1890. стр. 306.).

Туда сам пролазио два пута: у јесен год. 1889. и 1890., па ми је добро познато то мјесто — највећи богаз херцеговачки.

И њега наводи г. Др. К. Ј. Јиречек у своје дјелу на више мјеста, а на стр. 75.—76. опширно описива, те га назива „Schloss Vrtar“ (тврђава Вратар). На томе мјесту наводи, да је год. 1533. Ramberti видио два града (zwei „castelleti“), од којих један бијаше порушен, а други се још добро виђаше и „Вратцом“ се називаше.

Тај се град (Вратац, Вратар) и данас познаје на клисурама, што стрше над лијевог обалом Сутјеске, а испод њега је с југо-западну страну „подграђе“ (suburbium) било, што ми причаше сељаци, да је до скора ту село стајало. Зидине се и сада познају, но готово су у шуму зарасле.

Други град — на десној страни Сутјеске, зваше се „Тољевац“. И о њему је говор на 76. стр. горњег дјела а у примједби 255. гдје се вели: „Dieses Toljevae wird 1452. neben Vrtar genannt.“¹⁾ У томе Тољевцу бијаше „црква херцега Стефана“, која сада лежи у громили камења Тољевац данас ондешњи народ назива по негдашњој цркви херцега Стефана — „Црквице“.

¹⁾ Сличан овоме Вратару има један и код трговишта Доње Праче у долини ријечице Праче, притока Дрине, гдје се с обје стране ријеке дижу клисури, које затварају џаду сарајевску и чине кланац јадиковац. На лијевој клисури, која стрши из воде, пружају се рушевине негдашњег града „Павловац“, кога је, како се мисли, сазидао Наво Радиновић († 1415.), те за његова сина Радослава држи се, да је био, као „нови град у Прачи“ (Novi in Praga.) По „Zeni“ био је овај град 1550 г. порушен и „запуштен“ (Јиречек стр. 38, 85.), а по народном предању заузео га је „Јахија паша“, који је међу везирима босанскијем на 8 (10.) мјесту год. 1479.—1480., те би за њега и био порушен, а то на измаку XV. вијека. На десној обали дижу се клисури, а на њима рушевине од града „Соколина.“ Ове би Соколине можда биле онај Радославов „Novi in Praga“, а не Павловац. Рушевине од оба града и данас се добре познају, а стоје једна прима другој, као и у Сутјески: Вратар и Тољевац (Вратар и Црквице.).

Оваких „црквица“ сијасет је по Херцег-Босни. Ја бих могао до двадесет набројити, што их познајем, а на сваком том мјесту или је сада пограђена црква, или су рушевине, или тако громила камења. Така „Црквица“ — „Црквина“ има и прама Ттебињу, на лијевој обали Требињчице, више прастаре вароши „Требуниа“, а сада „Полица“. Брдо, на коме је за слободне „кнежевине травуњске“, те славних Немањића, Санковића, Радиновића, Павловића, јуначких Хранића, па и отоманске владе (неко вријеме) етајаше велика „православна црква“, зове се „Црквина.“ Турци цркву прије 20—30 год. окренуше у кулу, али не бијаху је покварили, док је год. 1882. генерал Бабић претвори у велику војничку тврђаву (forticu), те тим јој нестане трага, али успомена на цркву остаде у народу и остаће вјечно у брду — „Црквини“ (о њој је опширан говор у моме чланку: „Рушевине старе цркве политичке“, гдје је говор и о једном натпису у прагу црквеноме и у њему стоји: „во вјечнога краља Владислава“, а сигурно Немањића, сина Стефана Првовјенчаног, који по изгнању брата Радослава 1234. г. засједе ерпеки пријесто, гдје је владао до 1237. год., а умро 1253., те осим осталих ерпекских покрајина, владаше и Травунијом. Чланак сам послао има година дана у циј. „Глас. зем. муз.“ (али се још није штампао.), баш као и у Сутјесци, у граду херцега Стефана — Тольвцу, што је овјековјечише „Црквице.“

Трећа је црква, коју в. п. г. М. С. Косановић наводи по причању књижевника госп. Павла Ровинскога, изнад „Шћепан поља у доњијем црквицама, а на састанку Таре с Пивом“ („Б. В.“ 1891. стр. 11.). Та би црква била, чије се зидине још и данас узгор налазе, а слична оној у Сопотници, на „Соколу“, опет славном граду породице Хранића.

Туда нијесам ходио, па и немогу о њој ништа мрчити са своје стране. Но и то је мјесто добро познато у нашој историји. Г. Јиречек говори о Соколу на стр. 33, 40, 60, па и о „Стефан пољу“. Посланици код Сандаља бијаху на Соколу 1430. год. 13. маја и 13. јула; а код херцега Стефана 4. јануара 1451. год. „под Соколом“ (Sotto Sokol) — на Шћепан пољу; те повеља, коју је издао Сандаљ 1419. год., датирана је „на Стипану пољу под Соколом.“

Дакле и та је црква важна, а на знаменитом мјесту породице Хранића, па није ни пору-

шена — још је узгор, о њој се може свако освједочити, као и о прве двије! . . .

Што каже г. Др. Ђ. Трухелка, да је херцег Стефан био богумилске вјере, а на кратко вријеме одметнуо се католичкој, те опет прешао „народној босанској цркви“ — „а ни као богумил, ни као католик није имао интереса, да сазида православну цркву“ („Глас.“ I. 1889., стр. 70.), настаје питање: кад није ону у Сопотници сазидао, а који га је бијес и интерес натјерао, да у својим „великим“ — славним“ — „пријестоним“ градовима цркве гради и уз своје двореве трици, кад он најжешћи „богумил“ хуљаше на „цркве“ и „часни крет“?! Сигурно није богумилство, а ни католичанство!! . . .

Даље, што приписује натписе херцегове цркве „лукавству хришћанскога свијета“ (бива православном свешт.), на то би му се рекло, да „православни свештеници“ нијесу измислили „теговирања“, а да том доминантноном очувају своје вјерне од пријелаза у Мухамеданство („Глас. зем. муз.“ 1889., III., стр. 81.—88.), као ни натписи, јер би иначе и ону на Самобору очувао углед херцегов. у очима Мухамеданства, по то је како већ знамо „главна задаћа дину“, да у освојеном граду подигну богомољу; ако нађе цркву, претвори у џамију; тако је било у Цариграду са Софијом, а и по Херцег-Босни. Самобор знамо какав бијаше град, а Сопотница уклоњено мјесто, те се игбалом очувала, а православни свештеници бијаху прости, искрени — без лукавства, које је најбоље оцртао и оличио неумрли владика Раде у староме „попу Мићу.“

За оне пак силне Патарене или Богумиле; да у цијелој Херцег-Босни искључиво живљаху сљедбеници „народне босанске цркве“, долази опет питање: а откуда онолике силне порушене и читаве цркве; онолико силно надгробно камење са знацима крета, кад их богумили забацаваху и хуљаху?!

Та ено у околици требињској преко „осамдесет“ цркава, гдје би човјек судис, да свака породица имадијаше цркву, а свака кућа свештеника; па оно безбројно гробље, а гдје сам га год нашао, ту су били и знаци кретова. Епо силно гробље на етолачком пољу урешено је високим каменитим кретовима; пред натписима су знаци крета, или су сами кретови на етешку исјечени уз разне фигуре; ту је на десној страни тесте порушена црква (отклен војници пуцају);

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

крстари по Херцег-Босни убојили у "болу-милеке". Тако бијаше у Требини, у чијој околини бијашу манастири, а у близини славни град Дубровник; па шта је могло бити по другим странама? Сигурно још горе, а за горажданске натпис не треба се чудити, Херцег Стефан био је владар, он је имао својих писара и вјештака, а ту бијаше и манастир, гдје је оу године 1529.—1531. била и штампарија право славних црквених књига.

С тога се морамо чудити гдјаше лосп. науљачаца, који крстаре широм Херцег-Босне: како и гдје налазе оне силне и блажене "патр-рене", или "болу-миле", када само помислимо на њихову вјеру — противну крсту и цркви (да и не наводим из споменика по Миклошичу и Пушичу "св. иконе и мошти", што их имаху патарени!!!) — породица Хранића! — Сигурно у вазаушним дворовима, јер их на земљи не налазимо; не налазимо бар у оноликој мери, као што им то г. р. др. Ђ. Трухелка, Рајмекс, Стратимировић и многи други приписују; а томе иде у прилог и само њихово име "Болу-мили", да су Болу били милти, те их свевиншчи (нека му је глава и хвала!) између православањих и католика дигао у висине и настанио по обалима, гдје их данас г. Ђ. и Стратимировић маштом тражи, као што то сам вели ("Лас. зем. муз.", II, 1891. стр. 131, примјерда I.) и налази; а ми за њих не знамо. Не знамо и овет велим, јер ето највешћи поборник болу-милства — Сандар и Херцег Стефан праве у свом граду — великом пријестолном и најславнијем — Самобору "цркву", а уз своје дворове, гдје се Болу и св. Ђорђу (крсно име породице Хранића) моле, баш као и у Сопотници — "зауљачбини Херцег Стефана", Тољевцу, Соколу и доброј друти црква по крсној Херцеговини! С тога није чудно, да се Самобор у помоћ признава — особито сада, кад се зна за самоборску цркву — а да се докакне ипстина Херцегова натписна горажданске цркве...

У *Чашчи* при намаку 1891. год.

Ст. Р. Делић, Требина.

а кроз дубраве на више је мјеста прође са зна-цима крстова на стѣпима, као и уз пут, старом путем из Стоца у Мостар. У Церници — на де-сној страни тесе испод Автова — велики је камени "крст" у подоби кудској, а ту бијаше године 1380. царина и трговачка насеобина, те се често спомиње у XV. столјећу ("Др." стр. 75).

Дале је силно прође у Дабру пољу с ове стране тесе у Фантници (међу Бигеом и Стоцем), а и ту су знаци крстова, као и по се-лима око Бигеће, Планае, Ланица, Чемерна. Но да не лутамо тако далеко, ето под Самобором у селу Хлауцелима, близу Дрине порушене цркве; а у Социма и Међуријељу силно прође са знацима крстова. На истоку Самобора преко јанине по-рушена је црква у селу Шахданима, гдје је рушевина, а и пијело мјесто — "Црквица" зове. Више Шахдана је Трописице, Каошница, Мецеце итд., гдје су порушене цркве, а и силно старо прође са знацима крстова и шара. Особито се у томе истиче Каошница са многобројним прољем морје" зове. Ту би човјек рекао, да је био мана-стир, а у близини силан свијет. Но да прекратим; осим ових, а и многих мјеста на десној обали Дрине, а у близини Самобора, што су обични црквица и прољем, још је и лијева обала пуна и богата тим, као и пијела Херцег-Босна. Свуда гдје налазе се знаци "крста", а врто ристко натписи; а то с убока, јер у старо доба не би-јаше писмених људи, осим калуђера. Ја знам, да до окупације Босне и Херцеговине бијаше у нас у Требини најученији садњани старци, Перо Перовић (брат митрополита Серафима). Негово знање састојаше се једино у читаву црквених књига. Кад би ко хтио, да напише што на камену, или крсту свога покојника, тај би се огулио обилјећући око Пера, док би му он неколика слова замрчио и крст уђекао на камену. Но многи је остао без тога, па и без знања крста, да су данас три четвртине најдуборол камена у Требини "чисти без ичега", а те би садњани

Из једног старог требника

доставио: протопоп Саво.

Добротом пречасног игумана манастира Добрићева г. Јевстатија Гафиновића, дође ми до руке један стари требник, на коме нема корица, а предњи и задњи листови нијесу на броју. Гледајући пак на унутрашње листове, смије се слободно тврдити, да није готово ни мало употребљаван, а што није читав, криво је, ваљда, вријеме, кроз које је патио чувајући се док је дошао до овог времена и мојих рука.

Овај лијепо руком исписани „Требник“, као што на њему стоји написано, својина је неког „попа Вукоте.“ При крају истога требника стоје написане ове ријечи:

„Си молитакникъ попа кѣр Вукоте ѿ Никшића: поклони мѣ га дѣхоникъ кѣр Ванилѣ ѿ манастира гв. Лѣкѣ, многа мѣ лѣтѣ.“

Велики труд уложен око израде овог почаљалог требника, чистоћа и тачност рада, као у „штампи“, заслужује да се споменемо његовог писца т. ј. писара, може бити баш кѣр Ванила, па и попа Вукоте, који га је сачувао и својима у аманет предао.

Исписан је сав црвеним и црним мастилом на доста тврдој хартији; а само сам у читавоме нашао једну ријеч црвеним мастилом превучену — дакле: погрешку, коју је сигурно писар и нашао, па и поправио, не жалећи што ће му тако диван рукопис бити украшен једном подебелом линијом под којом је она сувише написана ријеч.

Како онај горе речени натпис, тако и неколико утурених листића исписани су старим словима — босанчицом и рекао би да ће бити доцније приписано, може бити и руком самог попа Вукоте, који своје дародавцу вели: „многа мѣ лѣтѣ.“

Покрај много скраћених ријечи са „титлама“, као и истурањем задњих слова на врх краја исте ријечи, има много ријечи, које нијесу славенски, н. пр., као сад у требнику: град-стјену, прва је ријеч у овом старом, а друга у садашњем. Даклен, мало има старосрбуљски.

Према свему, о љепоти израде, не би имао шта примјетити десници доброг „духовника“, ни онај што се „кичицом“ занима; па и њему би мислим прије, без помоћних линија слова из реда искочила, но „духовнику“, који их је у

овоме требнику тако ситно написао, да су мало која и у данашњој штампи тако ситна.

Толико стрпљења, у макар коме раду, имају ли данашњи смирени духовници?

Штета што се не зна из кога је доба, као и ће је тај манастир св. Лука; ако то не буде из свете горе донио попу Луци који калуђер, који је обишао и Никшић просећи милостињу за своју свету обитељ. Но мучно да би он могао овако лијепи требник поклонити, већ ако не буде поп Вукота био ђак код „кѣр Ванила“ те тамо неће код истог и „књиге изучио,“ јер у првашња времена, сваки калуђер изучавао је по једног ђака, који га је служио, са њим у парохију ишао, и звао га својим „духовником“ и пошље кад би и он обукао црну мантију.

Из овог „молитавника“, исписат ћу вам, браћо читаоци, чин превођења из римо-католичке вјере у нашу православну. То чиним највише због тога, што тога чина нема у нашим ручним требницима, па би може бити коме и затребало.

Ја ћу засад исписати читав чин са новим правописом и потпуно, а кад ми вријеме допушти, пренијећу све слово по слово.

„Ош латинскије на освјешчение.“

Сице пријемлем приходешчих от латинскије вјери, к нашеј правјеј вјери, поставет их пред свјатим олтарем:

Благословившу јереју, таже, трисвјатоје, и по оче наш, дјаконства велика; возглашајет: подобашши всака слава чест: . . .

Таже глаголет „поп“ јему: Отрицајешилисе вјери латинскије, и суботства, жеже петар „гугниви“ в римје уставил је:

Глаголет он: Отрицају се јего и всего ученија латинскаго, и опрјеснака их и суботства их. Вјерују во свјатују и јединосущнују троицу поизволенију божију.

Глаголет поп: вјерују во јединого Бога: . . . по стиху, все до конца: и он по нем глаголет: . . .

Таже глаголет јереј молитву сију:

Боже Спасе наш. хотеј в сјем челоѵеком спастисе и в разум истини пријти прими раба својего . . . име . . . једва vznikшаа отласти. и възлюбившаа вразум истини прити ти бо рекал јеси. и иније овце имам. жеже не сѹт отдвора сего. и тије ми подобајет привести. и глас мој

услишет и будет једино стадо и једин пастир. и упасије вєлавје својеј. и вразуме истинње. по изволенију свјатих твојих и славних Апостол си и сподоби јего знаменија божественаго мира. и причешченија чеснаго твојега тјела и крови. и јави јего свршенаага раба својега. да вєтадје твојем сиричтен будет. вєлаву и хвалу величестваја твојега. јако твоје јест царство и сила и слава оца и сина и свјатаго духа и ниње и присно и во вјеки вјеков, амин.

Таже дајет јему поп воду крешчену. и омивајет. и по лицу. и по рукама. и мажет јего свјатим миром. јакоже и новокрешченаго.

По помазани мира. глаголет јереј молитву сију:

Господи Боже наш сподоби свршенаја јавити раба твојега. . . име. правоју вјероју иже вте и знаменија мира свјатаго. твојега. ти владико вєјех вјерујущих вте, истинно и јаже внем ктебје собљуди и взрасти јего вправдје и вєјем иже о тебје дари украшајем. вєегда и ниње и присно.

И по сем *комкајет* јего и примјет заповјед не јасти мяса за 7 дни. во осми ден. да се умијет на чисту мјесту. јако не наступати се водје тој. таже речет: тристватоје. и по оче наш псалом: Господ спасетме и ничтожеме лишит доконца. таже молитву сију:

Иже избавленије прегрешенијем даровави рабу својему. свјатим крешченијем сим. и жизни поновленију подав. сам владико Господи свјашченије лица твојега. во серци јего возсијавати вину благоволи. шчит вјери јего ненавјети врагми собљуди. нетљенија одежду јужу одје-

јал је нескверну оњем. и неблазну сокрани. не скрушенују в њем духовнују печат. благодатију твојеју собљуди. милостив тому и нам буди, по множенству шчедрот твоих. јако благослови се и прослави се пр. и вел. им:

Таже пријем свјашченик воду топлу. и губу. омивајет јего. јудуке помаза. со свјатим миром. глаголет:

Крѣтисе. просвјетисе. помиросасе. освјатисе. омисе. во име оца и с. и. с. д. . . . тоже глаголет. мир вєјем. глави наше господеве приклоним: тоже молитву сију:

Иже одјевати се в тебје Господа Бога нашего. Исуса Христа тебје приклонил је с нами своју главу. јеже сохрани непобједима подвижника пребити „иѣ“ иже нас противније вражди вземљушчих се на иже и на нас. твојим же нетљенијим вјенцем. даже до конца. побједитељех вєјех покажи.

Возглашајет, јако твоје јест царство и с. и. сл. оца. и с. и. св. духа и н. и пр. и в. в. в. А. тожеј дјаконства. и отпует.

Вјезд же јако сице от латин пришедних пријемати крестити. јако полу вјерни сут.

Совршена нехристијанина. јевреина, исаракинина. но јакоже отроче младо тако крети јего. и молитви вєе. и оглашеније. просто рекше вєа по подобију јако отрочету служба:“

Овај чин тачно сам приписао од ријечи до ријечи, из реченог „Молитавника“ — како га поп Вукота назива.

А још би вриједно било изнијети и чин брака, јер се доста разликује — али то пошље.

Како су православни Срби у селу Крњеуши добили за цркву земљиште у години 1874.

Од Бјелаја старога и знаменитога града на Крајини љутој, познатог у повјести народа српскога, по прилици за један сат хода према сјеверу, управо под планином Рисовцем — налази се село Крњеуша од својих 100 кућа српско-православнијех. Осим села Крњеуше има ту још доста српских села, као: Ластве, Ракова нога, Тарбучки дђ и друга, која се испод планине Рисовца па не домах Крупе вежући се једно за

друго протежу. Сва та села већином су још од старина власништво бегова Куленовића, те су они у њима били неограничени господари: цари и везири, паше и кадије.

„Колико је у Босни бегова,

Толико је паша и везира,

Сваки својој заповједа глави,“ вели српска народна пјесма. Тако је заиста било и овђе у старо вријеме, што ћемо мало послије видити.

Сваки је бег односно спахија теглио на своју страну и управљао са за својом кметијом онако, како је он хтјео и како му се свиђало. Било је у оно вријеме спахија, који су и добри били за свој народ — за своју рају, па су је бранили од других нападача и отмицара. Такове спахије народ врло добро памти и добро их се сјећа, па их спомиње са неком благодарношћу. Али било је и тирјана нечувених, којима неби нашао равних у историји. Ми ћемо овђе један примјер, један истинити догађај навести, па ће се видети какова је самовоља у оно вријеме од једнокрвне браће над рајом владала, а уједно како су ерско-православном народу и његове врачарице понегда на помоћи биле.

У селу Крњеуши има један извор тако звани: Раствовац а покрај њега има по прилици два дана ораће земље. Ту је још у години 1869. начинита кућа управо покрај воде Раствоваца. Ту кућу или ти чардак правио је Мехмед бег Куленовић за своје становање и теферичење. Та нас његова кућа посеђа на кулу црна арапина, коју је као што вели ерпека народна пјесма на Косову пољу био подигао, те онда наметнуо намет на вилајет. Тако је и Мехмед бег Куленовић чинио онда, јер начинивши кућу своју покрај воде Раствоваца заповиди да сваки, који год на воду долази мора платити тако звану „водарину“. Водарина та била је обично: јање, сирац и једна јуњга (1½ ока) масла. Ко то нема, није смио на воду доћи ни воде однијети. Сиромашна сиротиња раја неимајући дакле у близини воде, морала је то извршивати, јер иначе мора скапати од жеђе. Тако је то трајало неколике године и народу већ дозлогрди та сила силнога бега Куленовића, те је смишљао свакојаке начине и сретства, да се курталише бједе и невоље. Али је то све било узалудно, јер нема Марка да водарину плати, а тужити се није смио коме. Српско-православни народ неимајући куд камо обраћа се попу Јовану Грбићу, истом тада посталом свештенику своме, те га пита за савјет. Сиромаш поп Јово незна шта ће, јер:

„Шта ће Рајко шта ли ће Сријему

А шта ли ће у Сријему Турцима“ . . .

Смишља и премишља мисли свакојаке, како би свој народ ослободио те неправде и бједе превелике, али све бадјава. Али се на посљетку указа срећа изненада, јер дође попу Јовану једнога дана Србин Васо Врачарчић, који носаше узасе

књиге рожданике — те књиге староставне, из којих показиваше народу ерпскоме његову судбину или боље рећи ерпску историју, те се поче с попом Јованом нешто договорити. Али прије него што пријеђемо на тај њихов разговор, показаћу: ко је био тај Васо Врачарчић? Васо Грбић прозвани по матери Врачарчић бјеше син неке Марије Врачарице, која је због тога свог заната била чувена надалеко. Васо није учио никакове школе, али је знао читати часловац и псалтир и сваку црквено-словенску књигу. Тај наук добио је он од свога оца а овај опет од свога, и тако је то све ишло по реду. Такове људе, који су знали читати, звао је народ обично: „књижевници“ или „ђаци“, па их је уважавао много. Знање то било је породично (фамилијарно), те је ишло с кољена на кољено. Из таквих кућа у којима бјеше научених ђака излазили су попови а понекад и учитељи. Многи такви ђаци или књижевници знали су и писати, али само такозваним „штанпарским“ словима. Писање им је требало највише за писање санова и записа. По гдјекоји такав ђак имао је рожданик, па је из њега показивао судбину људима. Народ се је око тијех ђака и њихових рожданика много купио, па им је вјеровао све што су казивали, само ако су још рекли, да то у рожданику стоји.

Васо имађаше још једнога рођеног брата Савана Србина душом и тјелом. Васо је гледао у рожданик а Саван био најбољи пјевач и гуслар у цијелој Крајини. Још и данас имаде пјевача ерпскијех у Крајини, који су њему ишли да их обучава гуслати. Док је Васо из рожданика учио народ ерпски моралу и побожности, Саван је опет на другу страну пјевао ерпске јуначке пјесме, те тим учио народ свој његовој прошлости, његовој историји ерпској. Данашњи свештеник у Крњеуши гледао је Васин рожданик и ево шта о Васи и његову рожданику приповједа: Васо бјеше од главе до пете добричина, праведан и тврд у вјери прађедовској а према свем томе бијаше разуман у свачем. Свакад је и свагдје гледао да помогне и буде од користи на роду своме, који је био гоњен због вјере своје православне. Његов рожданик није био рожданик у истини, као што су други рожданици. То бјеше стара нека црквена књига — чини ми се велик поп Јово псалтир велики — и у њем бјеше само шест листова из рожданика, те је из тога он гледао и причао свијету.

Сигурно је Васо употребио ту књигу као сретство а не као рожданик, да је народ лакше ућити могао, јер код мухамеданаца рожданик није падао у очи, као каква друга књига. Дакле знајући он за бегове зулуме, дође једнога дана Јовану Грбићу, те му поче причати: „Духовниче! Ја сам смислио један начин, да се народ курталише биједи и невоље и те проклете водарине. Бегу је умрло скоро троје дјече а за дјецу знаш, да би човјек све прегорио. — Дакле то ће нам помагати да своју напјеру сретно изведемо. Ти знаш да ја имам матер познату на све четири стране због њених врачарија и љекарарија; њу и Турци уважавају због тога њезинога заната, као и Срби православни. Да нађемо дакле једну жену, која ће отићи кући беговој и однијети његовој ануми дарове, те је вјешто упутити на моју матер, да јој врача у име дјече њене што помиру“. Поп Јован то једва дочека, те нађе неку Јоку, жену Боже Ступара из Крњеуше, жену отршену и егленцију велику, давши јој богате дарове да пође хануми као тобож на облазак и да је утјеша за њеном дјецом. Ова Јока узевши дарове, дође хануми, пољуби је у руку и преда дарове што је донијела. Ханума показа се особито задовољна, што јој је кметица тако лијепо у походе дошла, те затури ш њом еглен о свачему а на пошљедку о дједи која су помрла. „Али — драга ханума“ — рече Јока, као тобож нехотично и искрено — „како ти не добијеш ту и ту врачарицу, јер би она заиста знала узрок, због кога ти дјеца помрјеше, та би ти казала и за будућу дјецу како ће поживити.

— „Ох предрага кметице!“ — рече задовољно ханума — „јели истина, да би она знала то учинити?“

— „Би драга ханума“ — настави ова — „та зна све — та зна и колико ће година ко живити. Ето напримјер она је учинила Петру, који није за десет година порога од срца имао, па данас са њезиним севепома а божијом помоћи има их шестеро равнијех; она је помогла Павлу, коме су се до дванајесте године све сама женска дјеца рађала, да му се почеше мушка рађати. И тако би ти ја стотину примјера ако оћеш навела, гдје је она са божијом помоћи помогла или бар показала како ће се неко ослободити какове биједи и напасти“.

Тако је ето ова Јока увртила хануми у главу, да зовне Марију врачарицу, те да јој погађа њезину судбину. Још у вече чим је Мехмед-бег дошао кући, послао је он брзога коњаника матери поменутога Васе Врачарчића чак у Сувају, којој је син Васо већ казао био, какову велику задаћу има да изврши, а да се нико не сјети њиховој потајној мајеторији. Стара врачарица дође беговој кући гдје је дочекала са великим њој приличним почастима и угостити онако, како већ море силни бег Куленовић. Опробана и тому занату вјешта врачарица Марија отвори своје чаратанске моћи, дуго је у њих гледала и завиривала, па ће већ у неке почети онако достојанственим и чаробиским гласом причати:

„У име Бога великога и силнога, који је најстарији на свијету и који је створио све народе и милете а помоћу ангела и архангела, Херуфима небеских сила; помоћу светога Саве и Максима српскога, кажем ти силни беже Куленовићу, да си преступио божију, да си учинио велики грјех, јер ову кућу, коју си начинио овђе, направио си управо на српскоме гробљу и на некаквој црквини ришћанској, те је то и узрок да ти дјеца поумираше. Ако случајно останете и на даље овђе на овом мјесту — ево види ти се — да ти ни једно дијете живо остати неће а и ти сам са твојом ханумом проћи ћеш хрђаво. Желиш ли дакле себи добро бјежи одавде и то што год даље мореш, јер што даље оселиш то ћеш боље по своју кућну чељад учинит.“

Чувши бег ово врачање, у које и најмање сумње имао није, позове на брзу руку попа Јову Грбића и још неколика прва човјека из села, те им понуди како кућу, тако и оно земљиште крај ње, да узму за цркву. Поп Јово етано му се испричавати, као тобож да они неби смјели то без изуна других бегова Куленовића учинити, јер ће вели њима криво бити, кад би се то у име цркве купило. Мехмед-бег састави одмах све своје рођаке и пријатеље, те им разложи ствар сву наговоривши их: да дадну изум и допуштење, да се земља и кућа за цркву продати море. Ови одмах зовну попа Јову и још неколико људи, те им не само допустише, него им још запријетише да земљиште купити морајуј. Поп Јово ослобођен овим беговским ријечима, скупи по

народу 125 дуката, јер толико бјеху погодили, те одкупи од бега и земљу и кућу, која још и данас постоји. Та је земља и дан данашњи власништво црквене општине крњеушке и на њој

су већ и звоно исправили а и цркву скорим правити намјеравају.

Забилежио :
К. Ковачевић,
свештеник.

Освећење нове српско-православне цркве у селу Лепеници код Прњавора, на Михољ-дан, — у недјељу — 29. септембра 1891. и повјест бивше цркве.

Тек што сам се мало код куће одморио од далеког путовања; тек што сам дошао из бијелог српског Приједора, са оне ријетке и врло знамените свечаности: освећења нове српске прав. приједорске цркве, и тек што сам се са вриједном Србадијом — браћом мојом, приједорчанима и другим — срдачно поздравио, опростио и растао, — а у тој милој успомени и размишљању о скоро минулим догађајима, — дође ми радостан хабер, е ће се до мало дана, у близини нашег Прњавора: троносити Лепеничка црква, која након подруг-годишње градње, сада потпуно за освештање спремљена бијаше. Дакле, веселим срцем разабрао сам, да ће се та значајна свечаност извршити на Михољ-дан, — у недјељу 29. септембра, када ћу опет имати прилику видјети и поздравити премилог српског добротвора, сиједог и дичног Архипастира Николајевића!

И жељно очекивано славље, би на и прође у дивотној величини својој, само у срцима народа, који је том слављу присуствовао, остаде слатка успомена као и мени, што се примих ове тешке задаће, да својим слабачким пером опишем и вјечном спомињању предам минуле догађаје из доба, када се је вољом Божијом свети храм у славу св. пророка Илије освештао у српском селу Лепеници.¹⁾

Штовани читаоче! Јеси ли икада у животу своје имао прилике, да походиш свете православне богомоље по српским селима у поносној Босни?! . . . Јеси ли икада љубезни брата, посјеђавао оваква значајна мјеста, која су са судбином нашег мукотрпног народа у веома тијесној вези! . . . И ако јеси, и ако нијеси, опет можеш

појмити, од колике су вриједности ти драгоцени расадници народног нам живота по селима, — међу тежачким елементом, а особито онда: кад у тим расадницима, бдију и дјелају пунобрижљиве слуге св. олтара: српски православни свештеници, које народ радо слуша, љуби и поштује Па тамо, међу оним високим горама и сивозеленим бријеговима, а на усамљено-романтичним мјестима, разлијежу се звуци јасних звона, који зову побожни народ на молитву вишњем и вјечитом створитељу Тамо, јест тамо, гђе не допиру често слике гријехова људски, гђе на мјесто поовки и грдњи, чујемо само безазлено цврхутање и пјесме невиних створења Божијих — птица; гђе је таква тишина и сладак мир, чују се умилни гласи свецем и недјељом — звучних гласника — звона! Дакле, празничним данима, богобојазљиви сељани скупљају се у храм Божији, па уједно са својим духовним пастиром — свештеником, — шаљу уердне и скромне молитве своје онеме, који је кадар сваком помоћи, и код кога су изједначени горди богаташи са пуким сиротињом.

— Међу тако — за наш народ — миле, користне и свете богомоље, спада и новоподигнута и од чистог тесаног камена озидана црква, храм св. пророка Илије у селу Лепеници.²⁾

А сад, прије него што почнем описивати свечаност при освећењу ове нове цркве, нека ми дозволе поштовани читаоци, да се мало обазрем на прошлост и судбину оних двију цркава, што бијаху на овом мјесту прије толико година, вјерне заштитнице православља, — а којих данас нема — на чијим рушевинама и згаришту подигнута је ова нова црква.

¹⁾ Лепеничку цркву послужују два свештеника: Стево Цабић, из Лепенице и Тешо Петковић, из Крпје.

²⁾ Лепеничкој цркви припадају ова села: Лепеница, Ситнеж, Срђевићи, Каоци, Брусник и Влакиница.

До године 1855. била је врло малена дрвена црквица на овом мјесту, а како народна традиција приповиједа, била је иста стара више од двије стотине година; неколико је пута поправљана, те је на посљетку врло трошна дочекала годину 1855. Жао ми је што нисам могао разабрати ништа потање о тој стародревној црквици, из које је сачуван само један антиминос — на коме се је служба свршавала, — а кога је године 1748. мјесеца јула освештао бивши митрополит дабро-боелски: Гаврило Михаиловић. Тај антиминос однио је собом Високо-преосвештени госп. Николајевић, те се сада налази у конзиеторијалној архиви у Сарајеву. — И та стара дрвена црквица, била је храм св. пророка Илије, као и ове двије последње велике, — зидане. То је све, што сам имао казати о тој стародревној заштитници св. Христове вјере, — православне.

На рушевинама бивше цркве, године 1856. подигнута је зидана црква, а од чистог тесаног камена, која је — како се прича — коштала око три стотине хиљада гроша (24.000 фор.)

Богобојазљиви народ у овом српском крају, одужио се бијаше светој задањи, те на мјесту гђе негда стојаше мала, дрвена и трошна црквица, — са највећим одушевљењем — подиже ону зидану и велику цркву, којој не могаху „ни муње ни громови“ као „ни вјетри и густе облаци“, ништа нахудити... Али, зла и црна кџб хтјеше, да се ипак тако брзо разруши и тај стални, тврди и чврсти храм Божији. Јер дође година 1875. и настадоше опет немилна и бурна времена, за наш — народ српски.

Тешко ме дира у срце, кад морам спомињати и писати оне ужасне тренутке из трагичне прошлости и овај задатак потреса ми душу, те ми нагони сузе на очи, па ипак не могу престати, јер ми се чини, да би сагријешно — пред Богом и пред људима, — кад не би драгим читаоцима, — ма у неколико — изнио на видик из прошлости мукотрпне дане милог рода мога, из ове околине.

Године 1875. кад је пукла прва невесињска пушка, и својом потмулом риком, јавила почетак крвавих дана у нашој отачбини; па у неколико измијенила и положај политике у цијелој Јевропи, није остала — рика те кобне пушке — не опажена и у овом крају, а нарочито у селу Лепеници, гђе су се премнога и грозна насиља чи-

нила. Многи људи, који су у свако доба били справни дјелати на бранику српско-православних светиња; који су радом својим посвједочили, да су истински синови и браниоци вјере Христове, постадоше жртва несносног варваризма. И ти мученици, одоше у ред оних давнашњих многобројних мученика за вријеме силе и моћи непријатељских владоца!

Па барем да је само на томе остало, и да се је бар свршило с тиме, што је потоком крв невина текла и суву земљу натапљала, опет би се колико толико прегорјело и заборавило; али, гријешна рука, која је почела праведним људима живот и благо — на правди Бога — одузмати није се ни онда задовољила, кад је између многих паљевина и огњем уништених сиротињских кућа: дошла да изврши и спроведе своју паклену на мјеру, да — горећом буктињом — потпали ону свету цркву, коју је народ са тако племенитим пожртвовањем у славу Бога и Христа подигао...

То су срце парајући тренутци, који би били у стању и најљуће звијерско срце растужити, а проклетници не дадоше се одмолити и одговорити да одустану од тог најцрњег недјела, — ријетко и гђе чувеног!

И дође још фаталније вријеме, које око рањеног срца измученог народа, још већма стеже љуту гују очајања, невоље и јада, јер на очиглед многобројне повезане сиротиње, — међу којима је био и свештеник Лука Давидовић из села Каоца, — обише силеције врата црквена, и у љегоше у храм Божији на коњима и под оружјем. Доведоше унутра и блиједе повезане мученике, да ови својим рођеним очима виде, какве им муке спремају крвници проклети . . . Тада са ђаволским задовољством подизаше пушке те погађаху нишане на ликове светих угодника Божији; па један другом говорећи: „де ти уби светог Петра, а ја ћу св. Николу“, више од стотину пута опалише из пушака на иконостае. Кад су се већ наситили тога нечовјечног пушкарања, онда редом покупише из цркве све скупље ствари, да задовоље своју плаћкашку — црну — душу. Потрпаше коњима у бисаге све што год бијаше сребрено и позлаћено, па још са саркастичким осмијехом један од њих свештенику — у ланце окованом — рече: „Влашки попе, како ти се допада што ми чинимо; хоће ли нас убити ваш Бог?“. Несрећни свештеник Лука Давидовић,

који је дотле међу осталима свезан био, и сузним очима Богу се молио, кроз плач је са тешким болом у души одговорио: „Не људи шта чините?! Да Бог да се живи распадали; гори сте него икакови скотови на свијету! Бог вас убио; да сте проклети“. . . . То бијаху посљедње ријечи те невине жртве разбојничке, јер му варвари за свагда затворише уста, па смртним ударцем прекинуше му израз праведног гњева и недопустише да потпуно изговори клетву човјек, који је род свој тако жарко љубио и усудио се у најкритичнијем часу — по опстанак живота свога — злодјелима истину у очи казати! И крвљу безазленог створења Божијега покапани зликовци, однесоше пред цркву мртво тијело свештениково и тамо, ај, — тешко је и казати — унаказише мртва мученика, — кожу са њега дерући Кад су довршили и тај гнусни чин, онда, ах, онда и саму цркву са четири стране огњу предадоше¹⁾, па у ватру нагонише невине жртве своје самовоље

Та и сувише трагедична игра, одиграна је кобног дана: 8. августа 1875. год. . . .

— Сјајно је сунашце све већма и већма блиједило, и крило се за облаке густе, само да не буде свиједок немилых и ганутљивих призора; . . . да не гледа неправде, која се врши над невиним народом, . . . да не суши премноге сузе богињи правде! Сакрило се зар, да не гледа зла очима, а оставило у тузи богињу — изгубљене — правде, нека љева потоком жалобнице сузе.

— Душмани са пакленом радошћу наслађиваше се чинећи црно дјело: уништавајући срећу и богомољу онога народа, који их хљебом храњаше!

Од те горке невоље и јада —

И камен би процвилити мор'о!

И камен би процвилити морао, али нечовјечно срце варварско, није се задовољило са тим силним јадима сиротиње раје, већ је и даље ништило, жарило и палило; па одма сутрадан 9. августа претвори се у пламен и лепеничка српска школа, у којој је више година ревносно учитељовао вриједни Србин Никола Којић, садашњи свештеник у селу Кукуљама. Непријатељи

¹⁾ Са четири стране под кровом сјеном су запалили цркву, те изнутра: натопили су воском свештеничке одежде и бацали их на иконостас; тако је сва црква изгорела само осталоше четири гола и опаљена зида.

бијаху тврдо увјерени, да је у кући парохијалној — што бијаше код цркве — учитељ Којић, повикаше: „Еј учитељу, изиђидер на поље, да се виђамо и за здравље упитамо!“ А кад им из пусте куће не би никаква одзива, — јер је учитељ прије два дана одбјегао у Прњавор — тада и ту кућу ужегоше, жалећи што нису и учитељу живот одузели! — Тек што је запаљена кућа горјети почела, другови зликовачки доћерају свезана Василију Игњатића, свештеника из села Папажана, са црном жељом да га туј погубе. Но прије, него што хтједоше своју паклену намјеру извршити, упиташе — са подругљивим тоном — оца Василију: „Попе, ће ти је црква и школа?? Јели ти болан, жао, што смо их запалили?“ — „Како ми неће бити жао; — нек смо вам ми криви, *шта вам је сагријешила црква и школа?*“ И тај ваљани свештеник би свој одговор оног часа животом платио, да га није света свемогућа промисао избавила из чељусту грозне смрти. Баш у моменту кад се заблиста крвнички мач, на умореном коњу дотрча спахија свештеников бег . . . и громовитим гласом повика: „ко се усуди мога кмета посећи, тај ће одма погинути!“ Гријешна је задрхтала рука, а мач се је земљи оборио, . . . јер бег бијаше у стању оно учинити што обећа; а и сами га се разбојници бојаху. — Спахија тада са својим људима свештеника Игњатића пошаље кући неповријеђеног, а оним звјеровима у људском облику запријети да га несмију од сад дирати . . .

Ја престајем и ако сам у кратко одртрао зулум, што га је подносио невини народ наш.¹⁾ Ја престајем и ако су зулуми и насиља још и даље тлачили сиротињу рају. Само сјећајући се како је тужно и пусто морало изгледати оно згариште, на ком је света црква и школа била; па предочавајући ту дирљиву и врло жалосну пустош, не могу а да зеједно са Змајем не узвикнем и завапим:

„Док сретним сунце сјаје
Просвјетних свјетова,
Наш велик петак траје
Пет пуних вјекова.
Толико с крета трпи
Мученик благ, —
И крет му ј' јоште мио,
Још му је драг.

¹⁾ Све ово што сам писао о бјесниlima силедијским непобитна је истина, јер то су ми причали више очевидаца.

Још није трнов вјенац
 Са чела снимео,
 А колко ј' оштрих копча
 У груди примио?
 Више нег' богочовјек —
 Више нег' Христос сам.
 И још издахно није
 И још је жив . . .
 Та мора да је див!“

*

Лети вријеме као на крилима — и пролазе
 године редом, па св'едоче, да никакво зло за
 увјек остати не може, јер: иза мутног и кишо-
 витог доба, свагда мора доћи благо и чисто ври-
 јеме, — жарким зрацима топлога сунда украшено.
 И ми смртни људи, само се кроз сан опомињемо
 оних мутних изчезлих дана, али их ипак посве
 не заборављамо! Па у колико се више прошлога
 зла сјећамо, у толико нам бива милије садање
 добро, те појимамо разлику између та два вјерна
 пратноца људског живота. Хвалимо Бога онда,
 кад какво велико зло сретно претуримо преко
 главе, а хвалимо га и онда, кад добро, које нам
 је дао, смијемо и можемо уживати! . . . И нек је
 слављен и хваљен тај вјечни Бог, који са суд-
 бином како појединаца, тако и цјелине народа,
 праведно располаже

И прође бујно доба у неповрат; престадоше
 силна крвопролића; не чују се бојне трубе гласи,
 нит' рањеног јунака уздаси. Настадоше мирна
 времена у цијелој Јевропи, а у поносној нам
 оцаџбини Босни престадоше неправедна насиља
 и зулуми — те нам је дозвољено да можемо
 поштовати, славити и бранити наше вјереке
 и народне светиње! И бранити ћемо их док
 живимо!

* * *

А сад прелазим на главни факт мога пи-
 сања, и обраћам пажњу штованих читаоца нај-
 скоралнијем времену, у ком је на рушевинама
 и згаришту старе цркве, вољом, трудом и по-
 жртвовањем народа, као и материјалном помоћи
 високе земаљске владе за Босну и Херцеговину,
 озидана ова нова црква у селу Лепеници.

14. јула 1890. постављен је темељ, а млади
 и дични прњаворски свештеник г. Лука Ј. Опачић,
 — са благословом Њег. високопреосвештенства
 г. Георгија, — свечано је — у присуству мно-
 гог народа — тај темељ новој цркви освештао.
 Милина је сваког обузела гледајући тог младог

духовног пастира, како достојанствено освећује
 оно мјесто, које тако и кобних а и сретних успо-
 мена имаде, а на коме ће се скоро опет забли-
 стати крет часни! Онај сав тесани камен, упо-
 тријебљен је од старе цркве, те је и то доста
 допринијело, да је црква брзо озидана, а мање
 коштала. Дакле након непуне године и по дана,
 помоћи Божијом, доврши се свето дјело на понос
 и дику онима, који се највећма заузимаше и
 трудеше, да овако рано процвјета овај Богом
 благословљени стуб религије . . .

Не могу пропустити ову дану ми прилику,
 а да не ставим на видно мјесто имена онијех
 многозаслужних трудбеника, који су од своје
 стране све и сва учинили, да се „свето дјело“
 концу приведе.

И ако сам у мојој „наздравици“ рекао то-
 лико, да се знају имена оних **двају штовања**
достојних мужева, опет ми се чини, да би то не
 јасно и врло кратко било, ако пеби и овдје ма
 и само неколиким потезима опртао — у сваком
 погледу — то њихово племенито пожртвовање.
 И, ево ме:

У заузимању око грађења ове нове цркве,
 прво мјесто припада поглавитом госп Томиславу
 Ферљану, котарском управитељу у Прњавору.
 Мало је људи, који би били у стању са овако
 истрајним одушевљењем — а са својим великим
 трудом — радити као госп. Ферљан. Оптерећени
 својим силним и тешким свако-дневним дужно-
 стима, узео је и ту свету задаћу и бригу на
 себе, да морално и материјално потпомогне ври-
 једне Лепеничане у њиховом подузећу. И помо-
 гао је! Учинио је више, него што би се могло
 и очекивати. Хвала му!

У друштву са госп. Ферљаном, био је свагда
 наш облубљени и поштовани свештеник г. Лука
 Ј. Опачић.

Кад се је градила црква у селу Мравици,
 видисмо овог узор свештеника, гђе са пуним
 маром и жаром труди се, да покаже, шта врије-
 дан духовни пастир учинити може — и показао
 је; на радост мравичанима, а себи на част. Па
 и сада, — приликом овом — не пожали труда,
 већ се заузео, да што успије боље, свети посао
 око грађења лепеничке цркве — и успио је!
 Његови парохијани вољеше га и срцем и душом
 и прије, али сада га још већмаштују и љубе.
 Признају његов труд. Достојни парохијани, обо-
 жавају достојна свештеника, јер је то човјек,

свјестан своје дужности, — достојан свога пре-
витерског чина! Живио!

— Имена г. Ферљана и г. Опачића, уре-
зана су у срца народна!

„Од народа кад захвалност приме
Имаду се поносити чиме!“

*

Лепеничка црква је на земљи села Ситнежа.
Прије шездесет година, погинула су два кмета
ситнежког спахије, те је за то лепенички спа-
хија — на чијој се земљи убијство догодило, —
морао спахији ситнежком крварину земљом пла-
тити, и тако је онај комад земље на коме је
црква, оцијепљен од Лепенице, и прапада Сит-
нежима, чак до потока т. зв. „Блатњака“; али
народ никад не каже: „ситнежка“ већ: „лепе-
ничка црква.“

Лепеница се зове и због пето-имене воде,
која туда тече, кривудајући околу свега села.

Дуљина цркве је двадесет и два, а ширина
девет метара, — а и иначе јој је изглед врло
лијеп, те би могла и у каквом већој вароши
бити предмет умјетне и красне грађевине. Из-
нутра у цркви потребни предмети су врло лијепо
удешени: иконостас, пјевнице, владин сто као
и остало, примамљује пажњу гледалачку. Црквене
ствари, које је Његово Апостолекско ц. к. вели-
чанство наш премислостиви господар Франц Јо-
сиф I. поклонити извољео, одговарају љепоти и
величини цркве.

Један велики камен са урезаним натписом,
што бијаше прије узидан више великих средњих
врата *старе цркве* е поља, узидан је сада, —
такођер с поља — са лијеве стране олтара нове
цркве.

Тај камен, — као што се види — није
давнашњим — врло старинским — натписом обо-
гаћен, али је ипак видљиви свиједок тешке суд-
бине старе цркве. На чим га уочимо, подсјећа
нас на минула, бурна доба... Натпис на томе
камену од ријечи до ријечи ово је:

„*Ѹ над Ситнежне лѣта Христова 1856. ми гѣи*
и Божиткни хралик гѣаго пророка Бѣа: Ила“ *коздава*
ко нагтодникми проакѣциѣишиаго Митрополита Прокопиа
сѣаго Божинкога и прочили ми нагтоднѣи поѣк Лѣка
Дакидокиѣ, протоѣри Микилик Опачиѣ и прочи ки
хриѣани из илаѣ. Поѣк Толи и Огтоа Кокаѣк, и ми-
гторѣ Станое Бѣриѣ и Бѣро Петрокиѣ и икоѣе 17 дрѣа,
Ситнекриа 21.га.

*

Дана 27. септембра о. г. дошао је Високо-
преосвештени господин Николајевић, жељезницом
у Дервенту, а одатле сутра-дан (28. септ.) преко
Дубочца, Кобаша и свињара у Лепеницу. Није
нужно спомињати, јер то се само по себи разу-
мије: Високопреосвештени Архијереј — добро-
твор — дочекан је свагђе достојанствено и како
треба. У Дервенти као и Дубочцу, Кобашу и
Свињару од народа, као и од народни преставника,
поздрављан је велики епископски родољуб, само како
се и замислити може!

Овом приликом доживјеше и врло мале ва-
рошице: Дубочац, Кобаш и Свињар, да и кроз
њих прође општељубљени Архипастир наш.

28. септембра, пред саму ноћ, приспјео је
госп. Митрополит у многобројној пратњи у Ле-
пеницу.

При томе свечаном доласку Њег. високо-
преосвештенства, обављене су све церемоније,
како се је могло боље, — и како се може у
једном селу — доста удаљеном од вароши.

По обављеној св. вечерњи г. Митрополит
отишао је на починак. Једна мала кућица код
цркве, бијаше „опредјељени стан“ за високог
госта! И он се је — пун племенитих мисли —
радосно туј одмарао, уморен далеким путовањем.

Те вечери скупљаше се силни свијет, а
нарочито из даљњих села; побожни сељани по-
врвили су из толике даљине, да буду присутни
великој српској слави и да виде милог нашег
— а по Српству чувеног добротвора — Митро-
полита Николајевића!

Тиха, мјесецом обасјана ноћ, спустила је
своја крила, па умореним од путовања, појавом
својом обзнанила е је наступило доба почивања.

Слатка ноћи, ти ћеш брзо проћи!

Свечан дане, ти ћеш скоро доћи;

Обасјаће сунце са висина,

Пјеваће се пјесме од милина.

И грану жарко од Истока сунце, и показа своје
свјетло лице... Освану света недјеља — Ми-
хољ-дан — 29. септембра. То бијаше дан, кога
је чаробна природа свима својим адиђарима укра-
сила; то бијаше дан радости, славе и величине
рода српскога!... Боже свети! И ти осјећаш за-
довољство, кад си — моћи Својом — приредио
оваку радост смртнима... Забрујаше мило-
звучна звона са бијелог и високог торња; за-
грмљеше прангије и на далеко огласише да је
настао свечан дан.

Свијет непрестано долазаше. Цјео простор око цркве бијаше пун. (Око цркве је прилично велики простор; премда је то на доста узвишеном мјесту, ипак је равно као каква широка ријека. Може се слободно рећи, да је ово мјесто око цркве таквог положаја, као што се прича за дивне Алпе у Швајцарској, и јест, куд год одатле погледаш, чини ти се да имаш пред очима какову слику из најбоље панораме, коју су живописци украсили са кичицом, натопљену зеленом бојом). — Као што сељани, тако и варошани из више мјеста, похиташе да се срцем и душом придруже братској свечаности. А вриједни Срби Прњаворчани, својом *многобројном* посјетом, — а још свечанијим долазком — учинише врло племенито дјело, достојно сваке похвале! Та сложна је Србадија у Прњавору, а сложна је, а родољубива је. . . . Треба ли се одазвати каквој племенитој и просвјетној цијелји рода свога, спремни су то учинити! И ево и овом приликом засвиједочише да су узор родољуби, — узор Срби! . . . Браћи Лепеничанима, похиташе браћа Прњаворчани, да заједно прославе славу српску. . . .

Око 9 сати прије подне св. јутрења је била свршена, тада је одмах настало освећење цркве, које је заједно са божественом литургијом до један сат последије подне трајало.

Цркву је свештао г. Митрополит Николајевић са још четири свештеника, а осим ових још дванајест свештеника бијаше у олтару.

Госп. Митрополит говорио је у цркви врло лијепу и поучну бесједу о поштовању вјере и народности, слоге и братске љубави. Сваки од присутних у цркви, свете ријечи доброг Архипастира, дубоко је себи у срце урезао, признајући да онако и треба дјеловати! . . .

За кумове цркве драговољно пријавише се двојица родољубивих тежака: Тешан Пратљача из Доњи Палашковаца и Јово Божић из Бос. Свињара, оба два из котара прњаворског. Први је даровао цркви 240 фор., а други 200 форин. То племенито дјело милостиви Бог нека им накнади са милости својом, а овдје им буди изречена братска захвалност. Живили на понос и дику цијелог рода свога!

У 1^{1/2} сада по подне отпочео је свечани ручак у пространој и окићеној — нарочито за банкета направљеној — ладари.

Гостију бијаше из Прњавора, бос. Градишке, Бањелуке, Дервенте, Дубочца, Кобаша, Драго-

вића, Свињара и Повелича, којих је око 150 било за братским столом. При свечаности и банкету прњаворску котарску област заступао је погл. госп. Т. Ферљан, кот. управитељ.

Од прилике се рачуна да је свијета при освећењу сеоског и варошког више од 6000 душа било, а прихода у црквену благајну пало је чисто 1.347 фор. 50 нов. Свима поштованим дароваоцима, овим нек је изражена искрена захвалност. Хвала им, — српска им хвала!

За ручком је наздравио г. Митрополит Њег. Величанству цару и краљу Францу Јосифу I., на које је цијело друштво отпјевало царску химну. Затим је г. Ферљан наздравио г. Митрополиту, а „многаја љета“ заори се из 150 грла. Даље је здрављено: г. Ферљану и г. Л. Ј. Опачићу свештенику, лепеничанима, кумовима, свештенству и свима гостима. Све здравице пропраћене си пјевањем „живили“ уз јеку прангија и звоњењем звона.

Код свачности, као и банкету, бијаше и наше браће Мухамеданаца из Прњавора и Кобаша, који су у цркви при освећењу присуствовали и обдарили. Ејвала им!

Банкет бијаше довршен у 3 сата по подне а тада тек дође вријеме правом српском весељу. Сиједи — дични нам — Архипастир диже се иза стола, да посматра народно весеље. На лицу му се опажа благ осмијех! Задовољан је, јер види задовољство народа свога! . . .

Заорише се гласи веселих пјесама, па куд год доспијеш погледом, свугђе видиш *коло*, како грађанско, тако и сеоско.

А свирачи удесили жице,
Танке жице, — слатке веселице;
Раздјежу се милозвучни гласи,
К'о на мору сребрени таласи.

Коло с' вије, коло подвикује,
Један другог братац довикује;
Братац брата за десницу хвата,
Србадија то је одабрата:

Омладина, наша мили нада,
Кад међ' њима права слога влада;
Крв им српска разпламтила груди
А у груди с' енергија буди!

Па дјевојке као горске виле,
То су брате, Српкињице миле,
И оне се у коло хватају,
Љепотом га својом величају!
А старији око кола стоје,

Љубећ' дјело омладине своје;
Па гледају радосним погледом
Гђе с' играју ерпске игре редом:
„Бурђевљанка“ а и „Нишевљанке“,
„Омладинке“ а и „Сријемљанке“,
„Устај дико“ . . . „Немањино коло“,
„Дјевојачко“, „Пркос“, „Краљев Оро“,
„Заплет“ „Зајам“ а и „Србијанке“
И остале по избор игранке!

Коловођа коло разиграо,
Све играче не би л' надиграо;
Колом десно и лијево креће, —
Та младост се уморити неће! . . .
Још када би данак дуљи био,
Играче нам неби уморио,
Ал' се данак своје крају спрема —
Јоште мало, па ће да га нема.
Ој весеље, радовање слатко!
Зар си тако омладини кратко?!

И дође вријеме, да се помишља на раста-
нак. Злаћено сунашце, које је цјео дан онако
красно свијетлило, мораде се спремати отпочинку
своме. Дан, који је сваком присутном остао нај-
љепша успомена из живота, примакао се је крају
своме! Ах, колика је грдна разлика између 8.
августа 1875. и 29. септембра 1891.? Први да-
тум бујаше дан: пун горке невоље и чемерног
јада, а други бијаше дан: славе и величине!
Боже! На овоме свијету, ништа није вјекотрајно,
само Твоја — Господња — моћ је вјечна и без
краја; па учини и помози, да измученом роду
нашем иза лијепе садашњости, сијне још срећ-
нија и љепша будућност!!! . . .

И тај мили дан „славе и величине“ мораде
да прође. Вече се је већ примакло било, али
пјесме се још једнако разлијегаху. А весела омла-
дина као да би рећи хтјела:

Да још једно коло одиграмо,
Да још једну ерпску отпјевамо
Онда збогом, да се растанемо, —
Опет скоро да се састанемо!“

Као што је цијелог дана, весеље текло као
голема ријека, тако је и те никад не заборављене
вечери било на Лепеници. Веселе те вечери било
је искључиво ради тога, што је Високопросвеш-
тени г. Николајевић опет туј ковнаковао, са
намјером да сутра-дан — у понедјељак — отпу-
тује у Прњавор. Више прњаворских грађана, у
друштву са вриједним чиновницима: г. Т. Фер-
љаном и г. Илијом Прашталом остадоше такођер

на конаку у Лепеници. Туј се је забављало и
пјевало до миле воље. За вечером бијаше госп.
Митрополит врло љубазан према заосталим го-
стима. Присутнима бијаше пак ерпе милинама
занијето слушајући и гледајући врлог и узор
Архијастира. По вечери један сат сједио је г.
Митрополит у друштву, а за тим је отишао на
починак . . . Од свега је ипак санак најслађи,
па и друштво — у коме је имала част и моја
маленкост бити — дође до увјерења, да је доба
одмарању. — Но пошто на Лепеници не бијаше
зиданих кућа, нити богатих хотела, то се умје-
досмо задовољити и једном скромном, малом —
бујадом покривеном — кућицом. „Црна је земљица
најбоља постеља, па још кад се по њој простре
чистог мирисавог сијена,“ рече наш добричина
г. Илија Праштал, улазећи први у преддијељени
стан. И заиста, можда не би слађе спавали ни
на свили нити на кадифи, као те ноћи на црној
земљи и мирисавом сијену. Та весело срце ку-
дељу преде!

Наш омиљени шалвивчина г. Праштал, са
својим сатиричким досјеткама и анекдотама, веома
нас је свију у тој малој шкекарици на грохотни
смјех натјерао. Та збиља у његовом друштву
не може човјеку никад бити дуго вријеме, јер
он вазда нађе начина да засмије и расположи
друштво своје; па још кад одријеши врећу ша-
љивих причаца, ту би се — што по ријеч —
морао и мртав насмијати! Хвала му! . . .

*

У понедјељак, — 30. септ. — а у 3¹/₂ сата
по подне, слаткозвучна звона на високом и би-
јелом торњу нове красне ерпске прњаворске цр-
кве, — уз грмљавину прагија — огласише пра-
вославном житељству прњаворском, да долази
велики добротвор рода, а многозаслужни Архи-
јереј Николајевић.

Г. Митрополит из Лепенице дошао је у
многобројној пратњи у Прњавор, а усклици:
„живио!“ заорише се из стотине грла, када је
својим кратким а јасним говором високог госта
— на улазу у црквену порту — поздрвио г. Л.
В. Трифковић, предеједник ерпске општине.

Код средњих врата црквених, стојао је г.
Архимандрит Мелентије Опачић, обучен у оде-
жде а св. јеванђеље држећи. Милина је било
гледати, кад се поздрављаше г. Митрополит и
г. Архимандрит.

По обављеној св. вечерњи одвезао се је г. Митрополит кући г. Опачића свештеника, гђе му је и стан одређен био.

Сутра дан 1. октоб. — на Богородичин покров, служио је г. Митрополит са г. протођаконом Бошковићем св. литургију. Свијета бијаше препуна црква; та сваки је радо дошао да види дичног Архипастира и ријечи му чује.

Тога дана посетио је г. Митрополит у конаку г. Ферљана кот. управитеља, гђе му је и сво чиновништво престављено било. Затим је чињена посјета код пресједника српске општине и код више грађана.

Овом приликом не могу пропустити а да још нешто не додам: вриједни и ваљани протођакон г. Ристо Бошковић, као на Лепеници тако и у Прњавору, својим скромним и љубазним понашањем према грађанству, стекао је некрене симпатије код свију овојестних Срба. Дуго ћемо га се у милој успоми ејећати; а дај Боже, да се многи наши свештеници на њ угледају! Живио нам дуго, млади и ваљани протођаконе, на понос српству, а на дику својој светој за даћи!!

У 2 сата по подне у пратњи више грађана и чиновника, отпутовао је г. Митрополит. На Штивору — један сат далеко од Прњавора — бијаше прави и свећани растанак. Туј испратиоци цјеливаше добротворну десницу, а Високопреосвештени Архиепископ даде им свој благослов. Дуготрајно: „живио!“ одјекивало је по густим штивореким шумама, кад се је г. Митрополит крено са Штивора!

Г. Митрополита пратио је наш свештеник г. Л. Ј. Опачић до у Дервенту, а ми се вратисмо, пуни милина, пуни слатких успомена!!

И збогом пошао свети Владико! Збогом! Ја завршујем моје писање, . . . па узор родољубу, узор српском добротвору из срца довикујем:

Митроносни узор родољубе!
Тебе Срби поштују и љубе;
Дјела твоја угасит се неће
Док и једног српског сина тече!!!

У Прњавору октобра 1891.

Ђорђе Н. Милић,
мирјанин.

Моме завичају.

Ја се дивим свима
Љепотама свјета
Штујем добре стране
Душманина клета.

Ал' највише љубим
Тебе, завичају,
Чаровити, красни,
Милог српства крају!

Куд погледим љепота ти
Сријета ми сузна ока . . .
Па попатим сваки поглед
Са уздахом из дубока.

Ђе год станем чини ми се
На свети сам спомен стао,
И помислим, овђе . . . онђе . . .
За славу је син ти пао . . .

Твоја поља и равнине
Твоја брда твоје горе
И по тобом као обор
Раширено сиње море:

Све на мене утијече
На срећни ме живот сјећа . . .
Сјећање је једно добро
Једна милог рода срећа.

Ах, буди ми вјечно славан
О мој красни завичају!
У слави ти уживаћу
Ма ће био у ком крају!

У Пашировићима, 15. авг. 1890.

Јеромонах Дионисије Миковић.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Роду.

На здравље ти ново љето
Роде мили, свуд у св'јет',
С њиме свака добра срећа
Изашла ти у сусрет!

У ман. Савини на Нову годину 1892.

Ах! свуда те, мили роде,
Озари слоге сјај,
Да ускликом замијениш
Паченички уздисај!

Игуман Дјонисије,
обитељи бањске.

На растанку 1891. године.

Његовом Високопреосвештенству г. Герасиму Петрановићу, народном добротвору, Витезу цар. аует. ордена гвоздене круне II. ст., команеру орд. Франц Јосифа I. са звијездом; великокренику краљев. срп. ордена св. Саве I. ст., витезу црногорског Данилова ордена II. ст., дру богословије, књижевнику и Епископу српско-православне: бокототорске, дубровачке и спичанске јепархије, и члану разнијех просвјетнијех и добротворнијех друштава, итд. итд.

Последни пут године ове сунашца угледах сјај
У далеки кад оно за брда голема зађе крај,
А мјесеца блиједог кроз облаке поздравих зрак
У први ноћни мрак.

Са високијех торња умилни светијех звона глас
Године ове неће већ у храм позивати нас,
Но у прошлост вјечну шаље је ова вечерашња ноћ
Она већ неће доћ'.

Мисли ми лете у прошлост дугу милога рода нам;
И, на главе, што слави: и вјечна слава;
и, . . . вјечни срам
Вај' тамо је слава, и потоци крви, и сваки јад?
У будућности над!

И доста свашта на ум ми пало Жеља је
срца рој
А ти у њ спадаш о родољубу дични, у први број.
Боже ти здравља, старости дуге, и сваке среће дај!
Боже! Боже! Ти дај!

Да још многа добра народу чиниш и роду свом сјаш
Као што чињаше и свети архипастир Саво наш;
И као што чиниш видно и невидно цркве нам крас
Вај' чиниш сваки час!

У молбу Богу сливам све друге жеље за нови год
Кљичући, да срећно живи мили наш мукотрпни род!
Нек нови год уброји у славу корак напретка лет,
Да се диви сав св'јет.

И. М. Д. Ђ.

Главна садржина свештеничкога рада у сједницама српско-православног протопрезвитерата травничког.

Према околностима времена, приликама и према потреби самој од стране свештенства и народа, српско православно свештенство увидело је ту потребу, те је почело да се живље креће и озбиљније ради, како би тим у неколико и себи олакшало а свом милом народу од помоћи и стварне користи било. Свештенство по потреби и увиђавности похитало је са свију страна по Босни и Херцеговини на посао, и сваки у Хри-

сту брат, повољно се одазвао својој свештеничкој дужности, позиву и рекао: ево ме!

У то име као и то: рад нашег братског споразума и решавања појединих питања и устављене су „свештеничке сједнице.“ Па како је то готово по цијелој Босни и Херцеговини повољно одазвало се српско-православно свештенство за свештеничке сједнице, — то и свештенство овог протопрезвитерата у овом погледу

није остало немарно, него се придружило у коло осталој својој братији. У колико сам могао искусити у ово неколико држаних сједница, мени се чини да су свештеничке сједнице једно важно дијело, на које ми свештеници требали смо се и давно постарати, јер, колико су год за нас свештенике корисне и важне, толико су више корисније и важније за нашу цркву, ерпски народ и њихов опетанак. Но ја мислим да и сад неће касно бити, ако само будемо сложено радили и воље за то имали. Истина, почетак је као и сваки тежак, ал' ако међу нама буде братска љубав владала и ако будемо „хтјели и смјели“ све ће ласно ићи. Ето и висока духовна власт сваком даном приликом (бар у колико сам се могао освједочити), пружа нам моралне помоћи и савјета, настојавајући тим, да се што боље усаврше наше свештеничке сједнице и онда? до нас је — дај боже! — да будемо сложни.

* * *

Елем, како било да било, лијеп се је број свештенички сједница умножио, а као што се може виђети из „Босанско-Херцеговачког Источника“ лијепим су плодом и уродиле. Поводом тим и ради једнообразности, слободан ћу бити коју рећи и о начину, по којем се ми овамо равнамо. А то је ево овако:

Кад се братија цијела сабере (обично се сабирамо у протопрезвитерски уред) и мало по одмору, онда сви приступимо к Богу на молитву и велегласно отпјевамо духовски тропар „Препрослављен јеси Христе Боже наш“, за тим „Свјати боже“ и „Отче наш.“ Одпуст изговори најегарији свештеник т. ј. надзиратељ. После је молитве приступа се раду.

Од почетка од како су се почеле држати свештеничке сједнице т. ј. од 1. јуна 1890. па до 31. октобра 1891., држато је свега седам сједница, које ћу ја овдје свијех седам у кратком изводу и реду изнијети у следећем:

1.

Послије молитве и по прочитаном конзисторијалном акту, којим се одобрава одржавање свештеничких сједница, онда је преч. г. Јевто Гашић надзиратељ, отворио прву свештеничку сједницу својим лијепим говором, у којем је истакнуо цијелу и важност свештеничких сједница, и уједно препоручивши још својој братији: слогу, братску љубав, узајаман и дуготрајан рад. По свршетку говора приступисмо бирању: пред-

сједника, подпредседника и перовође. За председника изабаран је преч. Ј. Гашић, надзиратељ протопрезвитерског уреда, за подпредседника Ђиро Петронић, и за перовођу Н. Адамовић.

По изборном предмету прешло се је на дневни рад и то је овај:

1. Потписани (на записнику) и присутни закључују сагласно, да протопрезвитерски уред умоли ерпско-православну црквену општину травничку, да би уступила једну собу за свештеничке сједнице у школској згради.

2. Остале потребите еитне ствари писареке, као: хартију, мастило, пера оловке и т. д. обећава се набавити г. Н. Адамовић, парох Корићански.

3. За тискане ствари као: сједнички записник, позивнице и доставнице, има протопрезвитерски уред распитати Високопречасну конзисторију, колико дотичне ствари коштају, а протопрезвитерски уред има доставити осталим парохијалним уредима, тако, да сваки свој дио одмах уплате, како оскудицу на би претршили у идућој сједници ради поменутих ствари.

4. Свештеничке сједнице у години дана да се одржавају четири пута т. ј. четири главне сједнице и то: 25. јануара, 25. априла, 25. јула, и 31. октобра. Осим ових сједница, да се одржавају и изванредне сједнице према потреби и у олаким предметима, који се не могу оставити до идуће главне сједнице. На главној сједници имаће се решавати они предмети, које председник изнесе у свом позиву на петнајест дана пред сједницу, а сваки онај предмет, који би на самој сједници истакнут био, да се одлучи до идуће сједнице, ради овог зрелијег решавања. Сваки свештеник може предлог поднијети на идућу сједницу, бар најмање три нећеље прије, а председник ће одлучити, који се предмети имају за идућу сједницу узети а неке поднешене предлоге, својим оправданим разлогом испустити или којој идућој сједници одредити.

5. Ако један свештеник не би могао доћи у сједницу, онда он (свештеник) мора истакнути своје мишљење на стављене предмете у позиву, који су за ту сједницу одређени и према општем мишљењу присутни чланови свештеничке сједнице извешће закључак.

Са овим је прва свештеничка сједница закључена и ручним потписима утврђена, дана 1. јуна 1890. год.

II.

Друга главна и редовна свештеничка сједница, као и прва држата је у Травнику дне 25. јула 1890. год. и на истој претресано је слиједиће:

1. Пошто има свештеника, који у својим фамилијама непристојно живе, те тиме свој углед у народу губе, свештеничка сједница поред овог узела је у претрес „владање свештеника у опште“ и закључила: да сваки свештеник био он у фамилији или гђе у ком' другом јавном и приватном друштву а нарочито у цркви, има строго пазити на своје звање и част, те радити све оно, што њему као свештенику и народном пастиру приличи и доликује.

2. Сви свештеници између себе, имају се дописивати службено, изузевши њихове приватне послове.

3. Под овом тачком решава се: да се сви свештеници имају строго придржавати Конзисторијалних окружница и по њима се равнати.

4. Ради једнообразности о богослужењу у цркви, решава се: да сваки свештеник има се строго придржавати правила св. матере цркве.

5. Сваки свештеник дужан је водити тачно матрикуларне протоколе а уз ово: домовник, дјеловодник и доставну књижицу. Једном ријечи решава се: да сваки свештеник има тачно и уредно водити свој парохијални уред.

6. Дужан је сваки свештеник према свакој згодној прилици, било то у цркви или изван цркве поучити народ према увиђавности.

7. Да би се народ знао понашати, како на спрам својих старих, тако и на спрам другим потребним приликама, дужан је свештеник поучити своје парохијане било у цркви или ма на другом којем згодном мјесту.

8. У дужност сваког' свештеника спада, да има строго набљудавати на своју парохију и на сваки најмањи случај, који се у њој деси. У случају ако би се појавиле брачне парнице или парнице оближњи сусједа, дужан је свештеник најприје покушати сам да том' стане на пут, а ако ли у том сам неуспије, онда има пријавити свештеничкој сједници, а уз ово и остало све што би год потребито било, дужан је предложити свештенству и разложити ствар.

9. За вријеме зборова по парохијама, дужни су оближњи свештеници на дотичне зборове доћи (само ако их други који службени послови или

болест неспречавају) и народ према потреби поучити.

10. Сваки свештеник дужан је у својој парохију поучити народ, да неђељом и другим којим празничним даном, не смије кулучити, нити икакав други посао радити.

11. У случају, ако би који парохијанин или парохијанка, јавно напали на свештеника и непристојним га ријечима почастили, решава се: да свештеник то предложи у свештеничку сједницу а она ће послје своје осуде, доставити Високопречасној Конзисторији, која ће криву странку строго казнити, према правилима свете матере цркве.

12. Ако би се трвило, да који парохијанин или парохијанка умре у парохији другог' којег свештеника, решава се: да свештеник онај у чијој је парохији парохијанин или парохијанка умрла, има учинити опјело, а онај свештеник чије парохијанин био, има опјело наплатити. Онај пак свештеник, који је опјело извршио, дужан је јавити: дан смрти и дан опјела оном свештенику, из чије су парохије дотични били.

13. Сваки свештеник има настојати, да се у парохијама заведу крестионице (купјел) и народ томе приучи. Крестионице имаће парохијани сами собом набавити и платити, а свештеник прије тога, дужан је поучити свој народ, какве и кол'ке морају бити.

14. Пошто су готово сва парохијална гробља неограђена, то свештеничка сједница нађе за умјесно: да сваки свештеник у својој парохији живи на тим поради, те да се гробља ограда а по могућности у истима да се и ћелије подигну ради молитава.

Свештеничка сједница прима на знање и записнике приватних сједница, и уједно одобрава.

У приватним сједницама решавано је о брачним парницама као: завађени су били измирили а неки остали су и на даље. Било их је који су и уговор између себе склопили а неки су опет, по раздвојеној брачној свези, молили по други пут дозволу и т. д.

Ова је свештеничка сједница закључена и потписана.

III.

Дне 31. октобра 1890. г. држана је III. главна свештеничка сједница у Травнику у

протопрезвитереком уреду и на истој решавано је ово:

1. Што се тиче побољшања свештеничког стана, закључено је једногласно за конгру. А до овог' времена (т. ј. ако би кад било) мољена је Високопречасна конзисторија, да поради код Високе земаљске владе, да нама свештеницима буду котарски уреди на руци у толико, да свештеник од свог упорног парохијана своје дужно наплатити може преко суда. А што се пак тиче самог' побира односно прихода свештеничког', такође умољена је Високопречасна конзисторија, да изради код Високе земаљске владе да преко котарски уреда изволи наредити парохијанима да има сваки своје дужно свештенику кући свештениковој донијети.

2. Под овом тачком претресана је оставка г. перовође, коју је био поднио на пероводетву, и свештеничка сједница поменуто оставку једногласно одбије и неусвоји.

3. Пошто свештенство с' народом долази у свађу кроз „вјенчану форинту“, свештеничка сједница нађе за сходно, да се вјенчана (протина) форинта са свим укине; а проте односно надзиратељи, да се обрате са молбом преко Високопречасне конзисторије на земаљску владу и од исте помоћ да траже.

4. Наплаћивање крсног кољива решава се према конзисторијалној такси. Уз ово закључено је: да ни један свештеник не смије осветити крсног кољива туђем парохијанину, осим његовог дотичног свештеника.

5. Вјенчања да се обављају само у цркви а никако изван цркве. Поред овог' и остале свештенорадње, да се обављају у црквама, гђе то даљина мјеста допушта и погодно вријеме.

6. Парохијани исповједати се могу само у цркви, којој припадају а у дотичног свештеника. Без дозволе у другој којој цркви и код другог' свештеника неодобрава се.

7. Послужитељи црквени и у опште за свјетовњаке, који су ожењени, одређује се да ни један не смије улазити у св. олтар, нити у њем' што послужити.

8. Дјевојка кад се уда из једне парохије у другу коју парохију, ријешено је: да ни један свештеник не може извршити вјенчања, док не добије извјешће од оног свештеника из чије је парохије дјевојка била.

9. У вријеме парастоса, кад на којим мртвим треба свршити, ријешено је, да се сви свештеници имају придржавати опширног обима (види требник).

10. За огласе, које желе српско-православне општине да се огласе са св. олтара, да општине своје огласе имају бар на неколико дана прије свештенику послати на увид, а не при самој боженственој служби.

Са овим је закључена Ш. главна свештеничка сједница и потписана.

IV.

Главна IV. и редовна свештеничка сједница држана је у Травнику у протопрезвитерату дне 25. јануара 1891. На овој је сједници ријешавано слиједеће:

1. Фонд удовица попадаја, свештеничка сједница ријешава овако: сваки свештеник доживотно има уплаћивати по 5 фор., а остало 100 фор., које треба у један пут уплатити или кроз 10 десет година по 10 фор., свештеничка сједница не може усвојити, с' разлога што је прилично велика сума новаца.

2. Пошто је Високопречасна конзисторија дописала, да су се готово сви протопрезвитерати повољно одазвали за вјенчану форинту, то и данашња свештеничка сједница нађе за умјесно, да се вјенчана форинта усвоји сходно конзисторијалној окружници од 9./11 1890. број 1893. И од данас сваки свештеник овог протопрезвитерата обвезује се своме проти односно надзиратељу уплаћивати вјенчану форинту, било посредно или непосредно.

3. Пречасни г. Ј. Гашић поднио је оставку на предсједништву у свештеничкој сједници и у истој се топло захваљује братији на почаст, којом су га удостојили у својој I. сједници држаној 1. јула 1890. год.

4. Оставку госп. предсједника свештеничка сједница узела је у претрес и закључила да се поменуто оставка прими и усвоји.

Но пошто Високопречасна Конзисторија сједнички закључак под 4 тачком овог записника није хтјела да одобри, то је и на даље остао предсједником преч. г. Ј. Гашић.

5. Свештеничка сједница нађе за сходно да ни један свештеник не смије парохијана из туђе парохије примити на записник, ако што има против овога свештеника, нити овакове тужбе поднашати Високопречасној Конзисторији.

6. У нашим свештеничким сједницама све што се год буде радило и ријешавало, свештеничка сједница ријешава: да ни један свештеник не смије казивати ниђе, него треба да остане у тајности.

7. Према записнику I. главне свештеничке сједнице држане I./VI. 1890. г. у којој гласи: да се четири главне и редовне свештеничке сједнице обдржавају; то данашња сједница нађе за сходно: да се три пут обдржавају у Травнику а свака четврта у Зеници, у парохијалним уредима гђе пресједник одреди.

Са овим је IV. свештеничка сједница закључена и подписана.

V.

Свештеничка сједница V. држата је у Зеници дне 25. априла 1891. у парохијалном бусовачком уреду и на истој је закључено ово:

1. Позивајући се на позив број 12. V. редовне сједнице, г. М. Јелић примјеђује, да поменути позив не одговара закључку I. сједнице из тачке 4. т. ј. да позиви нијесу на вријеме разаслати, нити предлози дневнога реда икакви истакнути; те би желио, да у будуће према закључку те тачке поступа се.

На записник IV. сједнице приближени изостанак свој, разјашњава г. Јелић одбору тим: да нијесу узрок они разлози, које Високопреч. Конзисторија у своме допису истиче, већ они, које је на вријеме још изјавио поменутој сједници у своме допису...; а да је допис доиста отправљен, тврди потписаног чиновника у доставној књизи.

2. На примјетбу г. Јелића број 12. редовне сједнице пресједништво одговара:

Пошто чланови свештеничке сједнице нијесу изнијели никаквих података, то и пресједништво није могло истакнути такође никаквих предлога на вријеме. Позиви нијесу на вријеме издати за то, што је пресједник уз часни пост оптерећен послом био.

На другу примједбу IV. сједнице, пресједништво изговара: да извину г. Јелића није никако примио.

Ванредну свештеничку сједницу пресједник одређује 4. јуна 1891. у Зеници, ради брачних парница и евентуалних предлога.

Са овим је V. свештеничка сједница закључена и потписана.

VI.

Дне 25. јула 1891. г. у Травнику обдржавана је VI. свештеничка сједница и на истој решавано је слиједеће:

1. Предсједништво изнаша мњење на први предлог свој, да испрошена дјевојка не буде одведена прије кући жениковој, него се вјенча.

На овај предлог пресједништва, остало се свештенство саглашава тим, само ако би могућно било увести.

2. На прву тачку дневнога реда, једногласно свештенство саглашава се, да у случају ако није неко лице убиљежено у домовник, да у томе случају, мора се дотични позвати на свједоке, које ће свештеник преслушати и њихове доказе приближити.

3. Што се тиче претплате на „Босанско-Херцеговачки Источник“, сви изјављују да су уплатили, но поред овог пита се још: зашто да Источник излази један пут у два мјесеца а на два табака, ал' кад је подигнута преплата, обећано је да ће излазити у мјесечним свескама у величини од два табака (?).

4. Пресједништво изнаша имена, за неуредност уплаћивања вјенчаних печата, од стране неких свештеника, на би желио да сваки дотични женик прије вјенчања сам лично или преко парохијалног уреда добави печат од проте. На ово се сви сагласише.

5. Под овом тачком закључује се, да сваки печат од вјенчања, има се под уредовним бројем сачувати.

6. Сваки свештеник у својој цркви као старјешина има право наредити облачење дјецe и остало што би неуредно примјетио. Учитељ или ко други, који није позват да се мијеша у црквене послове, нема право приговарати свештенику ни за ово ни за оно, него свако о свом послу нека се бави. У случају ако би се овако што придесило, свештеник да предузме нужне кораке.

7. Парохијални уреди имају дописе шиљати оним путем, који за сходније нађу.

8. Пресједништво примјеђује, да због свога осуетва, нијесу за данас позвана она лица, која неују и свађају се и т. д.

9. Чланови свештеничке сједнице једногласно саглашавају се, да није угледно ићи на таква мјеста, која би вријеђала њихов свештенички углед, те ће се таквих мјеста и клонити.

10. Пресједништво примјећује, да због свога осуетва није могло позвати странке, те се зато остављају за идућу сједницу.

11. Једногласно закључује се, да ни један свештеник не пропусти доћи у цркву на божанствену службу, осим кад је спријечен послом.

Са овим је VI. свештеничка сједница завршена и потписана.

VII.

Свештеничка сједница VII. држана је дне 31. октобра 1891. у Травнику и на истој је ријешавано слиједеће :

1. Пресједништво отворило је сједницу тим, што је прочитан Конзисторијални допис као одговор на VI. свештеничку сједницу, што се прими к знању с том примјетбом, да „Босанско-Херцеговачки Источник“ излази уредно мјесечно с' тога разлога, да се новости преко тога листа прије дознају, него ли преко других листова.

2. Одбор свештеничке сједнице нађе за умјесно неистичати јавно неморална лица пред свештеничку сједницу, него нек остане да сваки свештеник свога парохијанина у четири ока посавјетује.

3. Ако би свештеник примјетио да има и таквих лица, која смутњу у народу праве ил' на свештеника којекакве лажи износи, дужан је свештеник посавјетовати га да се окане тога, а

поред овог' потребито је да и сам свештеник удеси владање своје на спрам поменутих лица.

4. Ако би се који парохијанин трезвио, да нема одакле дати своме свештенику бира, то дужан је свештеник претрпити се до бољег времена, а од оног, који је могућан и може дати а неће да даде, упућује се сваки свештеник овог протопрезвитерата, да му било којим начином наплати.

5. За лица она, која чарају, одбор решава да се позову на идућу сједницу, која данас позвана нијесу.

6. Пресједништво предлаже да би добро било домовнике набавити, и усљед тога свештеничка сједница изрази се, да би боље било организирати парохије, па онда и домовнике набавити.

7. За вјенчану форинту, одбор ријеша ово : да при прегледању протокола надзираатељ води о том рачун.

8. За фонд удовица попадаја свештеничка сједница, тек ће се онда одазвати кад види правила која ће се за то установити.

Са овим је закључена свештеничка сједница и потписана.

У Травнику, за годину 1890. и 1891.

Приближежио :

Џоп Нико.

Духовно љекарство против злих помишљања.

(пролошка поука).

Зле мисли, муче и уземиривају многе побожне људе, па је нужно да их познамо и да разумјемо, кад су грјешне мисли а кад нису, па да се научно, како их ваља лијечити и од себе одгонити. Тројака су узбуђења, која се у помислима дешавају и та су : о нечистоћи, о неверовању и о хулењу. На те помисли, ова су љекарства.

Прије свега треба знати да у злим мислима, нема грјеха никаквога, кад воља и разум човечиј, тим злим мислима неодобравају него их шта више мрзе и нежеле их. Но кад се тима мислима воља и разум човечиј самовољно наслађава, свим срцем и душом подржава их и воли, тад су те мисли гријех смртни. А кад когод, узнемираван таким помислима и не волећи их мучи се, па сматра,

да је већ по томе грјешан ; тога вара ђаво и он је малодушан, јер непознаје разлику између помисли и одобравања или пристајања. Али треба знати, да није свеједно, помислити и пристајати. Јер кад љубимо зле мисли и њима се наслађавамо и желимо их свим срцем, умножавајући их у уму нашем, тада тек ми пристајемо и одобравамо их. Но ако их ми мрзимо и нежелимо, већ оне саме на ум наш наилазе а ми се од њих одвраћамо, тад је извјестан знак, да нема нашег пристања на њих и није нам потребно савјест нашу о њима морити, јер нам оне шта више награду код Бога умножавају кад нам жестоко прете, а ми их једнако савлађујемо и на њих непристајемо.

Препоручена жена светој Богородици.

(пролошка прича).

Био један човјек врло милостив и побожан, а имао је и жену врло смирену и ћер од 6 година. Једанпут пође он на даљни пут по својој трговини а остави код куће саму жену и дјете са једним служитељем. Тад му жена рече: „коме нас ти препоручујеш до твог доласка, кад нас овако саме остављаш?“ А муж јој одговори: „Препоручујем вас Владичици нашој Богородици“, и отиде. Послије неколико дана, слуга научен ђаволом, науми убити жену и дјете, зграбити имање па побјећи. Зато узме нож из кујне и пође у собу, где је жена с дјететом сједела за радњом својом. Дошав до врата, на један мах сљепоћом бјеше задржан па нити могаше у собу ући, нити се натраг вратити. Дуго се борио и мучио, но све

узалуд, па за то приступи лукавству и повиче: „Госпо! брже оди овамо.“ Она се томе позивању зачуди па му рече: „Оди ти овамо, врата су отворена.“ Слуга наново поче преклињати госпођу да му дође ближе, но она му опет не хтједе отићи. „А ти барем пусти дјете твоје“ рече он. Но она му и то не учини, него рече: „Ако што имаш, а ти оди овамо.“ Слуга кад виђе, да ништа не може учинити прободје се ножем и падне. Кад то виђе Госпођа, она из свег гласа повиче. На ту вику комшије се скупе, те затеку слугу још у животу, и од њега сазнаду, шта је и како је било. Затим прославише Бога, који учини такво чудо, те сачува матер и чедо њено.

Не кушај божију правду.

Код неких азиских народа остало је предање, да је цар Соломун разумјевао тичије гласове, те је услед тога и поникла сљедећа поучна прича:

Једна сврака начини своје гњездо на једном гранастом дрвету, у гњезду је излегла своје сврачиће, па се је о њиховој прехрани бринула.

Она гледаше свакога дана како једно пастирче сеђаше испод дрвета у хладу и јеђаше донијету храну, од које преостатак на дрвету остављаше.

Сврака би хтјела да приграби остављену храну, но бојаше се грјеха, ако крађу учини, с тога оде цару Соломуну и упита га: казни ли Бог човјека одмах за учињен грјех, или га оставља доцнијој казни? јер јој је главна брига за младим сврачићима била! Цар Соломун рече да Бог не казни одмах за учињен грјех, али у случају поновљени грјехова, да све строго казни.

Сврака помисли, да само своје сврачиће подигне, док до крила дођу да летити могу, па ма шта доцније било.

Оваким мислима дође она ка гњезду, па кад своје гладне сврачиће виђе, смотри, како је пастирче метнуло парче меса на угљевље да се пече. Пастирче оде по воду а сврака зграби оно парче меса и понесе га у гњездо. Но како је на сировом месу заостао жар, упали се од овог гњиздо, те изгоре сви сврачићи.

Озлојеђена сврака, оде цару Соломуну па га прекори, што јој је неистину казао, да Бог одмах никога не казни за учињен грјех, јер она је одмах и то врло строгу казну искусила. Цар се насмеје па јој рече: „ти си мислила да Бога превариш, но знај, да је Бог милостив и на дуго трпи, па и ово што си строго кажњена, опет је учињено за неки стари твој грјех, јер чим си овом грјеху склона била, ти мораш и старе грјехове имати. За овај опет грјех очекуј другу казну и знај, да ни једно зло дјело не може некажњено остати, јер божија правда неумитна је са све преступе“.

Права српска имена.

Ова имена препоручујемо народним свештеницима, родитељима и кумовима.

Мушка:

**Анђелко и Ацко.
Богдан, Бранко, Божидар, Борисав,**

**Богољуб, Богосав, Бојан, Бранисав, Брзак,
Бошко, Белуш и Борислав.
Веселин, Војислав, Влајко, Велисав,**

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Вулета, Вукадин, Властимир, Вукашин, Витомир, Вујица, Војин, Владислав, Владан, Вељко, Властоје, Вук, Велимир, Влатко и Видоје.

Гојко, Грујица, Гргур, Градисав, Градин, Градислав и Гроздан.

Душан, Драгољуб, Драгутин, Драган, Драгојло, Драшко, Драгиша, Добросав, Добрен, Добривој, Душица, Драгосав, Дејан, Дарко, Дивко, Доброта и Дојчин.

Жарко, Живојин, Живота, Живислав, Живко и Живан.

Златоје, Здравко и Звездан.

Ивко.

Југ, Јанче и Јездимир.

Каменко, Косан, Кресоје, Крешимир, Кранимир и Крета.

Лазар.

Љубомир, Љубдраг, Љубиша, Љубинко, Љубивој, Љутица, Љубослав и Љубосав.

Милош, Милан, Миленко, Младен, Милајло, Миливој, Милорад, Милета, Мирко, Милован, Милосав, Милоје, Милослав, Мргода, Милун, Момчило, Миљко и Мирче.

Недељко, Новак, Нешко, Нестор и Ненад.

Обрад, Обрен и Огњан.

Периша, Паун, Петко, Примисав, Примислав, Перун и Прерад.

Радојко, Радмило, Радивој, Радослав, Радојца, Ранко, Радован, Реља, Раденко, Радомир, Риста, Радосав, Рашко, Рајко, Радош и Радиша.

Светозар, Светолик, Светислав, Срдан, Световид, Слободан, Станиша, Срећко, Стојан, Славољуб, Станко и Србољуб.

Тихомир, Тихосав, Трајко, Тадија и Тихослав.

Угљеша и Урош.

Цвјетко и Цвијан,

Чедомир и Чубра.

Шинко и Шинан.

Женска:

Анђелија.

Божидарка, Богосавка, Босиљка, Божана и Богославка.

Вукосава, Видосава, Војина, Вишња и Владислава.

Грозда,

Десанка, Даринка, Драгиња, Деспа и Даница.

Живана, Живка и Жива.

Зорка, Здравка и Злата.

Ииђија, Ивка и Иконија,

Јагода, Јевросима и Јерина.

Косара, Кумрија и Круна.

Лепосава и Лепосавка.

Љубица, Љубисава и Љубиславка.

Милица, Милева, Милославка, Милунка, Миленка, Милосава, Миросава и Мирославка.

Неранца и Неда.

Персида, Пава, Петрија, Пијада, Петка, и Перисава.

Равијојла, Ружа, Радосава, Радославка и Радинка.

Станија, Стојана, Смиља, Славојка и Станисава.

Тајсија.

Цвијета.

Неколико имена из календара, које ми за српска сматрамо и понајвише их имамо у народу, а оне су грчке, арапске, латинске и јеврејске ријечи н. пр.

Мушка:

Андреја је грчки човечан. Арсеније, грчки узвишен.

Гаврил, јеврејски човек божији. Георг, грчки земљедјелац.

Данил, јеврејски суд божији. **Димитрије**, грчки плод земљи.

Јеврем, јеврејски растећ. **Јоан**, јеврејски дар божији. **Јакоб**, јеврејски сплеткар.

Илија, јеврејски снага божија. **Игњатија**, грчки ватророђени

Константин, латински при изласку сунце.

Марко, латински увиђајући. **Максим**, латински превелики.

Николај, грчки побједа људи. **Наум**, јеврејски утјеха.

Павел, латински мали. **Петр**, грчки опак као камен.

Савва, арапски Неволја. **Стефан**, грчки вјенац. **Симеон**, јеврејски чувени. **Спиридон**, грчки кошница.

Трифун, грчки разкошан. **Тоша**, јеврејски близак.

Филип, грчки коњолоубац.

Женска:

Екатарина, грчки истинита Надежда.

Јелена, грчки Изабрана.

Марија, грчки упорна, или горда.

Пелагија, грчки Морска.

Софија, грчки Премудрост.

Ово су само неколико имена разтумачења за доказ, дакле у будуће надајимо дјеци туђа имена код нашије лијепијех имена.

Разно.

Родољубиви дар. Високопреосвештени митрополит добро-босански г. Ђорђе Николајевић, одредио је не давно 10.000 фор. српској општини у Варпар-Вакуфу за обезбеђење тамошње српске школе. Наш архијереј осигурао је тиме опстанак српској школи у поменутом мјесту. Нека је слава митроносном добротвору српском! У своје вријеме донијемо у листу и закладно писмо о овој фундацији.

Просвјетни бице за Босну и Херцеговину. „Учителъ“ саопштава: „За 1892. г. на просвјетну струку у Бицеу састављена је сума од 488.650 фор. За ту годину у Бицеу је 68.000 фор. више, него што је ове године било. Вишак тај долази: на трговачке школе: 3.600 фор. — на техничку средњу школу: 11.800 фор. — на учитељску школу: 5000 фор. — на опште основне школе: 10.000 фор. — на вјерозаконске школе: 35.400 фор. — на стипендије: 27.000 фор.“

Нова добротинства проте Стевана Анђелића. Јављају нам, да је познати српски добротвор г. Стеван Анђелић, протојереј и парох митровачки, који је српском народу учинио велику задужбину саградив трошком од 165000 фор. велељепну зграду за гимназију и богословију у Карловцима,

— даровао 20. децембра 1891. на св. Игњатија Богоносца опет знатне своте на добротворне циљељи, и то: 5000 фор. као закладу, од чије ће се камате набављати и попуњавати природописна и физикална збирка; и даље 10.000 фор. као закладу, од које ће се приход трошити на оправку исте гимназије. Обје ове закладе предао је даривач Његовој Светости као врховном патрону карловачке гимназије. — Том приликом издао је протојереј г. Стеван Анђелић формално даровно писмо, којим велељепну гимназијску зграду предаје у властитост патроната српске православне гимназије карловачке са дозволом, да патронат може исту зграду на име срп. прав. вел. гимназије ср. карловачке грунтовно укњижити. — Најздан, истога дана даровао је овај народни меценат и српској православној црквеној општини митровачкој 20.000 ф. на црквене и просејетне циљељи. Нека је слава и хвала штедром добротвору!

Прилог цркви. Васо Стојановић, врли Србин и вриједни Христијанин, трговац из Санског Моста, из чисте побожности и осјећању прама сиромашном стању, приложио је 300 ком. квадратне цигле за патосање св. олтара у срп. прав. цркви у Кључу.

Антиохијски патријарх Спиридон. На мјесто антиохијског патријарха Герасима, који је постао патријархом јерусалимским, изабран је од антиохијског синада таворски архијепископ Спиридон. Нови патријарх антиохијски Спиридон родом је Грк, а родио се г. 1839. на острву Кипру. Од 1861. до 1873. заузимао је мјесто архијакона код јерусалимског патријарха. Год. 1884. посветио га је патријарх Никодим за архијепископа од Тавора, коју је столицу заузимао свега три мјесеца, јер је св. синодом одређен био на упражнењу катедру митрополитеку у Акру. Сљедеће године опет је био премјештен на упражнењу митрополију витлејемску, гдје се бавио све до сада с титулом таворског архијепископа. Он је чинио многа добротина, раширио је новим грађевинама таворски манастир, подигао је нов манастир у Витанији на мјесту, гдје је Христос срео Марту и Марију, и довршио је нови високи звоник у Витлејему. Његово блаженство нови патријарх антиохијски Спиридон, од како је дошао у Антиохију, већ је одредио 250.000 динара (125.000 фор.) за школе и сиротинске домове у својој патријаршији.

Годишња главна скупштина срп. православног црквено-пјевачког друштва слоге у Сарајеву, одржала се 26. јануара о. г. у присуству двије трећине друштвених чланова. Скупштину је отворио предсједник друштва г. Р. Х. Дамјановић поздравном бесједом. За тијем је тајник прочитао извјештај о годишњем раду „Слоге“ и о стању њезине благајнице на темељу прегледаних рачуна. Из извјештаја црпимо ове податке: „Слога“ броји 15 чланова утемељача, 121 члана помагача и 57 чланова пјевача (41 мушкиње и 16 женскиња). Цјелокупан приход бјеше у 1891. год. ф. 1364:10 новч. а расход фор. 919:22 новч. Према томе остаје чист добитак од 444 фор. 88. новч. што се придодаје укамањеној главници. Са готовином од прошлих година стање благајне чини у свему 1774 фор. 18 нч. — За тијем је усвојен предрачун за 1892. Клицањем је примљен приједлог одбор да се за почасне чланове „Слоге“ изаберу: г. г. Њег. пр. митрополит Ђ. Николајевић, Петро Т. Петровић, Глиша М. Јефтановић и композитор др. Јован Пачу. Митрополит Николајевић допращен је дпутацијом у главну скупштину, гдје му је предсједник уз опште клицање уручио диплому о томе, а исто и присутном г. Јефтановићу, на чему оба почасна члана усрдно благодареше. За

тијем су прочитани дописи гл. скупштини: од предсједника, у којем одлучно изјављује да се због многих послова не може више примити части и дужности предсједника, даље од неколиких чланова одбора, који такођер отклањају нове изборе. — Пошто се за тијем приступило новом избору тајним гласањем изабрана су ова г. г. Васа Краљевић, трговац са 84 гл. за предсједника; Ристо Максимовић (91 гл.) за потпредсједника; Мита Клицин (83 гл.) за тајника; Вaso Савић (72 гл.) за благајника; Коста Травањ (84 гл.) за књижичара. За одборнике: Алекса Митајловић, Ристо Ђ. Бесаровић, Илија Илић, Алекса Југурчић, Стјепo X. Дамјановић и Перo Станишић. Нови предсједник госп. Краљевић захвалио је на избору и обећао, да ће за друштво одјако пет пута више но дојако радити, што је скупштина прихватила бурним: живо! При концу је изречена у записник писмена захвалност бившем предсједнику и одбору на унапређењу друштва. Ред се у скупштини није ни чим по реметио.

Светосавска прослава у српско-православном богословском заводу у Рељеву. 1892. год. И ако је пошље видовданске жалосне катастрофе на бојном пољу Косову, ће је пао Лазар, ће су пали Југовићи, Милош, Милан, Иван и други многи, ће је пало ерпско царство, независност и „златна слобода“ ерпска — опет за то није угашена једна истра свјетлости, која под видовданским велом сијаше Србину, — Србину већ изнемогло. И ако се ерпски народ просуо и разбјегао био по планинама и гудурама испред грозног, осиленог душманина, као овце испред вукова у пустињи; опет за то није напустило Српство свијетлу лучу ту. И ако су ерпска села, дивна поља, многе куле и дворе, славни Призрен и друге градове населили непријатељи Српства, опет за то остала је свијетла звијезда та у Србина; њу је Србин ипак посеђао, с њоме загријавао груди своје. И ако су заурала звјерад дивља на мјестима, ће с' орила ерпска пјесма; онђе, ће су вијерне слуге божијег олтара приносиле бескрвне св. жртве и молитве Вишњем за народ свој, опет за то свијетлила је Србину та звијезда као сунце.

Сјајна луча та, то је „ерпска слава — успомена“ — ерпских светитеља, који се као Срби одликоваше богоугодним животом и радом својим, па тим стеклоше царство небеско, а вјечну успо-

мену у народу своје; успомену, коју ништа не може ишчупати из срца ерских. Успомена на ерске светитеље најодушевљеније је слављена од вајкада у ерскоме народу, јер је она најмилији споменик Србину, који га одликују од других народа, који га подејећа на златну прошлост и храбри надом на бољу будућност.

Између свију светитеља ерских, као живијех споменика Српства, најодушевљеније прослављена је успомена наше дике и поноса, нашег ерског првопросвјетитеља и великог учитеља св. Савве, — Савве, најплеменитијег изданка владалачке лозе Немањића. Спомен светитеља Савве живи у срцима ерскога народа од вајкада. Па ни онда, кад је грозни непријатељ ерски, безбожни Синан-паша, спалио тијело његово на Врачару, у намјери тој, да тијем помути ерску свијест и разум истине у духу побожности, да лиши Србина највише светиње, прибјежишта и заштите није Србин клонуо духом; није заборавио свога просвјетитеља, него је са тврдом вјером у Бога и св. Савву неговао наду на срећнију будућност.

Спаливши непријатељ часног крета тијело св. Савве, није постигао своју нечовјечну цијељ, јер је пепео Савин загријавао једнако срца ерска на све стране Српства. Слављена је успомена светитеља Савве најсвечаније у ерскоме народу, у ерској цркви и ерској школи, са једнаким жељама, са једним те истим смјеровима и ради једне узвишене опште цијељи. Прослављана је, велим, прославља се и данас по цијеломе Српству, прослављаће се и у будуће:

Док је неба, док је земље,
И докле је сунца
Докле срце, ерско срце
У грудима куца:
Славиће се свети Савва,
Славиће се ерска слава,
Јер је Србин смјео храбар
Да побједи љутог лава!

Спомен светитеља Савве живи је знак, да ерски народ жели и да хоће, да очува своју светињу, свој лијепи ерски обичај, свој слатки ерски језик, своју народност и непомућену ерску свијест у духу различитих времена; знак је, да једнако гаји скору наду:

„Та да ће већ у вијеку
Деветнајестом

Засијати боље сунце
Српским свијетом!“

Успомена светог Саве особито се у данашње вријеме, све боље и свечаније из године у годину прославља у нашој поносној Босни и милој Херцеговини.

Увјеран сам да нема ни једне ерске цркве као ни ерске школе, не само у Херцег-Босни, него у васколиком милом Српству, а да не прославља данас најсвечаније свога светитеља, свога посредника пред Богом, светитеља Савву.

И у нашем ерско православном богослов. заводу, у овоме једином духовном расаднику у Босни и Херцеговини, као сваке тако и ове године, прослављена је успомена светитеља Савве.

На сами празник светитеља Савве у 7 сати из јутра отпочета је јутрења у заводској црквици у присуству наставничког особља и ђачког клира, а литурђија у 9 сати. На литурђији чинодјелствовао је високопречасни господин архамандрит Јоаникије Марковић, питомачки настојатељ овог завода, пречасни госп. Петар Петрановић, ректор, пречасни госп. Тома Алагић, прото, уз судјеловање двојице ђакана: г. г. В. Милановића и С. Берића. На литургији присуствовало је још доста народа из околних села, који се бијаше скупио на свечаност по обичају. Литурђију одговарали су питомци са хора, а за пјевницама пјевали су свршавајући питомци: Данило Адамовић и Димитрије Лукић.

По свршетку литурђије пошла је литија из цркве уз појање светитељске пјесме и тропара у завод, у главну собу заједничког учења, ђе је унапријед приуговорљено било све, што је требало за свећење водице и за остало-

Осим наставничког особља и питомца, бијаше многи народ напунио све просторије заводне тако, да се није могло никуда проћи.

Пошто је освећена водица и преливено кољиво (панахија), које је прелио високопреч. госп. Марковић, ступи на одређено мјесто Јован Ивковић, питомца IV. године, те је изговорио ову бесједу:

Во имја Отца и Сина и свјатаго Духа.

Мили роде ерски!

Прије хиљаду и неколико година, када ерска држава не бијаше још утврђена на тврдом

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

темељу, у времену, када се српска црква колебаше на таласима валовитог мора вјерозаконске борбе Истока и Запада, када се Рим и Цариград борише преко српске цркве и државе о првенство; у времену, када српски владари ушљед тијех неприлика, а жудећи за царском круном, готови бјеху, да пренебрегну српску своју прађедовску вјеру — тада се јавља на српскоме небу сјајна звијезда српска, силни заштитник православља, јаки бранилац прађедовске вјере и обичаја, челичан борац за цркву и народност српску, — који је својим радом и добрим дјелима заслужио код српскога народа, св. цркве и школе, да се његово свето име слави, докле је свијета и вијека.

Но ја сам увјеран, да многи од вас знате живот и дјела данашњег просвјетитеља, а може бити да неки и не знате, по за то сада, браћо, мене послушајте, ја ћу вам укратко казати живот и дјела данашњег просвјетитеља српског. Свети Савва био је син српског краља Стефана Немање. Родно се у Србији 1169. године. Но како га је дух Божији руководио још од малена ђетета за онијем, што је добро и узвишено, прва му је цијељ била, да код Бога заслужи вјечно блаженство, а друга — да српскоме народу даде очињи вид, т. ј. просвјету. Он презире сва земаљска и тјелесна уживања, па оставља богате царске дворе, иде у Свету Гору; мјесто златне круне, утиче црну камилавку; мјесто свиле и кадифе, огрнуо се мантијом калуђерском; отпоче радити велика и славна дјела за народ српски, који су пуна слоге и љубави, дара и врлине, и која су ријешавала судбу и будућност народа српскога.

По смрти свога оца Стефана, завадише се његова браћа око царског пријестола, Стеван и Вукан. Вукан зове у помоћ краља угарскога. Брат на брата подиже руку; наста раздор по српским земљама; поче се пролијевати братска крв; а спољашњи непријатељи то једва и чекаху, да напану на српске земље као 'но вуци на бијеле овце, да српски народ својим отровним зубима покосе. Видјевши св. Савва тај раздор и велику опасност, која пријети народу српскоме, учини слогу међу браћом својом, и измири их на моштима оца свога Стефана; слогу, опет вељу, ту српску мајку, која је једна од најплеменитијих и најузвишенијих идеја, коју наш народ једнако на уму има. И заиста све дотле, док не завлада слога међу нама и не буде једна

душа у свима нама, нећемо моћи одупријети се спољашњим непријатељима.

Свети Савва учио нас је не само слози, него и светој православној вјери, која је чуварка слоге и миле нам народности српске. Он је уредио међу Србима цркву, у којој је био први епископ српски. Установио је 12 епископија по српским земљама; основао је први српске школе, у којима су се Срби поучавали кроз толике вијекове својој светој православној вјери, која им је увијек давала наде на боља времена — наде на спасење.

Ми имамо доста светитеља, које су наши стари са вјером примили од других народа, али имамо и ми Срби доста светитеља, који су од српскога оца и матере, и праве народности српске, а то су они људи, који сав свој живот проведоше овђе на земљи по вољи божијој, а из љубави према Богу и својој светој православној вјери многа добра чинише народу српском. Таквих људи имамо врло много, као: св. Симеона, Саву, цар Лазара, Стевена Штиљановића, цар Уроша, Василија Острошког и други. А међу свијем светитељима прво мјесто заузима св. Сава. Он је најславнији до данас био пастир народа српског. Свега свог живота овђе на земљи неморно је радио за свој мили род; као год пчела радилица скупљаше он непрестано мед у кошницу — српску земљу, правећи у њој саће — српске школе.

Кад по својој жељи пође по други пут да се поклони гробу Христа Спаситеља, по повратку своје нађезе преко Бугарске и сврати се Бугарском краљу Асену у Трново, и на св. Богојављење одслужи св. литургију, а на данашњи дан остави мили народ српски; оде Богу на истину и небеско царство. Његово св. тијело буде пренешено из Бугарске у ман. Милешево у Херцеговину, ђе је почивало до године 1595., а тада удари непријатељ часног крста, Синанпаша, те спали тијело светитељево, говорећи: „Гори, гори проклетниче, ето то си заслужио што си рају просвјетио!“

Проклети душман спали тијело светитељево, али не може спалити његову славу и величину, него је баш тиме повећа; јер данас кроз свакога Србина дух св. Саве проговара: „Побједиће Србин лава, процвјетаће српска слава.“ — то је је рекао пастир Сава.

Св. Сава препоручио нам је да чувамо нашу св. православну вјеру, нашу народност и миле обичаје српске. И заиста видимо, да су наши стари претци добро тај аманет сачували, и да је српска држава прво мјесто заузимала међу просвјешенијим државама у Европи, а особито за владе силног цара српског Душана, достигла је држава српска највећи ступањ славе и величине своје. Пошље смрти Душанове почела је српска држава опадати, и то тако нагло, да за неколико десетина година сасвим пропаде. Но шта је томе био узрок те пропаде српска царевина? Све не-слога, да је Бог убије, која наста свуда по српским земљама; а особито се показа црна завист и велика мржња на пољу Косову међу српским великанима, кад дођоше непријатељи из Азије! Знаш ли оно на пољу Косову, кад загрмље па се наоблачи, гром погоди дворе Лазарева; Вук издаде а Обилић паде, и погибе српски цар Лазаре?! . . .

Па ће се највише сачувала св. православна вјера? Највише у црквама и манастирима, што их подиже св. Сава и други родољуби српски. За то вас позивам, љубезна браћо, са овог мјеста, да бољу пажњу обратимо на наше св. цркве и школе, јер црква и школа тако стоје међу собом у тијесној вези, као што стоји душа са тијелом, а и једна и друга спрема човјека за вјечни и блажени живот. Па пошто се знање добива прво у школи, то су нам школе од велике потребе, исто тако, као јело и пиће.

Школа је нужна за то, што човјек без ње код очију не види, код ушију не чује; даље, свијет му је овај без школе само затворена књига, нема правога појма о Богу, јер му је разум помрачен. Школа је најмоћнија светиња на овоме свијету, она је сила, којој се на пут стати не може; она је пламен, с' којим се спаљују највише непријатељи; пламен, који нам најбоље свијетли и у најцрњој помрчини; пламен, који нам свијетли на стази овоземног живота нашег. Школа нам дава ваљане свештенике и учитеље, тежак и трговце; она је темељ народног напретка, и бедем, који га чува од непријатеља.

А З. Ј. Јовановић испред дјецe говори: Дижите школе, дјеца вас моле, јер има л' гореча срама и стида него своје чеду не дати вида. Ето свјетлост свијету се спрема, а ваш пород да очију нема. Скини ми, бабо, са чела облаке, не дај ме, бабо, у просјакe. — О мили очеви и ви

драге матере, та смилујте се на вашу дјецу, на њихову невину душу, која је жедна науке: избавите их мртвила, које нас од Косова гњечи. Немојте да вас ваша дјеца проклињу у потоња времена. Испоредите вашу дјецу са другијем просвешенијим народима у Европи. А у првоме се реду иште од тебе, српска мајко, јер си ти кадра у твојим грудима и колијевци одгајати Милоша и Марка, и нама га даровати.

Они народи, који не подижу школе и не-старају се за просвјету своје омладине, на којој сва будућност постоји, све већма опадају, и други народи над њима господаре. Као што говори славни пјесник црногорски П. Петровић П.: „Мањи поток у већи увире, а код њега своје име губи“.

Па будимо, браћо, сложни, потпомажимо један другогa као браћа и синови једног оца небесног, љубимо нашу свету цркву, у којој је Христос оставио сва небесна блага, с' којима се може заслужити вјечно блаженство, у којој невидимо дјелује благодат св. Духа, која нас облагорођава да смо свјесни сами себе, да можемо познавати Бога као створитеља свога. То нам је прва и највећа дужност. А друга: да будемо вијерни поданици његовом величанству цару и краљу Франц Јосифу I. и његовијем свијем прет-постављеним нам властима.

Но сад, љубезна браћо, сабрали смо се овђе у ово срп. прав. богосл. смјемениште, да прославимо нашег највећег апостола српског, св. Саву, за његова безбројна добра, која је учинио роду српском. Али се он достојно слави код пријестола оца небесног, а ми ћемо га славити овђе на земљи, колико је могуће од наше стране, и то долазећи овако сваке године на његов дан у св. цркве и школе да му благодарне молитве принесемо. Желим вам, браћо, од свега срца да и у будуће тако продужите. А сада помолимо се сви св. Сави, да нам буде највећи заштитник душама нашим пред Богом. — Амин.“

Затим су питомци отпјевали: „Ускликнимо с' љубављу светитељу Савви“ . . .

У течају говора бееједе, посматрајући присутни народ, видно сам да низ лице једног сједог старца теку сузе, а на лицу му могаше читати:

Тако синци Херцег-Босне,

Тако наше узданице,

Снажите нам груди старе
И у њима српско срце.

Ми смо стари, изнемогли,
Под теретом изнурени,
Али опет ништа зато,
Ми смо надом охрабрани. —

Тако вам је у нашем милом заводу ове године прослављена успомена српског првопросвјетитеља св. Савве.

Дај Боже, да се она прославља достојно како овђе тако по васколиком Српству на много година!

У *Релјеу*, на св. Савву 1892.

В. Парезанин, богословац.

Један предлог. Дом у којем свештеник станује, он се данас назива протопрезвитерски или парохујални уред; а ту о протопрезвитерском или парохујалном уреду ни појма нема; почем протопрезвитерска или парохујална писарница, (канцеларија) нема, нити се икакови писарнички послови воде ту. Заиста ја сам тврдо убјеђен, да у цјелој нашој Посавини, ни један скоро српски свештеник — изузев мали број неки свјесни свјештеника, — не знају уредити нити водити. Ја по мом схваћању мислим, да је у данашње доба зазорно за нашега српског свештеника да бар незна оне главније своје дужности по данашњем духу времена вршити. Дакле усљед овога мога предлога, по мом мишљењу и схваћању, ја мислим да би наше српско-православне протопрезвитерске и парохујалне канцеларије требало уредити од прилике овако, и то:

I. Кад пише парохујални уред протопрезвитерском уреду, треба да увјек пише на читаву лијеном и пристојном за канцеларију табаку, а не на комадима, само са црним мастилом; тако исто и протојерејски уреди треба да чине, кад пишу парохујалним уредима. Свако писмо, треба да је замотано и адресирано по форми званичној.

II. Куд било када се оће од стране протопрезвитерског или парохујалнога уреда да пише, мора се најприје да препише оно писмо које се има одпремити, и то од ријечи до ријечи подпуно, без да се ишта изостави, пак онај препише да се остави у уредовне списе, и овај препише мора бити на $1\frac{1}{2}$ табака преписан. На овоме препишеу мора бити подписан датум преписа и одпреме, пак изпод овога подписе одпремитеља (пароха).

III. Кад протојерејски или парохујални уред, буди од које власти, било од духовне било од политичне добије званично писмо, — под бројем адресирано на уред, одма онога дана, када га је примио, треба да на њега датум' у кратко напише, и то с поља испод врха на привитој првој страни, пак онда изпод овога текући број уручбеног записника, и онда дође изпод броја ријешидба, и то: ако писмо за уред сам важи ради неког равнања, онда се изпод броја напише ово: „По узетом знању уложено у списе;“ или „узето на знање а. а.;" или „удовољено а. а.“ и т. д. и онда изпод овог своје ручни подписе свештеника. А ако ово писмо захтјева одговор; онда се одговор напише на истом овом писму с поља на првој страни овог писма и на дну се напише датум преписа и одпреме, пак онда подписе одпремаоца, пароха, те онда овај одговор важи као препис — концепт, — (као што сам рекао у II. тачки). Ово писмо се остави у архиву протојерејску или парохујалну на похрану, а одговор се препише на другом чисту лијепу табаку, затвори се у коверту и у форми званичној куда треба одпреми се.

IV. Службено писмо, кад се прими, одмах га треба спровести у уручбени записник, и то преписав у уручбени записник кратак садржај с датумом и бројем истог писма. Тако исто ваља чинити и кад се хоће службено писмо куда да одпреми.

V. Сви српско-православни протопрезвитерски и парохујални уреди, треба да имају све оно што је потребито за писарницу — канцеларију — исти уреда, а то је: 1. Уручбени, (ексебит) записник, врху увођења дошавши и одпремни писма; 2. доставни записник, врху доставе примаоца писма; 3. Записник врху увођења брачни расправа и т. д. 4. Треба да имају уредовне службене печате. Како ови протоколи, тако и печати код свију уреда треба сви једнаки да буду, и једне форме као што се види и код свију духовни и политични уреда.

VI. Сви ови српско-православни свештени уреди, по мом схваћању у погледу званичног посла од прилике треба да атресирају овако:

Парохујалном уреду: Часном српско-православном парохујалном уреду у . . .

Протопрезвитерском уреду: Пречасном српско-православном протопрезвитерском уреду у . . .

Митрополији: Високопреосвештеној српско-православној Митрополији у . . .

Патријаршији: Свесветој источно-православној Патријаршији васељенској у . . . и т. д.

Добро би било, кад бих у интересу овог предлога, високе духовне власти званично препоручиле свему српском свештенству цјеле нам поносне Босне и посестрима јој кршне Ердего-

вине, да набаве и воде ове поменуте за писарницу ствари. А још би боље било, кад би их набавиле саме високе духовне власти, те разаслале са напутком, и тако би се боља једнообразност код свештени канцеларија одржала и водила.

Ст. М. Василијевић,
парох пурачки.

Одликовани.

Хаџи Миле Попадић, парох и надзиратељ кључког протопрезвитерата, одликован је *црвеним појасом*, од Његовог Високопреосвештенства АЕ и Митрополита Дабро-босанског госп. Ђорђа Николајевића, декретом од 2 јануара 1892. број 29., шљедећег садржаја: „С погледом на ваш марљив рад, на старање око унапређења свештенства вашег подручја, на лијепо владање и смиреност, која врлина вашу свештеничку особу краси, као и за труд, који као реван пастир полажете за благо цркве, за коју толико осјећате, да нијесте пожалили трошка ни труда и

св. мјеста на далеком истоку походити — нашли смо се побуђени одликовати вас, и с Архијерејским благословом дозволити вам, да можете носити *црвени појас*.

„Старајте се и у будуће, да то благоволење оправдате и у двојив силе да радите на корист својој цркви и народу, како би могли и виши духовни степен получити.“ Ово видљиво одличје, нека вам послужи за утјеху, као свештеном лицу, кога је Божији промисао оставио без своје миле породице“ и т. д.

Произведени.

Ђорђе Бјелановић, ђакон и конзисторијални канцелист, произведен је за протођакона 25./XII. 1891. год. од Његовог Високопреосвештенства АЕ и Митрополита Дабро-босанског г. Ђорђа Николајевића, који му је и декрет издао 2. јануара 1892. год. број 30 у шљедећем садржају: „Ви сте досадашњим вашим радом, као конзисторијални канцелиста, и замјеник најпрво умрлог члана конзисторијалног пок. Прокопића, и сада обољелог протојереја Петра Петровића, показали вашу марљивост, способност као и другу дужну послушност према својој претпостављеној духовној власти; оствједочили, да љубите чин свештенички и св. цркву, у којој сте редовно ђа-

конисали; а уз све то, и владање вам је било безпријекорно, — те смо се с тога нашли побуђени одликовати вас, што смо вас на дан Рождества Господа нашег Исуса Христа 1891. год. при свечаној архијерејској служби у старој сарајевској цркви, храму св. Бесплотних сила, произвели за *Протођакона* наше св. Митрополије, дајући вам право да можете носити и *црвени појас*.

„Без сумње је, да ћете то наше архијерејско благоволење знати цијенити, те ћете и на даље, као и до сад, вапним неуморним радом и уљудним понашењем по ново засвједочити, да сте то црквено одликовање заслужили, како би по том могли и чега већег удостојени бити“ и т. д.

Број 1887.

Нагјечај.

Ове 1892. године отвориће се у српско-православној манастиру Озрену, српска вјероисповиједна основна школа, којом ће

управљати АЕ. Митрополитска конзисторија у Сарајеву.

За ову школу тражи се учитељ, који

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ће поред плате 500 (петстотина) фор. годишње имати у манастиру стан и огрјев са довољним вртом.

Компетенти треба да своје инструмане молбе са документима, поднесу консисторији најдаље до свршетка мјесеца јуна 1892. Документима ваља доказати, да је кампетенат Србин, православне вјере; да је домаћи син; да је доброг моралног, религиозног и политичног владања, и да је оспособљен на стручном заводу као учитељ за основе школе.

Првенство ће бити рељевских богослова; а тражиће се од сваког вјештина у црквеном појању и познавање црквенога правила.

Учитељу ће спадати у дужност, да поред, наставним планом за основне школе прописана градива и предмета, врши још и дужност црквеног појца, и да дјецу учи одговарати св. службу.

Напомиње се да ће у овој школи требати обратити довољну пажњу поучавању дјечице у пословима пољопривредним, нарочито упутити њих у вртарству и воћарству.

Из консисторијалне сједнице,

у Сарајеву 17. октобра 1891.

АЕ и Митрополит дабро-босански.

Ђорђе Николајевић.

Број 2448.

Званична препорука

Српско-православном пречасном свештенству, црквеним општинама и учитељима у подручју Дабро-босанске Митрополије.

Свештеник и парох иришки преч. г. Василије Николајевић, издао је „позив на претплату“, који је донешен у цјелини овога листу, и којим позива свештенство, општине итд. да се претплате на, у 25 табака штампани, **велики Типик или Устав црквени**, који су прегледали мјеродавни стручњаци и одобрила надлежна духовна власт.

Обзиром на јасност, језик српски

(којим је типик писан), и на оскудице типика у нашим црквама; конзисторија препоручује надлежнима, да овај типик набаве нарочито га препоручује нашем пречасном свештенству, богословцима и учитељима, пошто је правило свјема врло нужно, па да могу тачније вршити своје дужности. Из АЕ Митрополитске конзисторијалне сједнице.

У Сарајеву, 19. децембра 1891 год.

Јавна благодарност.

Српско-правосл. црквено-школска општина у Илијашу, добила је од земаљ. владе за Босну и Херцеговину, I. за своју цркву у истоме мјесту, као дар слиједеће одежде и црквено посуђе: 1 фелон бијели са припадцима; 1 стихар бијели; 2 велика чирака; 1 путир; 2 дискоса са звјездицама; 1 кашику; 1 копље; 1 велико кандило; 3 мала

кандила; 2 трикира; 2 чирака на часну трапазу; 1 кадионицу; 1 полијелеј; 1 кутију за миропомазање; 1 кутију за ношење свете тајне за болног.

Примање и освећене ових дарова, извршено је у овдашњој цркви 27. децембра 1891. (8. јануара 1892.) најсвечанијим црквеним обредом по свештенику г. Прокопији Дамјановићу,

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

у присуству котар. предстојника г. Дамјана Рапете и многобројног искупуљеног народа парохије илијашке.

Потписана општина сматра за своју свету дужност, да овим путем испред свега народа парохије илијашке, изрече синовну оданост Његовом Величанству и дубоку благодарност земаљ. влади, што је својим узвишеним даром, ову сиромашну нашу цркву обилно обогатио, те кличе из дубине срца свога: Живило Његово Величанство наш рнемилоствиви цар и краљ Фрањо Јосиф I. на мно-

гаја љета, на срећу и понос свију својих вјерних му држављана, Живио! Живила висока земаљска влада! Живили!!!

Српско-правосл. црквено-школека општина
У Илијашу, 20. јануара 1892.
Перовођа: Предеједник:
Тривун Зец, **Прокопије Дамјановић,**
учитељ. свештеник.

Чланови:

Симо Мијић, Мићо Црногорац, Симо Беровић, Ђорђо Петровић, Перо Аџић и Ристо Бајић.

Јавна благодарност.

Приликом држане свештеничке сједнице протопрезвитерата сарајевског, у просторијама митрополитског дома, дана 19. децембра 1891., изволио је свештеник госп. Коста Новаковић из Сарајева, парох Мокрански, у договору са својом мајком хаџиницом попадијом блаженопочившег проте хаџи Ристе Новаковића, уручити један крет од саме чисте ерме позлаћен, те искићен и богато украшен, у већем формату, у вриједности од 200 фор. г. Прокопију Дамјановићу, свештенику илијашком, као прилог и дар цркви у Илијашу, храму светога пророка Илије. — Овим родољубивим дјелом више споменути дароватељи, изненадили су и обрадовали цијелу свештеничку сједницу; а особито свештеника речене цркве, који у радости приђе му, те га братски загрли и у братско лице пољуби; на што се сва сједница одазва са бурним ускликом дароватељу Живио!!!

Даровани крет ставио сам на часну трапезу, те први пут на свето Рождество Христово њиме честитајући народу празник са „Христос

се роди“ извјестио и објавио: да је крет приложен на дар за нашу цркву. Народ одушевљено клицаше са „живили дароватељи“, и вишњи им Бог помагао што нам нашу сиромашну цркву, са тако драгоцјеним даром окитише и свети олтар украсише.

Потписана општина испред свега народа овдашње цркве, тако исто овим путем изриче штованим дароватељима дубоку благодарност на њиховом племенитом дјелу, те им из свега срца кличе: „Хиљадили се таки родољуби на дику и понос српскога народа.

Живили на мнојага љета!
Српско-правосл. црквено-школска општина.
У Илијашу, 20. јануара 1892.
Перовођа: Предеједник:
Тривун Зец, **Прокопије Дамјановић,**
учитељ. свештеник.

Одбор:

Симат Мијић, Симо Боровић, Ђорђо Петровић, Мићо Црногорац, Перо Аџић и Ристо Бајић.

Књижевне вијести.

„Трећи годишњи извјештај учитељске и с њом спојене I. народне основне дјечачке школе као вјежбаонице у Сарајеву.“ Објављен на крају школеке године 1890./91. У Сарајеву. Земаљска штампарија 1891. 8-на стрне 118. Садржај: I. Прагматика земљописне науке. На-

писао Јосиф Матела. II. Школске вијести од директора.

„Извјештај српско-православног богословског сјеменишта за Босну и Херцеговину у Рељеву код Сарајева за школску годину 1890./91.“ Уредно протопрезвитер *Петар Пештровић*, ректор

Богословије Година IV. Сарајево земаљска штампарија 1891. Страна 88. Садржај: — 1. Ручни рад у мушкој школе. — 2. Непосредни надзорник. — 3. Наставничко особље. — 4. Преглед наставног градива, што је свршено у току године. — 5. Заводна учила. — 6. Главније наредбе високе земаљске владе. — 7. Љетопис. — 8. Заводни и екстерни ученика у 1890./91. било их је 54. — 9. Статистички преглед ученика.

У спомен блаженопокојном настојатељу св. арх. обитељи крчке архимандриту — митрофору Јеротеју Ковачевићу у знак љубави и поштовања на дан манастирске славе 8 нов. 1891. Поевећује братство. У Задру штампарија И. Водицке 1891. 8-на, страна 38.

„*Стражилово*.“ *Листи за песничтво, поуку и књижевности*. После три године дана опет излази од нове године књижевни лист „*Стражилово*“ под уредништвом пређашњег му уредника *Јована Грчића*, а у наклади књижаре Луке Јоцића у Новоме Саду. „*Стражилово*“ излази сваке недеље на читавом табаку. Цена му је 5 фор. на годину; за Србију годишње 12 динара, а за све остале земље годишње 6 фор.

„*Босанска Вила*“ *Листи за забаву поуку и књижевности*. Ступајући у VII. годину, „*Босанска Вила*“ излази од нове године у Сарајеву три пута у мјесецу у истоме облику и под старом цјеном т. ј. за све крајеве 4 фор. годишње. Уредник је и власник тога листа: *Никола Т. Кашиковић, Сарајлија*.

Нови Требевић. *Велики српски илустрирани календар у Босни и Херцеговини*. За годину претупну 1892., која има 366 дана. Година прва. Уредио: *Никола Т. Кашиковић, Сарајлија*. Издање и штампа: прве српске штампарије *Ристе Ј. Савића у Сарајеву*. — Календарски део саставио А. Матић. — Стр. 97. Цијена 50 новчића. Календар овај може се добити само за готов новац или поштом у наточ од штампарије *Ристе Ј. Савића у Сарајеву*. Ко пошаље новац у напријед, добиће календар о трошку штампарије. Ко купи најмање 20 комада календара, добиће их по 40 новчића.

Поп Хаџи-Миле А. Попадић, надзиратељ кључког протопрезвитерата у Кључу у Босни, описао је свој хаџилук у Јерусалим и опис ће тај за једно мјесец дана изаћи из штампарије дра Павловића и

Јоцића у Новом Саду. Писцу се, већ јавило 443 претплатника те позива, ко се још жели претплатити, да се пожури, те да се претплати у књижари Луке Јоцића у Новом Саду, како би могла имена претплатника у књизи штампати. Натпис је књизи: *Опис путовања и християнскије светиња на истоку у Палестини*, а цијена јој је 50 новчића.

Прехисторична налазишта како се претражују и како се с нађеним предметима поступа с особитим обзиром на Босну и Херцеговину и оне крајеве у Аустро-Угарској монархији, гдје има прехисторичних останака. Написао В. Радимски, рударски сатник, витез ц. и кр. аустр. реда Фрање Јосифа I., дописник ц. кр. централне комисије за одржање и проучавање умјетних и хисторичких споменика, за тим ц. кр. државног геолошког завода, и члан антрополошког друштва у Бечу. С једном таблом и 337 слика у тексту. Страна 180 у вел. осмини. Издао земаљска влада за Босну и Херцеговину у Сарајеву 1891. Земаљска штампарија у Сарајеву. Цијена 2 фор. 50 новч. Може се наручити код економата Земаљске владе и код књижара у Босни и Херцеговини.

Гласник земаљског музеја У Босни и Херцеговини. Уредио: Коста Херман владин савјетник. 1891. Година IV. Књига. Садржај: 1. Опис поља Гласинца. Приопћио Ђорђе Стратимировић. 2. Od drugog internacionalnog ornitološkog kongresa u Budimpešti u мају 1891. Priopćio Otmar Reiser. 3. Са Гласица. Извјештај о љетошњем откопавању. Приопћио Ђорђе Стратимировић. 4. Arheološke studije u Bosni. Priopćio dr. Mavro Hoernes. 5. Старобосански мраморови. Приопћио др. Ђиро Трухелка. 7. Rimski natpisi u Srebrenici (Municipium Domavia). Piše Fr. Bulić. 7. Надгробни споменик кнеза Батића. Приопћио Коста Херман. 8. Rimski cesta od Prologa preko Donjeg Unca i Petrovca u dolinu Sane. Priopćio Filip Ballif. 9. Популарне зоолошке расправе I. Стјенице (Hemiptera-Heteroptera). Приопћио Виктор Апфелбек. 10. Visoravan Rakitno u Hercegovini. Priopćio rudarhki satnik V. Radimsky. 11. Предисторијска истраживања на Собунару код Сарајева у години 1891. Приопћио Фрањо Фиала. 12. О некојим прехисторијским и римским грагјевним остацима у подручју ријеке Сана у Босни. Priopćio rudarski satnik V. Radimski. 13. Књижевност. —

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Književnost: Наука о човјеку. Приопћио Ђорђе Стратмировић. — V. Radinskoga „Prehistorička nalazišta.“ Priopćio dr. Mavro Noernes. 14. Različito. — Различно: Glasovit Vošnjak. Priopćio Karlo Peez. Ерo. Приопћио Стефан Р. Делић, учитељ. — Како постаје зора. Priopćio Ivan Zovko. — Дрвени календар. Приопћио Лука Грђић-Бјелокосић. — Od šta su dobili svoje ime „vlašići.“ Priopćio Ivan Zovko. „Бања“ код Фојнице. Приопћио Лука Грђић-Бјелокосић.

Годишња цијена са поштаринoм 2 фор. Поједине књиге са поштаринoм стоје 80 новч.

„Бошњак“ календар за пријеступну годину 1892. Десета година. Цијена 50. новч. „Бошњак“ се може добити у Сарајеву у књижарама: Јакова Х. Трифковића, Иг. Кенигсбергера и Б. Бухвалда, а у вилајету у продавача књига.

Ценовник пољоделског и баштеног семења и племенитих воћака из трговине Воина Јовановића у Новоме Саду у сопственој кући, житна пијаца број 19. У Новоме Саду, штампарија српске књижаре браће М. Поповића 1892.

Чувено и по нас Србе, од неизмерне важности дело Спиридона Гопчевића: **Makedonien und Altserbien** на њемачком језику, са 68 илустрација и 1 етнографском картом, на великој осмини са 511 страна, може се сада по **сасвим спуштеној цени** од фор. 1.50 у књижари Браће Јовановића у Панчеву добити. Уз то дјело иде бесплатно и брошира од истoга писца: Die Wahrheit über Makedonien. Све оне српске и словенске куће, које знају њемачки, требало би да набаве ово дјело.

Високопреосвештени епископ Пакрачки госп. *Миρον Николић*, поверио ми је да штампам **Црквене бесједе** блаженопокојног епископа пакрачког *Никанора Грујића*.

Књига ће изнијети око 15 штампаних табака обичне осмине, на лијепој бијелој и глаткој хартији, и к бесједама додаће се слика бесједника са живописом његовим, а цијена књизи биће 1 фор. (2 динара и 20 пара дин.) за претплатнике а касније ће цијена да поскочи за 50%.

Позивајући на претплату књиге ове, мислим да ми није нужно трошити ријече у похвалу њену. Доста је знати, да су то бесједе прослављенога бесједника нашег, блаженопокојног Епископа Никанора, и да је он сам између многих бесједа својих, одабрао и за штампу спремио само 33, које ће ући у књигу ову.

Покрај користи, које ће имати претплатници од књиге ове, учиниће они претплатом својом и једно добро и племенито дијело, јер је чист приход од ове књиге намењен: „Фонду свештеничких удовица и сирочади Епархије Пакрачке.“

Скупљачи претплатника добијају на сваких 10 примјерака, један примјерак за награду, а књижари 20% рабата.

Новце ваља слати потписатом, који ће књигу свакоме послати франсо. Без новаца неће се књига никоу слати.

Рок је претплате до благовјести (25. марта) 1892. докле ће књига готова бити.

У *Земљу* на св. Игњатију 1891.

Димитрије Руварац
парох земунски.

Исказ

добровољних прилога, које је примио главни одбор у Сарајеву, у користи подизања споменика, српском пјеснику, књижевнику и борцу Сими Милутиновићу — Сарајлији у Сарајеву.

Од прије објављено у овом листу (види 11 и 12 свеску од 1891. год.)

101	Г. Тодор Боснић, трговац у Бихаћу.	2 ф. —
102	„ Коста Ковачевић, свештеник.	1 ф. —
103	„ Ристо Савић, трговац „ „	1 ф. —
104	„ Паја Грбић, „ „	1 ф. —
105	„ Сава Новаковић, „ „	30 н.
106	„ Павле Карастеп „ „	1 ф. —
107	„ Ђорђо Калаба „ „	3 ф. —
108	„ Н. Н., чиновник „ „	1 ф. —
109	„ Петар Мирковић, учитељ „ „	1 ф. —
110	„ Владимир Павловић, из Кусића	

	код Беле цркве	2 ф. —
111	„ Мара С. Зец у Сарајеву	2 ф. —
112	„ Јосиф Делијани, телеграфиста у Сарајеву.	2 ф. —
113	„ Ђорђо Х. Ташковић, македонац	1 ф. —
114	„ Стево Свјећар у Сарајеву	3 ф. —
115	„ Ђорђо Рајковић „ „	2 ф. —
116	„ Госпава Р. Цинцић, мех. у Сарајеву	1 ф. —
117	„ Симат Мичић, „ „	40 н.
118	„ Сима Матић, „ „	40 н.
119	„ Сима Богдановић, „ „	1 ф. —
120	„ Јован Матовић, „ „	1 ф. —

121	„ Коста Петровић, „ „ .	50 н.	178	„ Јован Влацић, у Сарајеву . . .	1 ф. —
122	„ Ђока Бугариновић, дунђер .	1 ф. —	179	„ Марија Трбојевић, српска учитељица у Сарајеву . . .	1 ф. —
123	„ Симо Чаркић, терзија „ „ .	50 н.	180	„ Милева Павковићева „ „ „	1 ф. —
124	„ Милан Бугариновић „ „ .	40 н.	181	„ Стјепан Пушић у Сарајеву . . .	1 ф. —
125	„ Стево Давидовић, прото . . .	2 ф. —	182	„ Симо Митровић, кујунџија у Сарајеву . . .	2 ф. —
126	„ Никола Г. Којић, свештен. у Бос. Градишци . . .	1 ф. —	183	„ Триљко Драгаш, механџ. „ „ .	1 ф. —
127	„ Стево Поповић „ „ „ „ .	1 ф. —	184	„ Перо Тавоња, дунђер „ „ .	1 ф. —
128	„ Милош Мирјанић, „ „ „ „ .	1 ф. —	185	„ Петар Требић, „ „ „ .	1 ф. —
129	„ Петар Гаковић, „ „ „ „ .	1 ф. —	186	„ Ристо Савић, „ „ „ .	1 ф. —
130	„ Васо Хаџић „ „ „ „ .	1 ф. —	187	„ Јован Јеџић, опанчар „ „ .	3 ф. —
133	„ Зањо Николић, терзија у Сарајеву. .	1 ф. —	188	„ Јефто Ристић, „ „ „ .	2 ф. —
132	„ Јефто Јовановић, „ „ „ „ .	1 ф. 40	189	„ Илија Нинковић, дунђер „ „ .	1 ф. —
133	„ Ристо Павловић, „ „ „ „ .	50 н.	190	„ Марко Нинковић, „ „ „ .	1 ф. —
134	„ Лазар Тинторовић, механ. „ „ .	1 ф. —	191	„ Јово Андрић, кујунџија „ „ .	3 ф. —
135	„ Јово Х. Дамјановић, у Сарајеву . . .	3 ф. —	192	„ Милинко Вељковић, абаџија . . .	1 ф. —
136	„ Стјепо Х. Дамјановић, „ „ „ .	2 ф. —	193	„ Ристан Обрадовић у Сарајеву . . .	3 ф. —
137	„ Петар Петровић-Шорић „ „ „ .	2 ф. —	194	„ Коста Медић „ „ „ .	3 ф. —
138	„ Вуко Старчевић „ „ „ „ .	2 ф. —	195	„ Михајло М. Милановић „ „ „ .	3 ф. —
139	„ Никола Станаревић „ „ „ „ .	2 ф. —	196	„ Тодор Тувајић „ „ „ .	1 ф. —
140	„ Ђорђе Сарић „ „ „ „ .	2 ф. —	197	„ Николаки Димитријадеc „ „ „ .	3 ф. —
141	„ Стево Томанић „ „ „ „ .	2 ф. —	198	„ Коста Блажујевић, свенгт. у Бос. Градишци . . .	1 ф. —
142	„ Перо Поповић, „ „ „ „ .	2 ф. —	199	„ Барон Јован Живковић у Загребу . . .	3 ф. —
143	„ Симо Савић, тежак „ „ „ „ .	1 ф. —	200	„ Прото Стефан Баковић у Сарајеву . . .	3 ф. —
144	„ Јово Лалић, абаџија „ „ „ „ .	2 ф. —	201	„ Др. Алекса Николајевић, окруж. лекар у Н. Градишци . . .	5 ф. —
145	„ Перо Ђокић, „ „ „ „ .	2 ф. —	202	„ Гавро Пантелић, шумар „ „ „ .	5 ф. —
146	„ Перо Будишић, „ „ „ „ .	2 ф. —	203	„ Јефто Ивковић, трговац „ „ „ .	1 ф. —
147	„ Тодор Лубура, „ „ „ „ .	2 ф. —	204	„ Јоца Бањанин, трговац „ „ „ .	2 ф. —
148	„ Ристо Билаловић, дунђер „ „ „ .	2 ф. —	205	„ Н. Н. у Сарајеву . . .	20 н.
149	„ Васо Џмиљанић „ „ „ „ .	1 ф. —	206	„ Мића Пикуљић дунђер у Сарајеву . . .	1 ф. —
150	„ Лазар Шајтковић „ „ „ „ .	1 ф. —	207	„ пресједник врховног суда Шајер у Сарајеву . . .	5 ф. —
151	„ Никола Ковчић „ „ „ „ .	1 ф. —	208	„ надсавјетник „ „ „ „ „	2 ф. —
152	„ Коста Батинић „ „ „ „ .	1 ф. —	209	„ „ „ „ „ „	2 ф. —
153	„ Илија Бошковић „ „ „ „ .	1 ф. —	210	„ „ „ „ „ „	2 ф. —
154	„ Ђуро Вулешић „ „ „ „ .	1 ф. —	211	„ „ „ „ „ „	2 ф. —
155	„ Станко Клешић „ „ „ „ .	50 н.	212	„ „ „ „ „ „	2 ф. —
156	„ Ристо Вуковић „ „ „ „ .	1 ф. —	213	„ „ „ „ „ „	2 ф. —
157	„ Васиљ Старовла „ „ „ „ .	20 н.	214	„ „ „ „ „ „	5 ф. —
158	„ Петар Марић „ „ „ „ .	2 ф. —	215	„ „ „ „ „ „	5 ф. —
159	„ Јован Кокот „ „ „ „ .	20 н.	216	„ „ „ „ „ „	2 ф. —
160	„ Перо Николић „ „ „ „ .	50 н.	217	„ референт „ „ „ „ „	1 ф. —
161	„ Симо Гогић „ „ „ „ .	1 ф. —	218	„ Др. Навратиљ „ „ „ „ „	1 ф. —
162	„ Мића Вулешић „ „ „ „ .	40 н.	219	„ Михајловић у врховном суду . . .	5 ф. —
163	„ Ристо Савић „ „ „ „ .	1 ф. —	220	„ Туржански „ „ „ „ „	1 ф. —
164	„ Илија Митрић, опанчар „ „ „ „ .	1 ф. —	221	„ Шута „ „ „ „ „	50 н.
165	„ Сава Јовановић, „ „ „ „ .	1 ф. —	222	„ Др. Хуша „ „ „ „ „	50 н.
166	„ Станиша Цинцо, „ „ „ „ .	1 ф. —	223	„ Мирковић „ „ „ „ „	3 ф. —
167	„ Симо Мићић „ „ „ „ .	50 н.	224	„ Малон „ „ „ „ „	1 ф. —
168	„ Ристо Шалигур „ „ „ „ .	1 ф. —	225	„ Н. Н. у Сарајеву . . .	1 ф. —
169	„ Никола Савић „ „ „ „ .	1 ф. —	226	„ Јово Богдановић механ. у Сарајеву . . .	2 ф. —
170	„ Ђорђо Пијковић „ „ „ „ .	1 ф. —	227	„ Мићо Блажујевић, тежак „ „ „ .	1 ф. —
171	„ Вукан Ђурић „ „ „ „ .	1 ф. —	228	„ од једног Србина у Сарајеву . . .	3 ф. —
172	„ Илија Варагић, самарџија „ „ „ „ .	1 ф. —			
173	„ Илија Лојаница, механ. у Сарајеву . . .	50 н.			
174	„ Мића Ђерић, „ „ „ „ .	3 ф. —			
175	„ Перо Ђурковић „ „ „ „ .	1 ф. —			
176	„ Гојко Драшковић „ „ „ „ .	1 ф. —			
177	„ Јулка Милашиновић, српска учитељица у Сарајеву . . .	1 ф. —			

Свега : 3362 нор. 03 новч.

(Наставиће се.)

У Сарајеву, 3. децембра 1891.

Главни одбор.